Jaarrekening

2020

gemeente Grave

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1 Voorwoord 4

2 Jaarrekening in één oogopslag 5

3 Resultaat van baten en lasten 6

4 Jaarrekening in een notendop 7

5 Indeling jaarstukken 9

Programmaverantwoording 11

1 Dienstverlening, veiligheid en bestuur 12

2 Openbare ruimte 19

3 Bouwen, wonen en milieu 26

4 Kind, cultuur en sport 40

5 Maatschappelijke zaken 49

6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 65

Paragrafen 71

1 Lokale heffingen 72

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 79

3 Onderhoud kapitaalgoederen 94

4 Financiering 101

5 Bedrijfsvoering 106

6 Verbonden partijen 107

7 Grondbeleid 118

Jaarrekening 123

1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 124

2 Balans 130

3 Sisa 166

4 Taakvelden naar de programma's 174

Bijlagen 176

1 Budgetoverhevelingen 177

2 Investeringskredieten 180

3 Lijst met afkortingen 181

Inleiding

1 Voorwoord

Voor u ligt de programmarekening 2020 van de gemeente Grave. In deze programmarekening leest u de analyse en verantwoording van het college over het afgelopen jaar.

Jaarrekening resultaat

Gedurende het jaar is de raad via de bestuursrapportage geïnformeerd over de afwijking ten opzichte van de vastgestelde begroting. Dit heeft geleid tot de bijstelling van de begroting. In de laatste rapportage hebben wij gemeld dat we een positief saldo van de begroting verwachtten van € 611.000. Het rekeningresultaat laat zien dat wij zonder de voorgestelde budgetoverhevelingen uitkomen op een positief resultaat voor bestemming van afgerond € 2.483.000. Na resultaatbestemming resteert een positief saldo van afgerond € 1.736.000.

Voorgesteld wordt dit bedrag van € 1.736.000 te storten in de algemene reserve. Inclusief deze storting laat deze jaarrekening zien dat de financiële positie van Grave is verbeterd. Dit resulteert in een positieve ontwikkeling van nagenoeg alle financiële kengetallen ten opzichte van de begroting 2020. Een mooi en gezond financieel uitgangspunt richting de herindeling naar één gemeente Land van Cuijk.

Realisatie doelstellingen

In deze programmarekening rapporteren wij ook over de gerealiseerde activiteiten middels de speerpunten en beleidsdoelstellingen zoals zijn vastgelegd in de begroting.

Accountantscontrole

Deze jaarrekening moet nog worden gecontroleerd door onze accountant Deloitte. De betreffende rapporten zullen u worden toegezonden. Deze worden dit jaar later verwacht, vanwege de vertraging in de werkzaamheden van de accountant door de COVID-19-crisis.
Wij verwachten u met deze programmarekening een goed inzicht te geven in de resultaten over het jaar 2020 en zien uw debat daarover met belangstelling tegemoet.

Tot slot

Wij hadden deze resultaten in 2020 nooit kunnen leveren zonder de toegewijde inzet van onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke partners in Grave en de medewerkers van CGM. Daarvoor dank.

Grave, 1 juni 2021
Burgemeester en wethouders van Grave

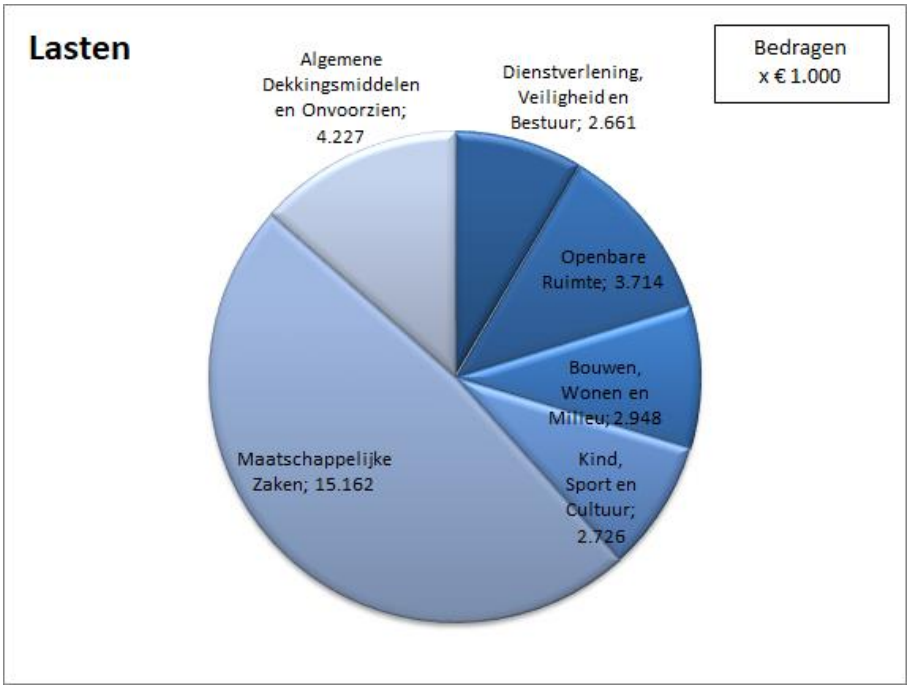
2 Jaarrekening in één oogopslag

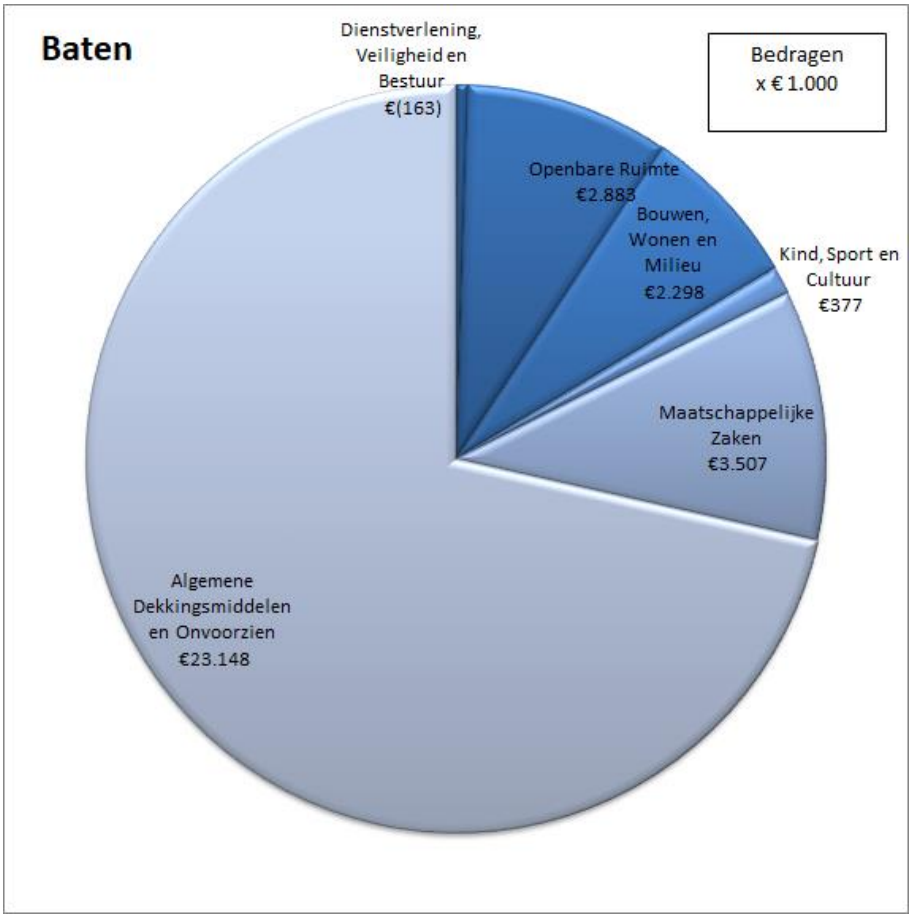
3 Resultaat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2020	Begroting na wijziging 2020	Realisatie 2020	Saldo
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	-2.465	-2.646	-2.661	-15
Openbare ruimte	-4.173	-3.952	-3.714	238
Bouwen, wonen en milieu	-3.202	-3.386	-2.948	438
Kind, cultuur en sport	-2.936	-3.311	-2.726	584
Maatschappelijke zaken	-13.562	-15.199	-15.162	37
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	412	-37	-67	-30
Overhead	-4.199	-4.210	-4.160	50
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0
Onvoorzien	-26	0	0	0
Lasten	**-30.150**	**-32.742**	**-31.438**	**1.303**
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	-173	-169	-163	6
Openbare ruimte	1.449	1.967	2.883	916
Bouwen, wonen en milieu	2.338	2.348	2.298	-49
Kind, cultuur en sport	333	468	377	-90
Maatschappelijke zaken	2.375	3.461	3.507	46
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	21.884	22.985	23.148	163
Overhead	0	0	0	0
Baten	**28.206**	**31.060**	**32.052**	**992**
Saldo van baten en lasten	**-1.945**	**-1.682**	**613**	**2.295**
Stortingen in reserves	-25	-25	-171	-146
Onttrekkingen aan reserves	1.569	2.317	2.041	-277
Subtotaal storting/onttrekkingen	**1.545**	**2.293**	**1.870**	**-423**
Resultaat	**-400**	**611**	**2.483**	**1.872**

In 2020 zijn extra middelen van het Rijk ontvangen voor het compenseren van de kosten die de gemeente moet maken voor de diverse coronamaatregelen. Er is voor gekozen om deze extra middelen op te nemen in programma 6, terwijl de uitgaven vooral ten laste van de programma's 1 tot en met 5 zijn gekomen. Een financiële toelichting op de corona gerelateerde uitgaven is opgenomen bij de programma's 1 tot en met 5.
In hoofdstuk 2.6 van de Jaarrekening is een totaaloverzicht opgenomen van de verschillende uitgaven als gevolg van corona in relatie tot de ontvangen extra middelen van het Rijk.

4 Jaarrekening in een notendop

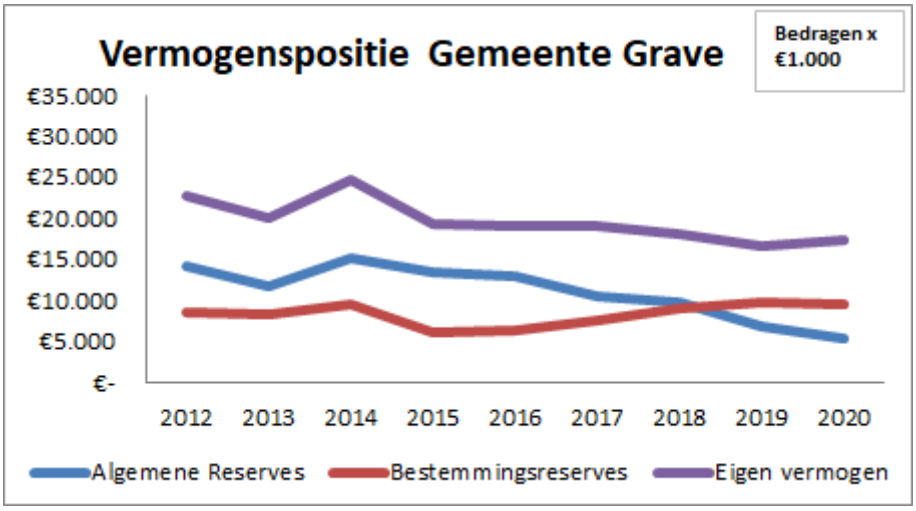

Samenvatting kengetallen

De financiële kengetallen moeten altijd in samenhang worden bezien, omdat ze alleen in onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente. Voor een verdere toelichting op en analyse van de kengetallen verwijzen wij u naar paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Kengetal	Realisatie 2020	Begroot 2020	Realisatie 2019
Netto schuldquote	63%	118%	65%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	61%	117%	63%
Solvabiliteitsratio	32%	23%	33%
Grondexploitatie	3%	4%	4%
Structurele exploitatieruimte	6%	-4%	-2%
Belastingcapaciteit	100%	105%	99%

In onderstaande grafiek wordt het verloop van het eigen vermogen weergegeven waarin onderscheid gemaakt wordt tussen de algemene reserve en bestemmingsreserves.

Op basis van de jaarrekeningcijfers van bovenstaande kengetallen is de financiële positie van Grave op orde. De vermogenspositie laat een bestendige lijn zien.
De belastingcapaciteit laat zien hoeveel verschil er is in woonlasten ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De gemiddelde woonlasten in de gemeente Grave bewegen zich rond het Nederlands gemiddelde. Zoals in de paragraaf Weerstandsvermogen is aangegeven kan de OZB-opbrengst nog verhoogd worden voordat aan de Artikel 12-norm wordt voldaan. De tarieven van de woonlasten mogen dan nog met 20% stijgen ten opzichte van de jaarrekening 2020.

5 Indeling jaarstukken

De indeling van dit boekwerk correspondeert met de in het 'Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten' (BBV) voorgeschreven opzet van de gemeentelijke jaarstukken. De jaarstukken vormen het finale verantwoordingsdocument voor het jaar 2020 voor de gemeenteraad.

In dit document treft u de complete financiële stand van zaken aan, gekoppeld aan de binnen de diverse programma's bereikte resultaten.
De programmarekening bestaat uit het jaarverslag onderverdeeld in:

- De programmaverantwoording
- De paragrafen

En de jaarrekening, onderverdeeld in:

- Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting
- De balans en de toelichting
- Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (Sisa).

Jaarverslag
Het jaarverslag volgt de indeling van de programmabegroting. In de programmaverantwoording zijn de drie 'w-vragen' beantwoord:

- Wat wilden we bereiken?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de in de programma's opgenomen beleidsdoelstellingen en subdoelstellingen één op één afkomstig zijn uit de programmabegroting 2020.

De voorgeschreven zeven paragrafen, met elk een specifiek aandachtsveld, vormen een dwarsdoorsnede van de jaarrekening.

Jaarrekening
In de programmarekening wordt een overzicht van de balans gegeven en van het totaal saldo van baten en lasten van de programma's, algemene dekkingsmiddelen, overhead, onvoorzien, werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en het gerealiseerde resultaat.

Allereerst worden de voornaamste afwijkingen tussen begroting na wijziging en de gerealiseerde baten en lasten per programma toegelicht, in het kader van de begrotingsrechtmatigheid. De toelichting op de gerealiseerde baten en lasten wordt bij de programma's gegeven.

Ook wordt in de jaarrekening een overzicht gepresenteerd van de aanwending van de post onvoorzien, wordt een overzicht weergegeven van de incidentele baten en lasten per programma, structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en wordt een verantwoording gegeven op basis van de Wet Normering Topinkomens.

De jaarrekening bestaat verder uit de balans met toelichting. De balans geeft de stand van zaken en het verloop weer van de omvang en samenstelling van het vermogen.

In 2020 wordt hier ook een totaaloverzicht opgenomen van de verschillende uitgaven als gevolg van corona in relatie tot de ontvangen extra middelen van het Rijk.

Het voorlaatste onderdeel van de programmarekening betreft de verantwoording over specifieke uitkeringen. Voor een groot aantal specifieke uitkeringen van het Rijk en de provincie dient verantwoording afgelegd te worden via een apart overzicht in de jaarrekening. Er is hierbij sprake van het principe van single informatie, single audit (SiSa). Dit houdt in dat er jaarlijks eenmalig informatieverstrekking en accountantscontrole plaatsvindt.

Het laatste onderdeel van de programmarekening geeft een overzicht van de taakvelden. Het gebruik van taakvelden is voorgeschreven vanaf 2017 en wordt gebruikt voor de informatiebehoefte van derden, zoals het Rijk, de toezichthouders, de EU en het CBS. Een brede beschikbaarheid van vergelijkbare uitvoeringsinformatie van gemeenten stelt behalve de raad ook andere belanghebbenden in staat vergelijkingen te maken en deel te nemen aan het debat over beleidsprioriteiten.

In de tabellen worden afgeronde bedragen gepresenteerd, hierdoor kan het gepresenteerde saldo afwijken van de opgetelde (afgeronde) bedragen.

Programmaverantwoording

1 Dienstverlening, veiligheid en bestuur

Dit programma heeft betrekking op de relatie en de communicatie tussen burgers en bestuur en beschrijft de manier waarop het bestuur vorm geeft aan de dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen. Daarnaast beschrijft dit programma hoe wij de veiligheid in onze gemeente willen organiseren. Ook de samenwerking met de partners valt onder dit programma.

1.1 Dienstverlening

Goede dienstverlening begint bij een heldere en duidelijke communicatie met de burger. Wij hanteren diverse eigentijdse kanalen voor de communicatie richting burgers, bedrijven en organisaties. De Nationale ombudsman heeft uitgesproken dat de burger een eerlijke, begripvolle en benaderbare overheid wil. Wij als Grave onderschrijven dit volledig en gaan graag de uitdaging aan hoe we dit kunnen realiseren voor zover dit nog niet is gerealiseerd.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

We leveren klantgerichte dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen waarbij we de dienstverlening binnen de kaders van het bestuur zo efficiënt mogelijk uitvoeren. De gemeente biedt de klant keuzevrijheid via welk kanaal (internet, telefonie, post en balie) hij/zij met ons zaken wil doen en is hierbij interactief met de omgeving.

Speerpunten

De dienstverlening inrichten zoals van een moderne en klantgerichte overheid mag worden verwacht	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het doel is dat de burger niet hoeft te zoeken waar hij of zij zijn moet.	Op basis van vooral de telefonische vragen beoordeelden onze medewerkers van het Telefonisch informatiecentrum of het mogelijk was om de informatievoorziening op de website en via overige kanalen te verrijken, of alleen deels te herschrijven, zodat voorkomen wordt dat overige inwoners tegen dezelfde vragen aanlopen. Ook monitorden we het verkeer op onze website en lag de focus op het achterhalen van de afgebroken transacties, omdat dit kan duiden op onduidelijkheid aan de kant van de bezoeker.

1.2 Veiligheid

Een veilige, mooie omgeving wordt door vrijwel iedereen als belangrijk gezien. Verschillende partijen leveren een bijdrage aan die veiligheid en daarom is samenwerking met interne en externe partners op dit gebied van groot belang. In het Integraal Veiligheidsplan 2019-2022 leggen we vast met welke partners we samenwerken en hoe die samenwerking in Grave moet leiden tot een veilige, mooie omgeving.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

In Grave is er geen ruimte voor ondermijnende criminaliteit en wordt er daadkrachtig opgetreden. Dit betekent dat wij de komende periode samen met elkaar in gaan zetten op het vergroten van het veiligheidsgevoel. O.a. door het inzetten op striktere handhaving en toezicht.

Speerpunten

Terugdringen van ondermijnende criminaliteit	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Georganiseerde ondermijnende criminaliteit is een bekend probleem in Brabant. Om dit aan te pakken zijn de volgende ambities gesteld in het IVP: • Criminelen zo moeilijk mogelijk maken voet aan de grond te krijgen in de gemeente Grave • Maatschappelijke weerbaarheid van inwoners en bedrijven vergroten • Bestuurlijke en ambtelijke weerbaarheid vergroten en beter benutten bestuurlijke bevoegdheden • Verder versterken integrale aanpak van casussen ondermijnende criminaliteit	• Er zijn met de ketenpartners (politie, OM, belastingdienst) actiedagen gehouden. De resultaten zijn gecommuniceerd. • Bewustwordingsdagen hebben in 2020 niet plaats kunnen vinden i.v.m. de coronamaatregelen. De bijeenkomst met voetbalverenigingen inzake weerbaarheid heeft hierdoor ook niet kunnen plaats vinden. • De gemeente heeft verzocht om aansluiting bij MMA (Meld Misdaad Anoniem). De gemeente is per 01 januari 2021 aangesloten. • Cases ondermijnende criminaliteit zijn door gemeente en ketenpartners aangedragen. Hierop zijn vervolgacties uitgezet.

1.3 Bestuur

Een goed functionerend openbaar bestuur weet zich aan te passen aan maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Aanpassing aan de digitale samenleving is niet alleen noodzakelijk, het biedt ook mogelijkheden voor een betere dienstverlening. In de uitvoering van belangrijke overheidstaken spelen gemeenten en provincies een steeds belangrijkere rol. Het is nog onduidelijk hoe de ambitie van het kabinet in de praktijk vorm moet krijgen en welke impact deze exact op gemeenten zal hebben.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Actiegericht en bestuurlijk vernieuwend samenwerken, niet alleen op het gebied van uitvoering, bijvoorbeeld hoe betrekken we burgers bij de inrichting van hun woonomgeving, maar ook bij het ontwerpen van beleid en de vraagstukken met betrekking tot wat voor gemeente willen we zijn is het noodzakelijk om met elkaar de verdieping te zoeken. De gemeenteraad is hiermee bezig voor wat betreft zijn eigen werkzaamheden en het inzetten op een lange termijn agenda voor een aantal belangrijke thema's. Het doel is om planmatig op deze thema's kennis en kunde op te doen en om de buitenwereld nog meer naar binnen te halen.

In de komende jaren wil het college zich inzetten om een goede inhoudelijke discussie te voeren over hoe je als gemeente in een veranderende samenleving zorg draagt voor goed openbaar bestuur. Dit zal gedaan worden door het verkennen van de kernendemocratie, maar ook door instrumenten als overheids-/ burgerparticipatie verder uit te werken op strategisch, tactisch en operationeel niveau. De keuzes die hier gemaakt worden hebben effect op de dienstverlening die je als gemeente levert.

Speerpunten

Blijvend inzetten op regionale samenwerking	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De gemeente Grave werkt op veel vlakken samen in de regio. Op deze wijze is het mogelijk om de dienstverlening voor de inwoners van Grave naar een hoger niveau te krijgen. Samenwerking vraagt wel van de gemeente dat hier continu aandacht voor is en dat er zowel bestuurlijk als ambtelijk met de blik naar buiten wordt gewerkt.	De raad heeft in 2019 zijn nieuwe werkwijze, gebaseerd op het BOB-model (beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming) vastgesteld. Dat betekent o.a. dat inwoners kunnen meepraten in de commissie. Ook is er gelegenheid om een beeldvormende avond te organiseren.

Duidelijkheid voor inwoners en de medewerkers van CGM over de bestuurlijke toekomst van Grave	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
In het bestuursprogramma wordt uitgesproken dat er deze raadsperiode duidelijkheid komt over de bestuurlijke toekomst. Mede op basis van besluitvorming van de andere gemeenten in het Land van Cuijk is het mogelijk voor de gemeente Grave om keuzes te maken over haar bestuurlijke toekomst.	In 2019 is duidelijkheid gekomen over de bestuurlijke toekomst van de regio voor wat betreft de voorgenomen bestuurlijke fusie van de gemeenten Cuijk, Boxmeer, Sint Anthonis en Mill en Sint Hubert. In 2021 heeft de raad besloten de uitslag van de in maart 2021 gehouden inwonersraadpleging te bekrachtigen met het besluit om mee te gaan in de herindeling naar de gemeente Land van Cuijk. Voor het zomer reces 2021 zal duidelijkheid komen of dit per 1 januari 2022 mogelijk is.

1.4 Verbonden partijen

Veiligheidsregio Brabant Noord	
Beleidsvoornemens	Het Algemeen Bestuur heeft met de vastgestelde Beleidsagenda 2020-2023 “Samen Veiliger” gekozen om de veiligheidsregio te laten groeien naar een informatiegestuurde netwerkorganisatie. Zo wordt regie gevoerd op de voor de regio Brabant-Noord complexe maatschappelijke veiligheidsvraagstukken. In het beleidsplan 2020-2023 is dit, met andere onderwerpen als verbeteren van het samenspel met gemeenten en de doorontwikkeling van de organisatie, nader uitgewerkt en in de inmiddels vastgestelde begroting 2021 van de veiligheidsregio toegelicht.
Ontwikkelingen	De veiligheidsregio is nauw betrokken bij de coronabestrijding. Hierdoor, en door de beperkingen die ook voor de veiligheidsregio in de uitvoering aan de orde zijn, hebben een aantal projecten uit het beleidsplan vertraging opgelopen. De verwachting is dat de projecten binnen de looptijd van het beleidsplan afgerond zullen zijn. In 2020 zijn alle brandweerkazernes in eigendom overgedragen aan de veiligheidsregio.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Beleidsvoornemens

In de beleidsnotitie “Waarheen leidt de weg? 2019-2022”, worden de volgende ambities geformuleerd:

- Het BHIC is het genealogisch centrum voor Brabant;
- Het BHIC wordt het Brabants centrum voor beeld en geluid;
- Het BHIC schrijft Brabantse geschiedenis;
- Het BHIC versterkt marketing & promotie;
- Het BHIC beschikt over een volwaardig e-depot.

Ontwikkelingen

Het BHIC doet het goed wat betreft de geformuleerde ambities. Dit uit zich in een stijgende lijn: meer publiek, meer divers publiek en meer tevreden publiek. Het BHIC scoort daarmee goed in vergelijking met andere archiefinstellingen in Nederland.

Het BHIC beschikt over een e-depot dat door en voor het Rijk ontwikkeld is. De benodigde aanpassingen om dit depot ook geschikt te maken voor gebruik door de andere overheden laat van rijkswege op zich wachten, vandaar dat het BHIC op eigen kosten de vereiste modificaties heeft aangebracht. Hierdoor beschikt het BHIC vanaf 2019 als één van de weinige archieven in Nederland over een volwaardig functionerend e-depot.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de overdracht van het beheer van de Citadel, waar het BHIC in is gehuisvest, van het Rijk naar het BHIC. Het BHIC huurt het gebouw van de Rijksvastgoeddienst. De nieuwe constructie van het onderhoud in eigen beheer moet financieel voordeel opleveren. Dit voordeel mag binnen de doelstellingen van het BHIC vrij worden besteed.

GR Werkorganisatie CGM

Beleidsvoornemens

Werkorganisatie CGM wordt geliquideerd in verband met de herindeling naar een nieuwe gemeente Land van Cuijk per 1 januari 2022.

Ontwikkelingen

Het jaar 2021 is het jaar waarin de liquidatie en de ontvlechting van de werkorganisatie realiteit wordt en meer en meer de focus zal komen te liggen op de oprichting van de nieuwe gemeente Land van Cuijk. In 2020 is hiermee al een start gemaakt. Het continueren van de dienstverlening aan de besturen, burgers en ondernemers zal het komende jaar ook haar aandacht vragen.

Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost

Beleidsvoornemens

Uitvoering en doorontwikkeling van de volgende taken:

1. Regiefunctie: Onder eenduidige (proces-)regie van het ZVH richten de zorg- en veiligheidspartners en gemeenten zich gezamenlijk op het oplossen van vraagstukken met complexe, meervoudige sociale problematiek;
2. Adviesfunctie: het functioneren als expertisecentrum voor multidisciplinaire zorg- en veiligheidsproblematiek en vraagbaak voor ketenpartners en professionals;
3. Signaalfunctie: het signaleren van relevante trends en ontwikkelingen en (strategisch) adviseren van bestuurders en sleutelpartners.

Ontwikkelingen

Partijen schakelden vaker het zorg- en veiligheidshuis in. Er is meer casuïstiek behandeld dan in 2019. De adviesfunctie wordt ook elk jaar meer benut. De coronacrisis zorgde ervoor dat er meer overleggen nodig zijn om tot een duurzame aanpak te komen en dat de hulpverlening in deze tijd minder effectieve hulp kon bieden.

1.5 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
1.1 Dienstverlening	-338	-372	-364	8
1.2 Veiligheid	-1.007	-983	-973	10
1.3 Bestuur	-1.120	-1.291	-1.323	-32
Lasten	**-2.465**	**-2.646**	**-2.661**	**-15**
1.1 Dienstverlening	130	134	144	10
1.2 Veiligheid	-303	-303	-313	-9
1.3 Bestuur	0	0	6	6
Baten	**-173**	**-169**	**-163**	**6**
Saldo van baten en lasten	**-2.638**	**-2.815**	**-2.824**	**-8**
Dekking Algemene reserve	0	83	52	-31
Dekking Explres.verk.brandweerkaz Veiligheidsregio	0	61	61	0
Onttrekkingen aan reserves	**0**	**144**	**113**	**-31**
Saldo mutaties reserves	**0**	**144**	**113**	**-31**
Resultaat	**-2.638**	**-2.671**	**-2.710**	**-39**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
1.1	Inwonersraadpleging: Door corona heeft de inwonersraadpleging in 2020 niet plaatsgevonden. De raadpleging wordt gelijktijdig met de verkiezingen op 17 maart 2021 gehouden. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen.	26	
1.3	Raad: Voordeel ontstaat door een onderbesteding op de salaris- en opleidingskosten.	17	
1.3	College van burgemeester en wethouders: Jaarlijks wordt er een vast bedrag gestort in de voorziening wethouderspensioenen. Door een daling van de rekenrente is een additionele storting noodzakelijk.		65
1.3	Bijdrage CGM: Op dit programma is de bijdrage CGM hoger. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal binnen de jaarrekening, omdat de werkelijke bijdrage aan CGM gelijk is aan de begrote bijdrage.		29

Beleids product	Toelichting lasten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
1.3	Bestuurlijke toekomst Grave: Er is een budget van € 50K beschikbaar gesteld. Kosten worden gedekt uit de algemene reserve. Op dit budget heeft een onderbesteding plaatsgevonden.	31	
	Diverse kleine afwijkingen	6	
Totaal		**80**	**94**
Saldo		**-15**	

Beleids product	Toelichting baten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
	Diverse kleine afwijkingen	6	0
Totaal		**6**	**0**
Saldo		**6**	

Saldo van baten en lasten	**-8**	Nadeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
1.3	Bestuurlijke Toekomst Grave: Onderbesteding op het budget. Hierdoor minder onttrokken aan de Algemene Reserve.		31
Totaal		**0**	**31**
Saldo		**-31**	

Saldo mutaties reserves	**-31**

1.6 Beleidskaders

Dienstverlening

- Verordening BasisRegistratie Personen 2019
- Beheerregeling Gemeentelijke Basisregistratie Personen, gemeente Grave 2014
- Privacyreglement Gemeentelijke Basisregistratie Personen, gemeente Grave 2014
- Reglement Burgerlijke Stand 2017
- Verordening leges Grave 2020
- Verordening lijkbezorgingsrechten Grave 2020

Veiligheid

- Integraal Veiligheidsplan Gemeente Grave 2019-2022
- Algemene Plaatselijke Verordening Grave
- Beleidsregels Wet Bibob
- Beleidsregels bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast
- Verordening binnentreden Noodverordeningen
- Beleidsregel artikel 13B Opiumwet
- Verordening leges Grave 2020

Bestuur

- Verordening toekenning erepenning
- Inspraakverordening
- Verordening Burgerinitiatief
- Verordening op de rekenkamercommissie LvC 2014 zoals gewijzigd in 2019
- Verordening op de raadscommissies 2019
- Verordening op de auditcommissie Grave 2018
- Reglement van orde raad Grave 2019
- Verordening Commissie Bezwaarschriften
- Verordening rechtspositie politieke ambtsdragers 2019
- Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning gemeente Grave 2020
- Gemeentewet

1.7 Verplichte BBV indicatoren

Indicator	Eenheid	Grave	Referentiegroep
Diefstal/inbraak uit woning	per 1.000 inwoners	2,4	2,5
Winkeldiefstal	per 1.000 inwoners	1,2	2,2
Aantal geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	6,4	4,6
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	per 1.000 inwoners	6,4	6,3
Aantal verwijzingen Halt	per 10.000 jongeren	56	132
Bezetting in FTE	per 1.000 inwoners	0,07	6,2
Formatie FTE	per 1.000 inwoners	0,07	6,4
Apparaatskosten	per inwoner	670	546
Externe inhuur	als % van totale loonsom + inhuur	0	8,7
Overheadskosten	als % van totale lasten	12,8	13,6

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Referentiegroep is Nederland

2 Openbare ruimte

Dit programma omvat het totale beheer van de openbare ruimte binnen de gemeentegrenzen. Daarnaast wordt aangegeven wat er gedaan wordt voor de bevordering van recreatie en toerisme. Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn actuele beheerplannen vastgesteld. De openbare ruimte wordt beheerd volgens de vastgestelde kaders en binnen de hiervoor beschikbaar gestelde budgetten. In het 1e kwartaal van 2019 zijn de beheerplannen herzien. Voor meer informatie hierover verwijzen wij naar paragraaf 3 Kapitaalgoederen.

2.1 Openbare ruimte

In dit beleidsproduct doen zich geen autonome ontwikkelingen voor die hier vermeld moeten worden.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

De openbare ruimte in samenspraak met de burgers zodanig inrichten en onderhouden dat deze voor alle gebruikers aangenaam, leefbaar, verkeersveilig en prettig te gebruiken is.

Speerpunten

Aansluiting op een snelfietsroute naar Wijchen en Nijmegen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Onderzoeken of een snelfietsverbinding mogelijk is.	De snelfietsroute Nijmegen - Wijchen eindigt bij het station in Wijchen. Deze is inmiddels gereed. Om een snelfietsroute aan te leggen moet er (in prognose) een hoog aantal fietsers gebruik van gaan maken. Daarnaast mag er weinig ander verkeer zijn, dan wel kruisend verkeer zijn. Fietsers moeten voorrang krijgen op ander verkeer. In Grave betekent dit dat of de Koninginnedijk of de Arnoud van Gelderweg (parallelweg) moet worden omgevormd naar een fietsstraat of dat er een vrijliggend fietspad moet worden aangelegd. Dit is afhankelijk van waar het eindpunt van de snelfietsroute moet liggen. Medewerking moet verkregen worden van gemeenten Wijchen en Heumen, provincies Gelderland en Noord Brabant en Rijkswaterstaat. Via AgrifoodCapital – Regio Noordoost Brabant zijn gesprekken hierover opgestart.
Directe busverbinding tussen busstation Grave en treinstation Wijchen realiseren	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Samen met de provincies Noord-Brabant en Gelderland onderzoeken of een directe busverbinding mogelijk is tussen het busstation en het treinstation Wijchen.	Het onderzoek is afgerond met als uitkomst: er wordt een buurtbusdienstregeling gereden tussen Wijchen Mozaïek, via treinstation Wijchen naar Busstation Grave en eindhalte Gasthuishoeve, Grave. Planning is met deze buurtbus te starten zodra de coronamaatregelen zijn opgeheven.

2.2 Recreatie en toerisme

Dit programma is een gezamenlijk product van gemeente en toeristische ondernemers; samen wordt er opgetrokken om Grave in de volle breedte toeristisch en recreatief steviger op de kaart te zetten. Ondernemers uit de toeristische sector en vrijwilligersorganisaties scharen zich steeds meer achter de door de gemeente gekozen koers op toeristisch en recreatief gebied.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Meer toeristen en recreanten die de gemeente Grave bezoeken. Hierbij streven wij ernaar dat ze langer blijven en meer besteden. Hiervoor leggen we, in samenwerking met lokale partijen en vrijwilligers, zoals stichting Promotie Grave, het Toeristisch Informatiepunt Grave en andere initiatiefnemers, de focus op 'Historisch Grave'.

Speerpunten

Project "Historisch Grave" realiseren		
Wat wilden we doen		Wat hebben we gedaan
Er is een uitvoeringsprogramma waar de komende jaren aan gewerkt wordt.		• Helaas zijn diverse evenementen, zoals het Historisch Spektakel en het Smartlappenfestival, niet doorgegaan i.v.m. de corona crisis. Wel is de doorkomst van de Freedom Tour, een individuele fietstocht vanuit Nijmegen door Grave, ondersteund. • Er is gewerkt aan een Toeristische Visie voor de gemeente Grave. Het bestaande beleid is geïnventariseerd en er is gesproken met stakeholders. De Visie is in concept gereed. • Er is geparticipeerd in de ontwikkeling van het Kloosterpad; een provinciaal project met een lange afstandswandelroute langs diverse kloosters. • Samen met het beleidsterrein Erfgoed is gewerkt aan een project rond attentiestenen. • Het RBT is gefaciliteerd vanuit het samenwerkingsbudget van de gemeenten in het Land van Cuijk met middelen voor het Hersteloffensief in het kader van corona. Hiermee heeft het RBT een promotiecampagne gevoerd, waarin ook aandacht was voor Historisch Grave. • Samen met het Toeristisch Informatiepunt Grave en de Stichting Promotie Grave is gekeken naar de realisatie van een Toeristisch Centrum in het Historisch stadhuis. Een plek waar alle partijen die zich in Grave bezig houden met toerisme samen komen, zodat er meer synergie ontstaat.

Graafse Moed tonen om de historische binnenstad, de dorpen en het buitengebied meer op de toeristische kaart te zetten	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Samen met de stichting Grave Promotie lokale en regionale initiatieven ondersteunen en promoten.	De stichting Promotie Grave heeft subsidie ontvangen om projecten te ontwikkelen die Grave op de kaart zetten. Enkele acties konden niet plaatsvinden i.v.m. corona. Daar zijn echter andere initiatieven voor in de plaats gekomen. Zo heeft deze stichting onder meer een openluchttentoonstelling 'Grave in Beeld' en een fototentoonstelling met historische foto's georganiseerd. Ook zijn de website Beleef Historisch Grave en instagram en facebook met behulp van de subsidie geprofessionaliseerd, zijn advertenties geplaatst, is drukwerk vernieuwd en is er gewerkt aan de huisstijl. De acties zijn door de coördinator van de stichting begeleid. Verder hebben zij ingezet op meer samenwerking met anderen en dit heeft geleid tot groei van de social media en een groter bereik.

2.3 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
2.1 Wegen en verkeer	-1.547	-1.424	-1.259	165
2.2 Waterwegen en havens	-47	-47	-37	10
2.3 Openbaar groen	-952	-950	-955	-5
2.4 Recreatie en toerisme	-156	-166	-110	57
2.5 Riolering en waterbeheer	-853	-719	-776	-57
2.6 Gemeentelijke eigendommen	-617	-645	-577	69
Lasten	**-4.173**	**-3.952**	**-3.714**	**238**
2.1 Wegen en verkeer	46	83	128	44
2.2 Waterwegen en havens	0	0	1	0
2.3 Openbaar groen	10	10	12	2
2.5 Riolering en waterbeheer	1.243	1.243	1.130	-113
2.6 Gemeentelijke eigendommen	149	630	1.613	983
Baten	**1.449**	**1.967**	**2.883**	**916**
Saldo van baten en lasten	**-2.724**	**-1.985**	**-831**	**1.154**
Dekking Algemene reserve	0	88	15	-74
Dekking Bestemm.reserve Verkeer Brede School Oost	0	8	4	-3
Dekking Bestemmingsreserve Kapitaallasten	0	46	30	-16
Dekking BR Kapitaallasten drie-eenheid Velp	0	0	0	0
Dekking Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	0	145	99	-46
Onttrekkingen aan reserves	**0**	**287**	**148**	**-139**
Storting in Res. Onderhoud gemeentelijke gebouwen	0	-2	-2	0
Stortingen in reserves	**0**	**-2**	**-2**	**0**
Saldo mutaties reserves	**0**	**286**	**146**	**-139**
Resultaat	**-2.724**	**-1.699**	**-685**	**1.015**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
2.1	Openbare verlichting: Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere elektriciteitslasten ad € 42K. In 2020 zijn de voorschotten herberekend en heeft een verrekening plaats gevonden voor 2019 en 2020, waardoor er in 2020 een onderbesteding zichtbaar is. Daarnaast zijn er hogere kosten naar aanleiding van schades aan straatmeubilair ad € 12K. Hier staan schadevergoedingen vanuit NODR tegenover. Zie ook de tabel "Toelichting baten".	30	
2.1	Verkeer, vervoer en waterstaat: In 2020 zijn diverse kredieten nog niet uitgevoerd of afgerond; dit leidt tot lagere kapitaalasten (€ 98K) en daarnaast valt de doorbetaling rijksbijdrage voor verkeerseducatie lager uit (€ 15K).	121	
2.1	Diverse kleine afwijkingen	14	
2.2	Diverse kleine afwijkingen	10	
2.3	Diverse kleine afwijkingen		5
2.4	Recreatie en toerisme (Historisch Grave): In 2020 is gewerkt aan het opstellen van een Toeristische Visie Grave welke begin 2021 zal worden opgeleverd. Na vaststelling zal er uitvoering gegeven worden aan de acties en aanbevelingen. Hierin zal samengewerkt worden met Stichting Promotie Grave.	57	
2.5	Rioolbeheer gaat uit van 100% kostendekkendheid, wat wil zeggen dat uitgaven m.b.t. rioolbeheer (ook gemaakte kosten voor straatreiniging, kwijtschelding en waterbeheer) worden gedekt door de baten uit rioolrechten. Tekorten en overschotten worden gecompenseerd door de voorziening "rioolbeheer", zodat de exploitatie per saldo budgettair neutraal verloopt. Bij de jaarrekening overtreffen de baten met betrekking tot riolering (en gelieerde onderdelen) de lasten uit riolering. In de begroting was rekening gehouden met een aanwending van de voorziening ter dekking van het verschil tussen de uitgaven en inkomsten; bij de jaarrekening blijkt nu een storting in de voorziening mogelijk te zijn. In de paragraaf Lokale heffing wordt de kostendekkendheid van rioolbeheer toegelicht.		57

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
2.6	Gemeentelijke eigendommen: Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door uitstel van werkzaamheden aan de St. Vincentiuskerk Velp ad € 45K (vanwege wisseling gebruiker). De werkzaamheden worden alsnog uitgevoerd op een later moment. Daarnaast is het budget ad € 25K voor asbestinventarisatie gemeentelijke gebouwen niet aangewend. Asbestdaken blijven nog tot 2028 toegestaan. Het kabinet heeft het verbod, dat in 2024 had moeten ingaan, uitgesteld.	68	
Totaal		**300**	**62**
Saldo		**238**	

Beleids product	Toelichting baten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
2.1	Legesinkomsten nutsbedrijven kabelwerkzaamheden: door de invoering en aanschaf van MOOR zijn er meer leges en degeneratievergoedingen bij de nutsbedrijven geïnd. Bij de 2e bestuursrapportage was de verwachte inkomst al deels bijgesteld. Het laatste kwartaal van het jaar zijn daar bovenop extra inkomsten gegenereerd. Gebaseerd op ervaringscijfers zijn de inkomsten reeds aangepast in de programmabegroting 2021.	19	
2.1	Openbare verlichting: Schadevergoeding NODR met betrekking tot wegmeubilair	16	
2.1	Diverse kleine afwijkingen	9	
2.3	Diverse kleine afwijkingen	2	
2.5	Rioolbeheer: Er was een aanwending begroot vanuit de voorziening riool ad € 138K. Op basis van de kostendekkendheid heeft er in plaats van een aanwending een storting plaatsgevonden. Daarnaast zijn de baten uit rioolheffing € 25K hoger dan begroot. Zie ook de tabel "Toelichting lasten".		113
2.6	Gemeentelijke eigendommen: Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door de verkoop van Katrien ultimo 2020 ad € 849K, subsidie restauratiefonds € 18K en hogere opbrengsten verkoop gronden, door enkele transacties in de laatste maanden 2020 ad € 101K.	983	
Totaal		**1.029**	**113**
Saldo		**916**	

Saldo van baten en lasten	**1.154**	Voordeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	Voordeel	*(Bedragen x € 1.000)* Nadeel
2.1	Verkeer: Dekking vanuit algemene reserve valt lager uit als gevolg van herijking en actualisatie van de kapitaallasten. Enkele kredieten (o.a. de N324) zijn nog niet uitgevoerd of afgerond.		90
2.6	Planmatig onderhoud St. Vincentiuskerk Velp is uitgesteld (vanwege wisseling gebruiker). Lagere kosten planmatig onderhoud leiden tot een lagere dekking vanuit de reserve. Restant is opgenomen op de lijst van budgetoverhevelingen. Uitvoering werkzaamheden 2021.		46
2.1	Diverse kleine afwijkingen		3
Totaal		**0**	**139**
Saldo		**-139**	

Saldo mutaties reserves	**-139**

2.4 Beleidskaders

Openbare ruimte

- Beheerplan wegen 2021-2030
- Beheerplan openbare verlichting 2019-2023
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2019-2023
- Beheerplan Civiele Objecten 2021-2030
- Beheerplan openbaar groen en spelen 2019-2023
- Speelruimteplan 2019-2023
- Meerjarenonderhoudsplan Gemeentelijke gebouwen 2015-2018
- Wegenverkeerswet
- Verordening rioolheffing Grave 2020

Recreatie en toerisme

- Strategische Visie voor het Land van Cuijk 2013
- De Identiteit van het Land van Cuijk 2013
- Beleidsnota Toerisme en Recreatie 2010-2020
- Visie Waterfront Grave 2013

3 Bouwen, wonen en milieu

Dit programma omvat alle ruimtelijke beleidsontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en milieu en de hieraan gerelateerde vergunningverlening, toezicht en handhaving.

3.1 Omgevingsrecht

Omgevingsrecht gaat over wet- en regelgeving die de fysieke leefomgeving regelt op taakvelden vergunningverlening, handhaving, duurzaamheid, milieu, natuur, water en ruimtelijke ontwikkeling. Het hoofddoel is een veilige en gezonde leefomgeving realiseren en deze op een duurzame en doelmatige wijze behouden en ontwikkelen.
Met de komst van de nieuwe Omgevingswet wordt het stelsel van ruimtelijke regels volledig herzien. Wet- en regelgeving voor ruimte, bouwen, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water worden gebundeld en er komen nieuwe instrumenten voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is voorzien op 1 januari 2022.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het creëren van een gezonde, aantrekkelijke, duurzame en veilige leefomgeving.

Speerpunten

Implementatie Omgevingswet	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Aan het einde van het jaar treedt de Omgevingswet in werking. Dit jaar zullen wij deze wet implementeren.	De datum inwerkingtreding Omgevingswet is verplaatst naar 1 januari 2022. Het Programma Implementatie Omgevingswet zorgt ervoor dat aan alle minimale vereisten wordt voldaan en wordt uitgevoerd voor gemeente Grave en de fusiegemeenten Cuijk, Mill en Sint Hubert, Boxmeer en St. Anthonis. Het programma ligt op koers en er zijn diverse raadsbijeenkomsten georganiseerd.

3.2 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Via “ruimtelijke ordening” wordt het grondgebied van de gemeente verdeeld en worden gebieden aangewezen voor bepaalde bestemmingen / functies. De kaders hiervoor liggen vast in de Structuurvisie. Het huidige stelsel voor het opstellen van ruimtelijke plannen, zal in januari 2021 worden vervangen door de Omgevingswet (met overgangstermijn).
De Huisvestingswet verplicht gemeenten te zorgen voor een goed en actueel huisvestingsbeleid en voor de huisvesting van specifieke groepen, zoals bijvoorbeeld statushouders, volgens de voor de gemeente geldende taakstelling en woonwagenstandplaatsen. De komende jaren staan in het teken van de uitvoering van de regionale woningmarkstrategie Land van Cuijk (2018).

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Belangrijk is dat de gemeente zich in de toekomst blijft ontwikkelen op het gebied van bouwen en wonen, economie, infrastructuur, mobiliteit, landschap en duurzaamheid. Via ruimtelijke plannen zal sturing worden gegeven aan deze ontwikkelingen. Onze inwoners zullen daarbij nadrukkelijk worden betrokken; draagvlak is immers van essentieel belang om een aantrekkelijke en duurzame woon- en werkgemeente te blijven.

Speerpunten

Grave als vestingstad	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De vestingvisie (West 8) van de stad Grave is opgeleverd met een projectagenda. Uitvoering is gefaseerd over meerdere jaren en blijft de komende periode vragen om continue investering om de projectagenda uit te voeren.	Het schetsboek voor de ruimtelijk gewenste inrichting van de N321 en het schetsboek met de ruimtelijk gewenste te treffen waterveiligheidsvoorzieningen zijn vastgesteld als verkenning en zijn als leidraad bij de gesprekken met Provincie en Waterschap ingebracht. Het bestemminsplan "Waterlinie Grave - Wonen aan de vesting" is vastgesteld en inmiddels onherroepelijk. Voor de ontwikkeling van Prinsenstal zijn de vergunningen voor Wijnberg (vml klooster aan de Oliestraat) en de stadspanden aan de Brugstraat onherroepelijk. Deze werkzaamheden zijn in uitvoering. De vergunning voor het Begijnenhuis en ’t Smalle Huys liggen ter inzage tot 25 maart. De vergunning voor Loft 26 is in behandeling. De vergunning voor de Vier Winden (losstaand gebouw op de hoek van de Brugstraat en de Oude Haven) is nog niet aangevraagd. De vergunning van Mooiland “Hoek Oliestraat en Maaskade” heeft tot 3 maart voor zienswijzen ter inzage gelegen. De planning is om medio 2021 te starten met de bouw. De sloopwerkzaamheden zijn gestart. Voor de ontwikkeling van de locatie scheepswerf is met de ontwikkelaar een intentieovereenkomst gesloten. In deze haalbaarheidsfase worden met de ontwikkelaar de mogelijkheden voor herontwikkeling van met name woningbouw op deze locatie onderzocht. Om de door West 8 voorgestelde ontwikkeling voor de locatie Visio-West mogelijk te maken hebben begin 2020 de eerste overleggen met stakeholders plaatsgevonden. Een geplande informatieavond voor alle bewoners / geïnteresseerden heeft i.v.m. de corona maatregelen helaas geen doorgang kunnen vinden. Tijdens de zomerperiode is gestart met de herziening van het bestemmingsplan.
Transitie veehouderij	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De agrarische sector bevindt zich in een transitieproces om te komen tot een verduurzaming van de sector. Dit speelt in het bijzonder bij de veehouderijen. De gemeente faciliteert deze transitie binnen het ruimtelijk domein.	In 2020 zijn gesprekken gevoerd met diverse agrarische ondernemers over de ontwikkelrichting van het bedrijf. Soms worden de ondernemers daarbij begeleid door adviseurs van VAB-impuls (onafhankelijke adviseurs waar ondernemers via een subsidie van de provincie gebruik van kunnen

maken). Deze gesprekken hebben geleid tot verschillende concrete plannen, zowel gericht op beëindiging van de agrarische activiteiten als op doorontwikkeling. Hiervoor worden de noodzakelijke planologische procedures doorlopen. Bijzondere aandacht hebben de bedrijven gekregen die zich hebben aangemeld voor deelname aan de Regeling Beëindiging Varkenshouderijen.

3.3 Economische zaken

De economische ontwikkelingen vragen aandacht voor de toekomst van winkelgebieden, de duurzaamheid van bedrijventerreinen en het behoud van goede centrumvoorzieningen. Deze elementen dragen immers bij aan een sterke en gezonde economische structuur en bevorderen de werkgelegenheid. Voor een verdere verbreding en versterking van de economie wordt ook ingezet op horeca, recreatie en toerisme.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Verbeteren van de vestigingsvoorwaarden, faciliteren van de ondernemers, zorgen voor het behoud en bevorderen van de werkgelegenheid, zoals de groei van de sector recreatie en toerisme, detailhandel, zorg en het versterken van de keten Agri & Food.

Speerpunten

Vitaal economische krachtige binnenstad Grave	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Voor het aantrekkelijk en leefbaar houden van de binnenstad voor bewoner, bezoeker en vooral voor de ondernemers is visie nodig met de focus op beleving en vermaak (profileren), een compactere binnenstad (concentreren) en meer publiek-private organisatiekracht (organiseren).	Deels gerealiseerd, omdat het vitaal en leefbaar houden van een binnenstad een continu proces is. Helaas hebben er geen evenementen in de binnenstad kunnen plaatsvinden vanwege het coronavirus en zijn de binnenstad ondernemers in zwaar weer gekomen. De gemeente heeft, samen met diverse ondernemers, centrummanagement en haar werkgroepen “Vastgoedgroep Grave” en “Grave promotie”, zich sterk georganiseerd om leegstand tegen te gaan, het ondernemerschap in de binnenstad aan te jagen en "Koop lokaal"-acties te promoten. De gemeente heeft bijgedragen aan de werving van een nieuwe voorzitter voor het centrummanagement. Aan verschillende activiteiten kon echter geen uitvoering worden gegeven, zoals het studenten “Placemaking” onderzoek 2020 om meer beleving en vermaak in de binnenstad te creëren, de wielerronde (organisatorisch opgepakt en last minute weer afgelast) en de verzelfstandiging van de weekmarkt, deze is uitgesteld.

Economisch actieplan	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Om economische groei te krijgen is het nodig dat de bedrijvigheid in de gemeente toeneemt. Grave moet een inhaalslag maken. Economische groei kan alleen worden bereikt als overheid en bedrijfsleven de handen ineenslaan, samen beleid ontwikkelen en samen acties uitvoeren. Hiervoor is een economisch actieplan voor Grave ontwikkeld.	 De uitvoering van het actieplan is een verantwoordelijkheid van het Economisch Platform Grave en de gemeente. In 2020 werd het voorzitterschap gevoerd door Graveon. Door de coronacrisis heeft het platform minder vaak bij elkaar kunnen komen om acties af te stemmen en in te zetten. Ondanks de coronacrisis en een intensieve focus op hulp en herstel aan ondernemers, heeft de gemeente de volgende successen weten te realiseren: Het tegengaan van leegstand door verkoop Arsenaal, verkoop Katrien, diverse verkoop- en ontwikkelgesprekken aangaande Palazzo en ondersteunen en faciliteren van de Vastgoedgroep Grave om leegstand te voorkomen. Het EPG platform is versterkt met ondernemers uit de zorg, horeca en toerisme. De gemeente heeft in oktober een coronacrisis enquête aan de ondernemers in de gemeente Grave gestuurd en daaruit blijkt dat Graafse ondernemers de behoefte hebben aan meer regelruimte, samen sterk acties en duidelijke informatie van de Rijksoverheid over steun- en herstelpakketten. Na de lockdown is het de bedoeling deze enquête nogmaals te herhalen om inzicht te krijgen hoe de coronacrisis de Graafse ondernemers tot nu toe geraakt heeft. De behoefte van de ondernemers wordt ook gemonitord door middel van de aantallen verzoeken om steun op het gebied van Werk & Inkomen en is onze dienstverlening daar telkens op afgestemd. Stichting Bedrijventerrein Grave heeft voor de vier bedrijventerreinen, met behulp van een financiële en faciliterende bijdrage van de gemeente, het KVO certificaat kunnen behalen. De Gemeente, VVE de Bons en bestuur Sportpark Kranenhof hebben samen een oplossing gevonden voor de parkeerproblematiek op BP de Bons. Direct na de zomer is door CGM een verkoopmanager bedrijfskavels aangesteld om de verkoop van kavels op BP de Bons te optimaliseren en te bevorderen. In

2020 heeft een herinrichting van de Maasstraat plaatsgevonden waardoor de horeca ondernemers veilige terrassen kunnen opbouwen. Tijdelijk, bij wijze van een pilot, is daarna de Maasstraat afgesloten geweest om deze horeca ondernemers meer omzet te bieden in tijden van crisis. Evaluatie hiervan vindt in het voorjaar 2021 plaats.
Vanuit economische zaken is er in het crisisjaar 2020, alledaagse betrokkenheid geweest bij de moeilijke situatie van veel ondernemers. Een speciaal EZ-coronacrisisteam is in maart gestart met het ondersteunen van ondernemers door zoveel mogelijk informatie te delen via digitale nieuwsbrieven, de lokale krant, social media en persoonlijk contact via de coronahelpdesk. Speciaal voor ondernemers is er meer regelruimte geboden en voorrang gegeven aan afbetalings- of betalingsuitstelverzoeken en vergunningaanvragen. Daar de hoogste prioriteit lag bij het ondersteunen en faciliteren van ondernemers in nood, is de verzelfstandiging van de weekmarkt naar het uitvoeringsjaar 2021 geschoven.

3.4 Afvalinzameling

In het klimaatakkoord is het landelijk doel gesteld om in 2050 energieneutraal te zijn. Dat betekent dat 100% van de energie duurzaam opgewekt moet worden. Ook wordt hierin meegenomen dat woningen aardgasvrij gaan worden.
Het op duurzame wijze zorgdragen voor een doelmatige en efficiënte verwijdering en verwerking van huishoudelijk afval; met als uiteindelijk doel in 2030 geen restafval meer te hebben.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het concept bod RES is medio 2020 aan de raad voorgelegd, waarna gestart is met de RES 1.0. Deze wordt in mei 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad. Het proces om te komen tot een Warmtetransitievisie (aardgasvrij) verloopt voorspoedig. Ook deze visie zal in mei 2021 voorgelegd worden aan de gemeenteraad, ruim binnen de wettelijke termijn (eind 2021).
Om ons aan te passen aan de klimaatsverandering werkt de gemeente mee aan het programma Klimaatbestendig Land van Cuijk. In een afzonderlijke evaluatie is de gemeenteraad geïnformeerd over de resultaten.
Efficiënt inzamelen van huishoudelijk afval en het beperken van de hoeveelheid zwerfafval. Op basis van het uitgangspunt ‘De aanbieder betaalt’.

3.5 Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal	
Beleidsvoornemens	De Euregio heeft de Strategische Agenda 2020 vastgesteld om aansluiting te verkrijgen bij het Europees subsidieprogramma Interreg V, dat betrekking heeft op het Nederlands-Duits grensgebied (vier Euregio's). De strategische agenda biedt aan de inwoners, bedrijven en leden van de Euregio ruimte voor inbreng van projecten en activiteiten. Ook zijn er parallellen met de Strategische Visie Land van Cuijk en zijn er met een gebiedsgerichte uitwerking ontwikkelmogelijkheden voor thema's als agrofood, arbeidsmarkt, bereikbaarheid, energie, gezondheid, recreatie en toerisme.
Ontwikkelingen	Bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke instellingen en organisaties zoeken versterkt naar samenwerkingspartners in het buurland. In veel voor de Strategische Agenda 2020 geïdentificeerde actievelden zijn goede resultaten behaald. Specifieke resultaten zijn het GrensInfoPunt, het Platform Arbeidsmarkt Euregio Rhein-Waal, het project Ler(n)ende Euregio en het vergroten van de Euregionale betrokkenheid van overheden, bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijk middenveld en inwoners door het project Dynamic Borders (Land van Cuijk, Bergen, Gennep, Goch en Weeze). De Euregioraad heeft besloten de actuele Strategische Agenda 2020 van de Euregio Rijn-Waal te herijken. Centraal staat de vraag: Welke uitdagingen op het gebied van economie en maatschappij dienen de komende jaren in Euregionaal verband aangepakt te worden en hoe kan de Euregio Rijn-Waal hier samen met haar samenwerkingspartners en regionale stakeholders aan bijdragen? Deze vraag dient als uitgangspunt voor de ontwikkeling van een strategische agenda 2020+. Uit de resultaten van de Euregio-enquête, workshops, discussies in de Euregiogremia en de lokale en regionale visies, is gebleken dat de drie speerpunten (Euregionale duurzame economische ontwikkeling, Euregionale soft skills en Euregionale betrokkenheid), zoals die in 2014 zijn vastgesteld, nog steeds belangrijk worden gevonden. Voor een Euregionale duurzame economische ontwikkeling worden als kansrijke sectoren voor grensoverschrijdende samenwerking voor de komende jaren gezien: arbeidsmarkt / beroepsopleiding, energie / milieu / klimaat, agrofood, logistiek en hightech industrieën. De aspecten die als Euregionale soft skills voor de toekomstige ontwikkeling van de Euregio Rijn-Waal als aantrekkelijke regio in het hart van Europa een centrale rol spelen zijn: bereikbaarheid, kennisregio / onderwijs / buurtaal, zorg en veiligheid, demografische ontwikkeling / sociale cohesie, cultuur / toerisme / recreatie / natuur. Tot slot wordt een duurzame en sterke Euregionale betrokkenheid van overheden, bedrijven en instellingen en organisaties binnen de Euregio Rijn-Waal als noodzakelijk gezien om binnen de genoemde thema's goede resultaten te behalen.
Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)	
Beleidsvoornemens	De Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) is een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten in Noordoost-Brabant en de provincie Noord-Brabant. Samen hebben we de verantwoordelijkheid voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving voor mensen, dieren en planten. Als verlengstuk van het lokale en provinciale bestuur voert de ODBN een deel van deze overheidstaak uit op basis van een jaarlijks vast te stellen werkprogramma.

Ontwikkelingen	In het kader van de transitie veehouderij implementeren van efficiencymaatregelen (taskforce adviesrapport "meer dan de som der delen"). Verder ontwikkelen van manieren van toezicht meer op risico's gericht. Intensivering van de VTH taken energie en actualiseren inrichtingenbestand.
Afvalinzameling Land van Cuijk en Boekel	
Beleidsvoornemens	Door de GR Afvalinzameling Land van Cuijk wordt een (nieuwe) visie en doelstelling vastgesteld. Hieruit voortvloeiend wordt een grondstoffenbeleidsplan vastgesteld. Dit plan zorgt ervoor dat concrete maatregelen getroffen worden om de transitie naar circulair huishoudelijk afvalbeheer te versnellen.
Ontwikkelingen	Vrijwel alle afvalovereenkomsten eindigen van rechtswege op 31 december 2021. Hiertoe zullen in 2021 nieuwe overeenkomsten afgesloten worden.
Regio Noordoost Brabant	
Beleidsvoornemens	In de Regio Noordoost-Brabant werken gemeenten en waterschappen samen aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken rondom duurzaamheid, voeding, gezondheid en het bevorderen van een goed woon-, werk- en leefklimaat.
Ontwikkelingen	De samenwerking geschiedt op basis van een gemeenschappelijke Strategische Agenda ("Richting 2030") en een convenant waarin afspraken zijn vastgelegd met betrekking tot de uitvoering van de Agenda.

3.6 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
3.1 Omgevingsrecht	-955	-1.072	-836	237
3.2 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-583	-690	-530	160
3.3 Economische Zaken	-244	-255	-229	26
3.4 Afvalinzameling	-1.026	-991	-1.143	-152
3.5 Grondexploitatie	-394	-378	-210	168
Lasten	**-3.202**	**-3.386**	**-2.948**	**438**
3.1 Omgevingsrecht	339	469	544	75
3.2 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	181	221	167	-54
3.3 Economische Zaken	154	93	80	-13
3.4 Afvalinzameling	1.344	1.326	1.395	69
3.5 Grondexploitatie	319	238	112	-126
Baten	**2.338**	**2.348**	**2.298**	**-49**
Saldo van baten en lasten	**-864**	**-1.038**	**-650**	**389**
Dekking Algemene reserve	0	162	136	-26
Dekking Mobiliteitsfonds	0	51	4	-47
Dekking Reconstructie algemeen (v/h groenfonds)	0	0	3	3
Dekking Res.Kapitaallst Voorbereiding Visioterrein	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	**0**	**214**	**144**	**-70**
Storting in Res.Kapitaalln Voorbereid Visioterrein	0	0	-3	-3
Storting in Reserve Prinsenstal bijdrage parkeren	0	0	-118	-118
Stortingen in reserves	**0**	**0**	**-121**	**-121**
Saldo mutaties reserves	**0**	**214**	**23**	**-191**
Resultaat	**-864**	**-825**	**-627**	**198**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
3.1	Milieu: Op het uitvoeringsbudget is € 18K minder uitgegeven, omdat door corona niet alle activiteiten plaats hebben kunnen vinden. Daarnaast is er vol ingezet op de uitvoering van de verkregen subsidie (zoals RRE) en zijn deze middelen efficiënt ingezet, door kosten die normaal gesproken vanuit het uitvoeringsbudget bekostigd worden, uit de verkregen subsidies te bekostigen.	18	
3.1	ODBN: Op het totale werkprogramma zijn 622 uur meer gerealiseerd dan geraamd. Er zijn met name meer uren gemaakt dan geraamd bij intake en verzending, toetsen asbestinventarisatierapporten, niet geprogrammeerd toezicht, toezicht bodem en toezicht asbestsloop. Hiernaast is het gemiddelde uurtarief lager uitgekomen dan waar in de begroting ODBN van is uitgegaan.	24	
3.1	Bijdrage CGM: Op dit programma is de bijdrage CGM lager. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal binnen de jaarrekening, omdat de werkelijke bijdrage aan CGM gelijk is aan de begrote bijdrage.	34	
3.1	De inwerkingtreding Omgevingswet is gedurende 2020 verzet van 01-01-2021 naar 01-01-2022. In 2020 is hard gewerkt aan de implementatie, maar zijn nog niet alle kosten gemaakt. Voorgesteld wordt om het restant budget van € 156K over te hevelen naar 2021.	156	
3.1	Diverse kleine afwijkingen	5	
3.2	Werkbudget Vestingvisie: In 2020 is het Schetsboek Waterveiligheid Grave opgeleverd en als leidraad aangeboden aan de provincie en waterschappen i.v.m. de dijkaanpassing. Daarnaast is gestart met een ruimtelijke verkenning scheepswerf. Voor 2021 wordt dit voortgezet en wordt voorgesteld hiervoor € 20K middels budgetoverheveling beschikbaar te krijgen.	47	
3.2	In 2020 werd een piek in aanvragen m.b.t. de transitie veehouderij verwacht. Door diverse ontwikkelingen in de sector en de wet- en regelgeving valt deze piek, en daarmee ook de kosten, lager uit.	94	
3.2	Diverse kleine afwijkingen	19	
3.3	Onderbesteding wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten voor toezicht aanleg glasvezel. In de gemeente Grave is men nog bezig met de aanleg van glasvezel. Voorgesteld wordt om het restant budget van € 20K over te hevelen naar 2021.	26	

Beleids product	Toelichting lasten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
3.4	Afvalinzameling: Door eindafrekeningen uit oudere jaren valt de bijdrage aan de GR afvalinzameling € 46K lager uit. Daarnaast dient op basis van de berekening kostendekkendheid afvalinzameling € 176K gestort te worden in de voorziening afvlakking tarieven reinigingsheffing, welke niet was begroot. Daarnaast diverse kleine afwijkingen ad € 10K.		140
3.4	Controle en handhaving: De overschrijding van € 12K wordt voornamelijk veroorzaakt door extra inzet BOA's tijdens corona. De gemeente wordt hiervoor vanuit het Rijk gecompenseerd (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).		12
3.5	Grondexploitatie: zie voor de toelichting de tabel "Toelichting baten".	168	
Totaal		**590**	**152**
Saldo		**438**	

Beleids product	Toelichting baten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
3.1	Door een aantal omvangrijke aanvragen voor bouwvergunningen op o.a. Wisselveld, EGS en Prinsenstal vallen de leges op WABO hoger uit dan verwacht.	75	
3.2	Door een aantal grote (bouw)ontwikkelingen, zoals Prinsenstal, zijn er meer bijdragen uit anterieure overeenkomsten ontvangen dan begroot.	96	
3.2	In 2020 werd een piek in aanvragen m.b.t. de transitie veehouderij verwacht. Door diverse ontwikkelingen in de sector en de wet- en regelgeving valt deze piek, en daarmee ook de inkomsten uit leges en anterieure overeenkomsten die verwacht werden uit deze transitie, lager uit.		123
3.2	Ultimo 1995 heeft het algemeen bestuur van het HNG (Hypotheekfonds Noordbrabantse Gemeenten) goedkeuring verleend aan de verkoop van de activa en passiva. De gemeente Grave was een van de deelnemende gemeente en ontving daarvoor jaarlijks (25 jaar lang) haar deel van de verkoopsom. 2019 was het laatste jaar van deze regeling; vanaf 2020 is daarmee de structurele inkomst komen te vervallen. Bij het opstellen van de begroting 2021 is deze inkomst al geëlimineerd.		23
3.2	Diverse kleine afwijkingen		4
3.3	Marktgelden: Door corona was er een lagere bezetting op de weekmarkten, waardoor de inkomsten uit marktgelden lager uitvallen. Daarnaast was ten onrechte een structurele inkomst opgenomen welke nooit is gerealiseerd. Deze inkomst is bij de begroting 2021 geëlimineerd.		13

Beleids product	Toelichting baten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
3.4	Afvalinzameling: De hogere inkomsten worden voornamelijk veroorzaakt door de hogere vergoedingen van het afvalfonds verpakkingen (Nedvang) en een positieve eindafrekening 2018 (totaal € 42K). Daarnaast zijn de baten uit de afvalstoffenheffingen € 27K hoger dan begroot. De "tijdelijke" stop voor vergoeding van textiel wegens corona heeft een nadelig effect van € 20K. Dit nadeel wordt deels gedekt vanuit de coronastelpost (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).	69	
3.5	Grondexploitatie: Het positieve saldo van de uitgaven en inkomsten bedraagt € 42K. Dit saldo bestaat uit de winstneming ad € 5K (zie hieronder) en diverse overige verschillen ad € 37K.		126
3.5	Winstneming grondexploitatie: De commissie BBV heeft de “Percentage of Completion” regel (PoC) opgenomen om gemeenten in staat te stellen om tussentijds tot winstneming over te gaan. Bij de actualisatie voor de jaarrekening heeft dit geleid tot tussentijdse winstnemingen binnen de grondexploitaties van de gemeente Grave. In de begroting is geen rekening gehouden met een eventuele winstneming op de bouwgrondexploitaties. De winstneming op basis van de PoC-methode bedraagt € 4.645. Deze winstneming wordt met name gerealiseerd door de grondexploitatie Dorpshart Velp. Dit bedrag maakt onderdeel uit van het jaarrekeningresultaat.		
Totaal		**240**	**289**
Saldo		**-49**	

Saldo van baten en lasten	**389**	Voordeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
3.2	Er is € 118K aan parkeerbijdrage ontvangen van Prinsenstal. Deze bijdrage dient gestort te worden in de reserve Prinsenstal bijdrage parkeren. De storting is geboekt, maar was niet begroot.		118
3.2	Diverse kleine afwijkingen		3
Totaal		**0**	**121**
Saldo		**-121**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
3.5	De kosten voor de regiefunctie Wisseveld worden gedekt door de algemene reserve. De werkelijke kosten zijn € 26K lager en derhalve ook de dekking vanuit de algemene reserve.		26
3.2	Conform het raadsbesluit van 26 maart 2019 is er € 62K beschikbaar gesteld als werkbudget voor de Vestingvisie. Daarvan is € 51K overgeheveld naar 2020. Ultimo 2020 is het restant van het werkbudget € 47K. Dit deel behoeft derhalve niet onttrokken te worden uit het Mobiliteitsfonds.		47
3.2	Diverse kleine afwijkingen	3	
Totaal		**3**	**73**
Saldo		**-70**	

Saldo mutaties reserves	**-191**

3.7 Beleidskaders

Omgevingsrecht

- Klimaatakkoord
- Energievisie 2019
- Regionale nota bodembeleid met bodemkwaliteitskaarten en Tijdelijk handelingskader pfas
- Integraal toezicht- en handhavingsplan (ITHP)
- Landelijke Handhavingstrategie (LHS)
- Beleidsregel toezicht en handhaving Drank- en Horecawet
- Verordening leges Grave 2020
- Handhavingsbeleid evenementen

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

- Nationale Omgevingsvisie
- Brabantse Omgevingsvisie
- Interim OmgevingsVerordening Noord-Brabant
- Gebiedsagenda Brabant
- Strategische Agenda AgriFood Noordoost Brabant
- Strategische Visie Land van Cuijk
- Regionale woningmarktstrategie Land van Cuijk
- Structuurvisie Grave 2025
- Erfgoedplan 'Erfgoed voor het voetlicht'
- Archeologisch beleidsplan
- Beeldkwaliteitsplannen
- Welstandsnota
- Woningbouwprogramma Grave

Economische zaken

- Verordening reclamebelasting centrumgebied Grave 2020
- Verordening reclamebelasting bedrijventerreinen Grave 2020

Duurzaamheid & afvalinzameling

- Afvalstoffenverordening regio Land van Cuijk en Boekel 2011
- Verordening reinigingsheffingen Grave 2020
- Verordening verlenen van inzamelvergoedingen aan non-profitinzamelaars van oud papier 2005
- Landelijk afvalbeheerplan (LAP)
- Raamovereenkomst verpakkingen en verpakkingenbelasting
- Regionale afvalvisie

3.8 Verplichte BBV indicatoren

Indicator	Eenheid	Grave	Referentiegroep
Aantal vestigingen van bedrijven	per 1.000 inw.15 t/m 64jr	122,1	152,0
Aantal nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	3,1	8,9
Demografische druk	in %	75,8	70,0
Fijn huishoudelijk restafval per inwoner (kg), streven is om in 2030 op 0 te komen.	kg per inwoner	30	163
Hernieuwbare elektriciteit	%	5,4	17,6

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl
Referentiegroep is Nederland

4 Kind, cultuur en sport

Dit programma omvat de drie beleidsvelden onderwijs & kinderopvang, cultuur en sport. De basis van eigen kracht ligt bij de mogelijkheden om je persoonlijk te kunnen ontwikkelen zoals op het gebied van onderwijs, sport en culturele activiteiten. Deze activiteiten dragen bij aan het zelfvertrouwen, samenwerking en verbeeldingskracht, waardoor mensen minder kwetsbaar zijn en het vanzelfsprekender is om mee te doen aan de vitale en leefbare samenleving met een sterke sociale basisinfrastructuur. Binnen dit programma worden hiervoor handvatten geboden, zodat deze voorzieningen voor zoveel mogelijk inwoners toegankelijk zijn.

4.1 Onderwijs en kinderopvang

Als gemeente dragen we de zorg voor een breed en veelsoortig onderwijsaanbod van voldoende kwaliteit. Naast deze zorgplicht hebben gemeenten binnen het onderwijs en de kinderopvang wettelijke taken op het gebied van:

- onderwijshuisvesting
- leerplicht
- leerlingenvervoer
- onderwijsachterstandbestrijding
- voorschoolse educatie voor kinderen die risico lopen op (taal)achterstanden
- afspraken met scholen en kinderopvangorganisaties over de voor- en vroegschoolse educatie.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Kinderen krijgen optimale kansen en mogelijkheden om talenten en vaardigheden te ontwikkelen met als doel om naar eigen vermogen te participeren in de samenleving. Hierbij hanteren we een zo integraal mogelijke werkwijze.

Speerpunten

Inzet op de doorontwikkeling van het aanbod Voorschoolse Educatie van 10 naar 16 uur per week		
Wat wilden we doen		Wat hebben we gedaan
Een wettelijke verplichting waarin wij dienen te voorzien en waarvoor wij van het Rijk middelen ontvangen via de doeluitkering Onderwijsachterstandenbeleid.	✓	Met ingang van schooljaar 2020-2021 voorzien alle VVE-locaties in een aanbod van 16 uur per week.
Samenwerking binnen het onderwijsveld met de Lokaal Educatieve Agenda (LEA)		
Wat wilden we doen		Wat hebben we gedaan
De LEA is opgesteld in samenwerking met het onderwijs en netwerkpartners, met als doel een eenduidige lijn binnen het onderwijsveld en samenwerking waar alle onderwijspartners bij betrokken zijn. De focus ligt op ‘gedrag’, ‘preventie’ en ‘gelijke kansen’. Uitvoering van deze agenda wordt gedaan middels opgestelde werkgroepen: ‘vroeg- en voorschoolse educatie’, ‘achterstanden’ en ‘zorg in en om het onderwijs’. De doorgaande lijn PO/VO zal ook aandacht krijgen in de LEA.	✓	De samenwerking binnen het onderwijs- en jeugdveld functioneert goed met de opgezette LEA structuur. Omdat veel ontwikkelingen op het gebied van onderwijs plaatsvinden op groter schaalniveau is het LEA eind 2020 omgezet naar REA (Regionaal Educatieve Agenda) Land van Cuijk. Kinderopvang, onderwijsinstellingen, de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het CJG, de GGD, de bibliotheek, andere maatschappelijke partners en de vijf gemeenten in de regio Land van Cuijk werken samen in de Regionaal Educatieve Agenda (REA). Signalering & preventie, een integrale ontwikkelcontext, ieder kind een passende plek in het onderwijs, ouder- en kindbetrokkenheid,

achterstanden en integratie zijn thema's die hier afgestemd worden.

Versterken samenwerking rondom passend onderwijs	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Een belangrijk aspect binnen passend onderwijs vormt de afstemming tussen onderwijs en jeugdzorg. Er zal afstemming moeten komen over de werkwijze en verantwoordelijkheden rondom zorg binnen het onderwijs (tussen Centrum voor Jeugd en Gezin, samenwerkingsverbanden PO/VO, scholen, leerplicht en leerlingenvervoer).	 Een aantal werkwijzen tussen jeugd en onderwijs zijn verbeterd. Een voorbeeld hiervan is dat de afstemming tussen jeugd, leerlingenvervoer en leerplicht, wanneer noodzakelijk, wordt opgezocht. Daarnaast is ook de pilot financiering integrale zorg op de Sint Maartensschool (Nijmegen) omgezet in een vaste werkwijze. Er vindt nog afstemming en overleg plaats over de mogelijkheden om de samenwerking tussen het CJG en de school (passend onderwijs) verder te verstevigen.

Wijzigingen in landelijk beleidskader voor onderwijshuisvesting waar nodig nader vastleggen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Er zijn landelijk ontwikkelingen waardoor het beleidskader voor onderwijshuisvesting in 2020 op onderdelen mogelijk gaat wijzigen. Indien nodig en/of wenselijk zal de lokale vertaling nader vastgelegd moeten worden; onder meer kan dit betrekking hebben op het tijdpad van een meerjaren huisvestingsplan en het toetsingskader voor eventuele renovatie van schoolgebouwen.	 De voorgenomen wijzigingen in het landelijke beleidskader voor onderwijshuisvesting zijn in 2020 nog niet door de Tweede Kamer bij wet vastgelegd; naar verwachting gebeurt dat in de tweede helft van 2022.

4.2 Cultuur

Landelijk worden er door het Rijk steeds meer eisen gesteld aan het behoud van archeologisch erfgoed. Grave zet hierbij in om aan te haken bij actuele kansen om de historische cultuur van Grave te versterken.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het beschermen, behouden en toegankelijk maken van de diverse cultuuruitingen in de gemeente. Elke inwoner heeft toegang tot cultuur en ieder kind heeft optimale kansen om kennis te maken met cultuur in diverse verschijningsvormen.

Speerpunten

Kinderen kennis laten maken met cultuur in diverse verschijningsvormen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Subsidiëring van cultuureducatie op scholen en ondersteuning van basisscholen in de ontwikkeling van een doorgaande leerlijn cultuur door middel van inzet van een combinatiefunctionaris cultuur.	 Subsidiëring en ondersteuning heeft plaatsgevonden. Als gevolg van corona zijn er minder culturele activiteiten georganiseerd en is een deel van het subsidiebudget niet besteed.

4.3 Sport

De sportwereld (in Grave) is volop in beweging. De nieuwe landelijke sportnota “Sport verenigt Nederland” (2018) heeft de basis gelegd voor het nieuw op te stellen sportbeleid voor Grave, waarin aandacht moet zijn voor teruglopende ledenaantallen, verslechterde financiële omstandigheden en de wens om sport en bewegen een meer centralere positie binnen het Sociaal Domein te geven.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Er is een toegankelijk sport- en beweegaanbod en er zijn kwalitatief goede en gevarieerde sportvoorzieningen. Hierdoor hebben alle inwoners de mogelijkheid om te sporten en te bewegen.

Speerpunten

Het opstellen van een sport- en beweegnota	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Er wordt uitvoering gegeven aan de nieuwe sport- en beweegnota, waarbij extra aandacht is voor vitale sportverenigingen, accommodaties en de positie van sporten en bewegen binnen het sociaal domein.	Alvorens een nieuwe sport- en beweegnota wordt voorgelegd aan de gemeenteraad zou het sportakkoord ondertekend moeten zijn. Nu dit het geval is wordt gewerkt aan een nieuwe sport- en beweegnota die in 2021 aan de raad wordt voorgesteld.

4.4 Verbonden partijen

Regionaal bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost	
Beleidsvoornemens	Invulling wordt gegeven aan het vastgestelde beleidskader 2017-2020. Het algemeen resultaat dat hiermee beoogd wordt, is een goede handhaving van de leerplichtwet en aanpak van voortijdig schoolverlaten en kwetsbare jongeren. De geformuleerde ambities voor de periode 2017-2020 zijn: • Onze regio heeft het laagste percentage voortijdig schoolverlaters in Nederland. • In onze regio zit geen enkel leerplichtig kind langer dan drie maanden thuis zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg. • In onze regio is een sluitend netwerk en valt geen kwetsbare jongere (16-23 jaar) tussen wal en schip: alle jongeren die niet in staat zijn om een startkwalificatie te behalen zijn in beeld en hebben een duurzame werkplek, passende dagbesteding of volgen een traject naar werk of zorg.

Regionaal bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost	
Ontwikkelingen	• De maatregelen rondom corona zijn van invloed geweest op stages, leerbanen, bijbanen en daarmee op de voorbereiding van jongeren op een vervolgopleiding. Het RBL BNO staat in nauw contact met de scholen en jongeren om hier een zo goed mogelijke begeleiding bij te bieden. • Het aantal thuiszitters in onze regio is verder gedaald. Dit is mogelijk het gevolg van de preventieve aanpak van schoolverzuim waarbij het RBL BNO, de samenwerkingsverbanden passend onderwijs, de scholen en de GGD Hart voor Brabant samen werken. • De groep kwetsbare jongeren is beter in beeld. • Het aantal voortijdig schoolverlaters is landelijk en ook in onze regio gestegen. Deze stijging wordt onder andere veroorzaakt door de aantrekkende economie en de krappe arbeidsmarkt, waardoor het voor jongeren aantrekkelijker wordt om te kiezen voor een baan in plaats van het afmaken van hun opleiding. Het RMC (functie binnen het RBL BNO) heeft alle voortijdig schoolverlaters in beeld en biedt passende hulpverlening. Het RMC werkt hierbij nauw samen met onder andere Werk en Inkomen en zorg.
GR toezicht openbaar onderwijs gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Grave, Mill en Sint Hubert 2015	
Beleidsvoornemens	Alle scholen openbaar onderwijs in onze regio vallen onder stichting Invitare. De ontwikkeling van beleid ligt bij Stichting Invitare en vindt autonoom van de gemeente plaats. De GR richt zich op de wettelijke taak van de gemeenten, namelijk het toezien op het openbare karakter van het onderwijs en toezicht op de financiële gezondheid, beiden gericht op de continuïteit van het openbaar onderwijs.
Ontwikkelingen	Het openbare karakter van het onderwijs is gewaarborgd en de stichting is financieel gezond. De reservepositie maakt dat de stichting investeert in onderwijsinnovaties en de arbeidsmarkt onderwijs.

4.5 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
4.1 Onderwijs en kinderopvang	-1.561	-1.675	-1.338	337
4.2 Cultuur	-836	-983	-775	207
4.3 Sport	-539	-653	-613	40
Lasten	**-2.936**	**-3.311**	**-2.726**	**584**
4.1 Onderwijs en kinderopvang	302	432	302	-130
4.2 Cultuur	8	13	5	-8
4.3 Sport	22	22	70	48
Baten	**333**	**468**	**377**	**-90**
Saldo van baten en lasten	**-2.603**	**-2.843**	**-2.349**	**494**
Dekking Algemene reserve	0	210	210	0
Dekking Bestemmingsreserve Kapitaallasten	0	6	5	0
Dekking BR Kapitaallasten drie-eenheid Velp	0	100	65	-35
Dekking Res.Onderwijshuisvesting	0	105	105	0
Dekking Reserve kapitaallasten Sportpark Kranenhof	0	1	0	-1
Onttrekkingen aan reserves	**0**	**422**	**386**	**-37**
Storting in Algemene reserve	0	-23	-23	0
Storting in Res.kapitaallasten Sportpark Kranenhof	0	0	-26	-26
Stortingen in reserves	**0**	**-23**	**-49**	**-26**
Saldo mutaties reserves	**0**	**399**	**337**	**-63**
Resultaat	**-2.603**	**-2.444**	**-2.012**	**432**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.1	Basisonderwijs: De Sprankel is inmiddels gesloopt. De sloopkosten zijn ten laste van de BGE gekomen; binnen de vastgestelde BGE van de Sprankel is namelijk rekening gehouden met de sloopkosten. Het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde krediet m.b.t. sloop is daarmee niet meer noodzakelijk. In 2021 zal een raadsvoorstel komen over de herontwikkeling van de Sprankel; bij dit raadsvoorstel zal ook dit krediet worden meegenomen.	100	

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.1	Basisonderwijs: Omdat het nacalculatorische rentetarief lager is dan begroot kan er minder rente worden doorbelast aan de kapitaallasten. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal binnen de jaarrekening.	85	
4.1	OAB: De onderbesteding is veroorzaakt door voorzichtig om te gaan met nieuwe aanvragen. Dit in afwachting van de wettelijke verplichting die in augustus 2020 van kracht werd om het aantal uur VVE-aanbod voor peuters per week te verhogen van 10 naar 16 uur. Dit zorgt voor een voordeel op de lasten. De baten worden gelijkgesteld aan de lasten zodat de exploitatie budgettair neutraal verloopt. Zie ook de tabel "Toelichting baten". De niet bestede OAB gelden 2020 van € 128K zijn gereserveerd voor volgende jaren. Voor het restant van het OAB budget wordt i.s.m. het onderwijs en kinderopvang een bestedingsplan opgesteld.	128	
4.1	Kinderopvang: Er zijn door de GGD minder overtredingen geconstateerd in het kader van de Wet kinderopvang. Hierdoor zijn er minder uitgebreide handhavingstrajecten opgestart, waardoor we minder uren aan inspecties afgenomen hebben bij de GGD.	10	
4.1	Kinderopvang: De definitieve afrekening subsidie peuteropvang 2019 is in 2020 verwerkt. Dit zorgt voor een voordeel.	16	
4.2	Monumenten: In 2020 zijn er door corona minder projecten opgestart en activiteiten hebben geen doorgang kunnen vinden. Daarnaast is bij de drie eenheid geen schadevergoeding / planschade geclaimd, dus ook niet uitgekeerd. Tot slot is de bijdrage aan de energievoorziening voor de drie eenheid goedkoper uitgevallen. Voorgesteld wordt om een gedeelte van het voordeel (€ 17K) over te hevelen.	58	
4.2	Kerkenvisie 2019: In de septembercirculaire 2019 is geld beschikbaar gesteld vanuit het Rijk voor Kerkenvisie. In 2020 is gestart met de Kerkenvisie, maar door de komst van corona is dit nog niet afgerond. Dit loopt nog door in 2021. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen.	22	
4.2	Zuiderwaterlinie: Door corona zijn er in 2020 geen projecten opgestart. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen.	49	

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.2	Zuiderwaterlinie erfgoedbeleving: Door corona heeft dit project vertraging opgelopen. Het is de bedoeling dat dit project in de loop van 2021 wordt afgerond. Het geld wat overgeheveld dient te worden is voor het realiseren van het project en de vormgeving van de website en folder. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen.	34	
4.3	Buitensportaccommodaties: Voor de aanleg van sportpark Kranenhof is in 2019 bij raadsbesluit € 200K beschikbaar gesteld. Bij de jaarrekening 2019 is een bedrag van €132,5K naar 2020 overgeheveld. Conform raadsbesluit is hiervan in 2020 € 60K ingezet voor extra personele capaciteit. Hierdoor bedraagt het beschikbare budget € 72,5K. In 2020 is ruim € 9K uitgegeven. Uit het dan nog resterende budget van € 63K worden, conform raadsbesluit, de kapitaallasten (€ 26K) van het krediet verkeerskundige maatregelen gedekt. Voorgesteld wordt om het restant van € 37K over te hevelen naar 2021.	63	
	Diverse kleine afwijkingen	19	
Totaal		**584**	**0**
Saldo		**584**	

Beleids product	Toelichting baten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.1	OAB: De niet bestede gelden van € 128K zijn gereserveerd op de balans. Dit zorgt voor een nadeel in de exploitatie bij de baten. Zie ook de tabel "Toelichting lasten".		128
4.3	Sport algemeen: Als gevolg van een sinds 2018 gewijzigde overeenkomst met Laco over het (toegenomen) gebruik van de sporthal door het onderwijs is de berekening aangepast. Dat leidt tot een hogere vergoeding door het Merletcollege.	22	
4.3	Sport algemeen: In 2020 zijn vanuit het ministerie van VWS gelden ontvangen voor een sportformateur (€ 15K) en uitvoeringskosten lokaal sportakkoord (€ 10K). Daarnaast is de specifieke uitkering stimulering sport 2019 (€ 1K) vastgesteld. Deze bedragen zijn niet voorzien in de begroting en leveren een voordeel op.	26	
	Diverse kleine afwijkingen		10
Totaal		**48**	**138**
Saldo		**-90**	

Saldo van baten en lasten	**494**	Voordeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.3	Kapitaallasten sportpark Kranenhof: Conform raadsbesluit zijn de kapitaallasten van het krediet verkeerskundige maatregelen in deze reserve gestort.		26
Totaal		**0**	**26**
Saldo		**-26**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
4.2	Kapitaallasten drie eenheid Velp: Er zijn minder kosten gemaakt. Daarnaast is er geen schadevergoeding / planschade geclaimd dus ook niet uitgekeerd.		35
	Diverse kleine verschillen		2
Totaal		**0**	**37**
Saldo		**-37**	

Saldo mutaties reserves	**-63**

4.6 Beleidskaders

Onderwijs en kinderopvang

- Wet op het primair onderwijs / Wet op het voortgezet onderwijs / Wet op de expertisecentra
- Gemeenschappelijke regeling toezicht openbaar onderwijs gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Grave, Mill en Sint Hubert 2015
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Grave 2015
- Verordening leerlingenvervoer gemeente Grave 2015
- Verordening materiële en financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Grave 2013
- Wet Kinderopvang
- Beleidsplan 2017-2020 RBL BNO (Regionaal Bureau Leerplicht Brabant Noordoost)
- Beleidsregels gemeentelijk taken uitvoering Wet kinderopvang, vijf gemeenten regio Land van Cuijk 2020
- Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
- Voor alle Peuters! Beleidsnota 2019-2022 peuteraanbod en Voor- en Vroegschoolse Educatie

Cultuur

- Subsidieverordening Gemeentelijke Monumenten Grave 2003
- Erfgoedverordening Grave 2017
- Erfgoedplan ‘Erfgoed voor het voetlicht’, inclusief erfgoedagenda 2013-2018
- Nota Archeologie Grave 2012
- Beleidsplan BiblioPlus 2017-2020 “De bibliotheek van nu”
- Samenwerkingsovereenkomst Bibliotheek Land van Cuijk en Maasduinen
- Algemene subsidieverordening Gemeente Grave 2017

Sport

- Regionaal gezondheidsbeleid Land van Cuijk 2017-2020
- Algemene subsidieverordening Gemeente Grave 2017

4.7 Verplichte BBV indicatoren

Indicator	Eenheid	Grave	Referentiegroep
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	1,1	1,8
Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen	35	26
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie als percentage van aantal deelnemers aan VO en MBO onderwijs	%	2,2	2,0
Percentage niet sporters	%	42,7	48,7

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl
Referentiegroep is Nederland

5 Maatschappelijke zaken

Het programma Maatschappelijke zaken is gericht op de zelfredzaamheid (eigen kracht) van inwoners, zorgen voor elkaar (samenkracht) en het ontwikkelen van een goede sociale basisinfrastructuur. Wanneer inwoners niet in staat zijn om op eigen kracht en met behulp van het sociale netwerk oplossingen te vinden, is de rol van de gemeente aanvullend op wat inwoners zelf kunnen. De inzet van maatwerkvoorzieningen is, daar waar mogelijk, gericht op het versterken van de eigen kracht.

5.1 Algemeen

De gemeente streeft naar een integraal beleid ten aanzien van het sociaal domein. Het sociaal domein omvat al het beleid dat vanuit de gemeente gevoerd wordt ter ondersteuning van inwoners bij het vormgeven van hun eigen, dagelijkse leven. In een vitale samenleving voelen mensen zich verantwoordelijk voor zichzelf, voor elkaar en in veel gevallen ook voor de eigen wijk of buurt.

Hierbij wordt uitgegaan van de zelfredzaamheid, de eigen talenten en het versterken van eigen kracht en het sociale netwerk. Oplossingen moeten zoveel mogelijk gevonden worden in het normale leven (sociale basisinfrastructuur). Basisvoorzieningen moeten hiertoe worden versterkt. Iedere inwoner is uniek en heeft daarom bij ondersteuning zijn/haar eigen maatwerk nodig. Inzet wordt als eerste gezocht in de sociale basisinfrastructuur. Als die niet toereikend is, wordt gezocht naar een maatwerkoplossing, waarbij geredeneerd wordt vanuit de leefwereld van de inwoner. Er is professionele zorg beschikbaar voor mensen die dat nodig hebben.

Er is geen sprake meer van een specifieke uitkering voor Jeugdzorg, Wmo en Participatiewet. Gemeenten ontvangen de middelen voor het Sociaal Domein geïntegreerd in de Algemene Uitkering.

Speerpunten

Het bouwen aan een stevige sociale basisinfrastructuur	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
• Het inzetten op preventieve maatregelen om zorgvragen te voorkomen (bijvoorbeeld de aanpak van eenzaamheid) • Het ontwikkelen van algemene en voorliggende (collectieve) voorzieningen, al dan niet door inwoners geïnitieerd	De diverse initiatieven en beleidsplannen die de afgelopen periode binnen het Sociaal Domein zijn gerealiseerd hebben aandacht voor preventie en versterken van de zelfredzaamheid en dragen op deze manier bij aan een stevige sociale basisinfrastructuur. Tevens hebben inwoners via de Stimuleringssubsidie aanvragen kunnen indienen voor initiatieven die bijdragen aan de basisinfrastructuur.

Het organiseren van ondersteuning op een effectieve en efficiënte manier	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
• Het inrichten van één integrale gemeentelijke toegang • Binnen de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet wordt integraal gewerkt. Wettelijke kaders en de leeftijd van cliënten fungeren hierbij als leidraad, maar mogen niet belemmerend werken. Een soepele overdracht van Jeugdwet naar Wmo en Participatiewet is daarbij van belang. Om deze werkwijze kracht bij te zetten is in 2019 gestart met de Proeftuin methodiek. In 2020 e.v. zal deze methodiek breder worden uitgerold. • Het versterken van het netwerk van samenwerkings- en ketenpartners	 Alle vragen op het gebied van het Sociaal Domein komen bij de frontoffice Sociaal Domein binnen. Op deze wijze is het voor inwoners duidelijk waar zij met hun vragen terecht kunnen en wordt snel en efficiënt hulp geboden. Complexere hulpvragen zijn daarnaast opgepakt via de methodiek van Blikveld 360, waarbij samen met de inwoner en diverse samenwerkingspartners één integraal plan van aanpak voor de hulpvraag wordt opgesteld.

5.2 Leefbaarheid

Door in te zetten op eigen kracht en zelfwerkzaamheid en door creatieve ideeën te faciliteren en te ondersteunen, willen wij voorzieningen in wijken en dorpen zo veel mogelijk behouden. Eigen verantwoordelijkheid, burgerparticipatie en leefbaarheidsinitiatieven zijn hierbij de uitgangspunten. Vrijwilligerswerk wordt nog belangrijker als het gaat om maatschappelijke deelname aan de samenleving.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het stimuleren van een sociaal betrokken gemeenschap, met participerende inwoners. Inwoners verantwoordelijk maken voor hun eigen woon- en leefomgeving.

Speerpunten

Verbouw van de accommodaties Het Trefpunt in Velp en ’t Dorpshuus in Escharen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De gemeenteraad heeft in 2018 ingestemd met verzelfstandiging van en bouwkundige aanpassingen aan gemeenschapsaccommodaties Het Trefpunt (Velp) en ’t Dorpshuus (Escharen).	 De verbouwing van het Dorpshuus in Escharen is medio 2020 afgerond. De inpandige verbouwing van het Trefpunt heeft in de eerste helft van 2020 plaatsgevonden. Vanwege het feit dat de gewenste uitbreiding van deze accommodatie niet volledig op grond in eigendom van de gemeente is voorzien, wordt over de aankoop van die grond momenteel onderhandeld. Naar verwachting zal de aanbouw in 2021 gerealiseerd worden.

5.3 Welzijn en gezondheidszorg

Op het terrein van gezondheidszorg zijn de belangrijkste wettelijke taken belegd bij de GGD Hart voor Brabant. Daarnaast hebben we lokale speerpunten vastgelegd in het gezondheidsbeleid Land van Cuijk 2017-2020. Positieve gezondheid is steeds het uitgangspunt.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Inwoners leven gezond, zowel lichamelijk als psychisch, in een situatie van welbevinden.

Speerpunten

Preventie van overgewicht en diabetes, alcohol- en drugsgebruik, eenzaamheid en depressie, en het terugdringen van sociaal economische gezondheidsverschillen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Deze speerpunten zijn vastgelegd in het Gezondheidsbeleid Land van Cuijk 2017-2020.	Gedurende het jaar is er doorlopend uitvoering gegeven aan de speerpunten van het gezondheidsbeleid Land van Cuijk, veelal door activiteiten van preventieve aard. In de eerste periode van 2020, tot aan de aankondiging van de maatregelen t.a.v. het coronavirus, hebben alle interventies en activiteiten op reguliere wijze plaatsgevonden. Vooral in het laatste kwartaal kon vanwege corona weliswaar niet alles volledig worden uitgevoerd, echter hebben partners als de GGD, Novadic Kentron en Sociom creatief vormgegeven aan collectieve preventie door Webinars en andere werkvormen. Hierin wordt ook samengewerkt met bijvoorbeeld de wijk- en dorpsraden en fysiotherapeutennetwerk Fyne. De visie van Positieve Gezondheid staat in de uitvoering steeds weer centraal.

In 2020 leggen we de basis voor een nieuwe gezondheidsnota Land van Cuijk voor de periode 2021-2024	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het opstellen van een nieuwe nota is een wettelijke verplichting.	Hoewel er een start is gemaakt met het schetsen van een nieuwe gezondheidsnota, is door de portefeuillehouders van de vijf gemeenten in het Land van Cuijk besloten om deze nota later op te stellen vanwege de coronacrisis. Corona herijkt het gezondheidsdossier tot op zekere hoogte en vraagt om andere speerpunten en accenten in beleid en financiën. Het is daarmee zinvol om de nota later te formuleren, zodat er beleid kan worden vastgesteld dat inspeelt op de nieuwe werkelijkheid. Wettelijk gezien is hiervoor voldoende tijd. Uw raad is hierover in 2020 per raadsinformatiebrief geïnformeerd.

5.4 Inkomensvoorziening

Ondanks dat het economisch klimaat verbetert, is de verwachting dat het aantal ondersteuningen (bijstandsgerechtigden en loonkostensubsidies, die ook uit het BUIG-budget betaald worden) blijft stijgen. Dit is verklaarbaar door de groei van gesubsidieerde banen zoals het kabinet voorstaat.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Op grond van de Participatiewet heeft de gemeente de verplichting om aan inwoners, die hiervoor in aanmerking komen en die niet in staat zijn om zelfstandig voldoende inkomen te verwerven, een uitkering te verstrekken. Hierbij worden inwoners gewezen op de eigen verantwoordelijkheid om in hun levensonderhoud te voorzien.

Speerpunten

Het financieel ondersteunen van inwoners die niet in staat zijn om zelfstandig (voldoende) inkomen te verwerven	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het voeren van gesprekken met de aanvrager om te beoordelen of aanvrager in aanmerking komt voor een uitkering of procedure loonkostensubsidie. Het tijdig, correct en rechtmatig verstrekken van een uitkering.	Dit betreft een doorlopend proces. Door het Team Werk en Inkomen is de dienstverlening voor inwoners op dit gebied in 2020 op peil gebleven. Tevens is vanwege de coronacrisis veel extra inzet gepleegd door het team Werk en Inkomen vanwege de Tozo-regeling. Op deze regeling kunnen zelfstandig ondernemers een beroep doen wanneer hun inkomen als gevolg van corona onder het sociaal minimum is gedaald. De extra inzet heeft erin geresulteerd dat de doelgroep die voor Tozo in aanmerking komt snel een aanvraag kon indienen en deze aanvraag spoedig is behandeld.

5.5 Werk en activering

De aantrekkende arbeidsmarkt vermindert slechts zeer beperkt het aantal bijstandsgerechtigden. Dit komt omdat deze doelgroep moeilijker een baan vindt dan andere werkzoekenden. Dit geldt zeker voor de ouderen en statushouders in de bijstand. Zij lopen het meeste risico om langdurig van de bijstand afhankelijk te blijven.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Inwoners ondersteunen bij het vinden van betaald werk. Indien directe begeleiding naar de arbeidsmarkt nog niet mogelijk is, worden diverse instrumenten ingezet om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt te vergroten, zoals scholing en opleidingen en vrijwilligerswerk. Dit geschiedt via maatwerk.

Speerpunten

Inclusieve, activerende arbeidsmarkt	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het aantal bijstandsgerechtigden daalt onvoldoende, waardoor het zaak is om te blijven inzetten om mensen te begeleiden naar betaald werk of op andere wijze actief te laten deelnemen aan de maatschappij. We werken mee aan het bevorderen van een inclusieve en activerende arbeidsmarkt. Voor 2020 zal hiervoor wederom, net als vorige jaren, een uitvoeringsprogramma re-integratie worden opgesteld.	In 2020 is via de reguliere werkwijzen uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma re-integratie 2020. Vanwege de coronapandemie was het op momenten lastiger om re-integratietrajecten in te zetten. Ondanks de coronacrisis heeft het team Werk en Inkomen zich onverminderd ingezet om mensen te begeleiden naar werk. Het aantal bijstandsgerechtigden is dan ook, ondanks de coronapandemie, niet opgelopen.

Onderzoek partnerschip IBN	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De uitvoeringsovereenkomst tussen gemeenten NOB en IBN loopt eind 2020 af. In 2020 zal daarom een toekomstverkenning worden gedaan van het partnerschip tussen gemeenten NOB en IBN vanaf 2021.	Vanwege de coronacrisis is het partnership met IBN in 2020 verlengd tot 01-07-2021. Er is inmiddels tussen de gemeenten en IBN akkoord bereikt over de verlenging van het partnership. Deze verlenging zal vanaf juli 2021 in werking treden.

5.6 Minimabeleid

Gemeente Grave kent een goede systematiek van diverse zorg- en minimaregelingen waarop een beroep gedaan kan worden. Heldere en goede communicatie is hierbij van groot belang.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het gemeentelijke minimabeleid bevordert economische en sociale zelfredzaamheid door ondersteuning te bieden bij financiële tegenslagen en bijzondere kosten teneinde inwoners in staat te stellen deel te nemen aan de maatschappij. Armoedebestrijding, en met name de preventieve en structurele aanpak hiervan, neemt hier een centrale rol in en verdient extra aandacht.

Speerpunten

Vergroten van het bereik van de beschikbare regelingen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Als gemeente willen we dat iedereen die daar voor in aanmerking komt gebruik kan maken van de ondersteunende maatregelen die de gemeente biedt. Met name kinderen en jongeren mogen niet beperkt worden in hun deelname aan de samenleving doordat er binnen het gezin minder financiële middelen voorhanden zijn.	Er is preventief ingezet op het bevorderen van financiële zelfredzaamheid. In dit kader is in 2019 een plan van aanpak armoedebestrijding en schuldpreventie opgezet. In 2020 is uitvoering gegeven aan dit plan van aanpak. Zo is er nader vorm gegeven aan een publiekscampagne armoedebestrijding. Er is binnen de gestelde kaders uitvoering gegeven aan de minimaregelingen en de door het Rijk extra beschikbaar gestelde middelen

Vergroten van het bereik van de beschikbare regelingen	
	(de "Klijnsma" middelen) ten behoeve van armoedebestrijding onder kinderen zijn ingezet d.m.v. subsidieverstrekking aan Stichting Leergeld en Stichting Doejemee. Het restant van de Klijnsma middelen is beschikbaar gesteld aan bestaande gemeentelijke minimavoorzieningen.
Voorkomen dat mensen (opnieuw) in financiële problemen komen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
In 2020 ligt nog meer nadruk op het voorkomen van schulden naast het inzetten van onze reguliere voorzieningen.	• In 2020 zijn convenanten met diverse partijen gesloten (bijv. zorgverzekeraars en woningcorporaties) t.b.v. een Vroegsignaleringstool, waarmee schulden in een vroeg stadium opgespoord kunnen worden om zo erger te voorkomen. • Er hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden met bewindvoerders en ketenpartners voor het project Samen op Maat. Doel van dit project is om inwoners met schulden, waar mogelijk, minder snel onder bewind te plaatsen of toe te werken naar uitstroming uit bewindvoering door, via budgetcoaching, in te zetten op zelfredzaamheid.

5.7 Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning

Op het gebied van de Wmo wordt regionaal samengewerkt op de schaal van Brabant Noordoost-oost. De gemeente Oss is hierbij de centrumgemeente en verantwoordelijk voor de inkoop en verantwoording van de individuele ondersteuning, gespecialiseerde dagbesteding, kortdurend verblijf en beschermd wonen. Afwijkend hierop wordt de huishoudelijke hulp ingekocht op de schaal van de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert. Daarnaast bestaat er binnen de gemeente Grave een breed aanbod van welzijnsvoorzieningen.

Jeugdhulp

Op het gebied van jeugdhulp wordt regionaal samengewerkt op de schaal van Brabant Noordoost-oost. De gemeente Den Bosch is hierbij de centrumgemeente en verantwoordelijk voor de inkoop van specialistische jeugdhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering en Veilig Thuis. Ook op Land van Cuijk niveau is er sprake van samenwerking in de uitvoering van jeugdhulp. Cuijk heeft hierbij de rol van centrumgemeente en draagt zorg voor het Basisteam Jeugd en Gezin, ons lokale laagdrempelige eerstelijns loket voor jeugdhulp.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Maatschappelijke ondersteuning
De gemeente Grave wil dat alle inwoners (kunnen) meedoen in de samenleving. Ook als iemand ouder wordt of een beperking of chronische ziekte heeft of nieuw is in onze samenleving. We gaan uit van de mogelijkheden van mensen en de wens om zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving te wonen en een daginvulling te hebben. Inwoners kunnen naar vermogen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en deelnemen aan het maatschappelijk leven.

Jeugdhulp
Jeugdhulp is erop gericht om dicht bij huis ondersteuning te bieden bij vragen over opgroeien en opvoeden en waar nodig de toegang tot de (gespecialiseerde) jeugdzorg te garanderen en te organiseren. Uitgangspunt hierbij is dat ouders als eerste verantwoordelijk zijn voor het gezond en veilig opgroeien van hun kinderen en voor de ontwikkeling van de talenten van hun kinderen op weg naar een zelfstandig leven.

Speerpunten

Maatschappelijke ondersteuning	
Actieplan Lokale Inclusie Agenda	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het is een wettelijke verplichting om een Lokale Inclusie Agenda op te stellen waarin wordt aangegeven hoe de gemeente werkt aan de geleidelijke verwezenlijking van de algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte.	In 2020 is voor iedere individuele gemeente een interne inventarisatie uitgevoerd op de thema's onderwijs & ontwikkeling, thuis, werk & inkomen, vrije tijd, vervoer en welzijn, gezondheid & ondersteuning. In 2021 zal deze inventarisatie verder uitgewerkt worden met betrokken partners tot een Lokale Inclusie Agenda.
Herziening welzijnsopdracht	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Er zijn diverse organisaties actief op het gebied van welzijn. De opdracht van deze organisaties is vooral het signaleren van (potentieel) kwetsbare burgers en het bieden van ondersteuning om zelf (met zijn/haar netwerk) problemen op te lossen. Om hier meer inzicht in te krijgen en beter te kunnen sturen op maatschappelijke effecten wordt er een nieuw kader ontwikkeld voor de subsidies aan deze welzijnsinstellingen.	De herziening heeft vertraging opgelopen vanwege de corona pandemie. De bijgestelde planning is om medio 2021 een eerste plan te hebben t.a.v. de herziening en in de resterende maanden van 2021 verder toe te werken naar de implementatie hiervan.
Uitvoering Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Per 1 januari 2020 treedt de nieuwe wet Wvggz in werking. Deze vervangt de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet BOPZ).	De gemeente heeft per 2020 uitvoering gegeven aan de Wvggz. Via het Verdihuis is het meldpunt Wvggz voor meldingen t.b.v. de zorgmachtiging georganiseerd. Het proces voor afgifte van de crisismaatregel verloopt via de burgemeester.

Het realiseren van maatschappelijke begeleiding voor statushouders	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
We organiseren adequate maatschappelijke coaching rondom het huisvestingproces en bieden het participatieverklaringstraject aan, dat een verplicht onderdeel is van de inburgering. Binnen het uitvoeringsprogramma re-integratie zijn tevens focusprojecten t.b.v. statushouders ontwikkeld en worden zo mogelijk ingezet.	De wettelijk opgelegde taakstelling aangaande het huisvesten van statushouders hebben we behaald. Om dit te realiseren hebben we nauw samenwerkt met het COA, Mooiland en vluchtelingenwerk Sociom. De provincie (de toezichthouder) heeft de gemeente gecomplimenteerd met dit resultaat. Naast de huisvesting hebben we zorggedragen voor maatschappelijke begeleiding rondom het huisvestings- en integratieproces én aan alle statushouders het participatieverklaringstraject aangeboden. Uitvoering van deze taken gebeurde in hoofdzaak door Sociom, in samenwerking met partijen als de GGD, Mooiland, Plangroep en uiteraard de gemeente.

Voorbereiding nieuwe wet inburgering	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Naar verwachting zullen per 2021 gemeenten weer verantwoordelijk worden voor het inburgeringsproces. In 2020 zullen hiervoor de nodige voorbereidingen worden getroffen.	De ingangsdatum van de nieuwe wet inburgering is uitgesteld van 01-01-2021 naar 01-01-2022. Regionaal wordt binnen Arbeidsmarktregio Noordoost Brabant aan een gezamenlijke voorbereiding gewerkt.

Jeugdhulp

Uitbreiden en verstevigen van preventieve zorg op basis van een Preventief Jeugdbeleid	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Er dient meer geïnvesteerd te worden aan de voorzijde: preventief aanbod en samenwerking tussen ketenpartners uitbreiden en verstevigen om vroegtijdig te signaleren en snel interventies te kunnen plegen om instroom in (hoog) specialistische jeugdzorg (deels) te voorkomen. Voorgesteld wordt om hiertoe in 2020 preventief jeugdbeleid op te stellen en hier uitvoering aan te geven.	Er zijn andere keuzes gemaakt in de besteding van de middelen van de gemeente. In 2020 is daarom geen preventief jeugdbeleid opgesteld.

Inzet van depressie preventieprogramma op middelbare scholen	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De GGZ heeft (in samenwerking met de GGD) een programma ontwikkeld (STORM) voor vroeg signalering en vroegtijdig inzetten van ondersteuning / hulp bij depressie onder jongeren. In Land van Cuijk wordt dit inmiddels uitgerold in nauwe samenwerking met onze BJG's.	In 2020 is uitvoering gegeven aan het programma STORM zoals vastgelegd in het programmaplan. Wegens corona hebben een aantal informatiebijeenkomsten op scholen geen doorgang kunnen vinden. Dit heeft echter geen invloed gehad op het inzetten van de daadwerkelijke interventie.

Praktijkondersteuner Huisarts op gebied van jeugd GGZ (POH GGZ-jeugd)	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
We zijn in het Land van Cuijk gestart met een pilot POH GGZ jeugd. Doel is laagdrempelig en preventief inzetten van passende ondersteuning bij psychische problematiek. Daarnaast treedt de POH GGZ op als verbindingsofficier tussen BJG en huisartsen om de samenwerking op gebied van jeugdhulp verder te verstevigen.	In 2020 is de pilot POH GGZ Jeugd geëvalueerd en besloten de pilot te verlengen t/m december 2021. Momenteel wordt de verbinding gezocht met nieuwe huisartsenpraktijken in Grave welke deel willen nemen aan de pilot.

Transformatie Jeugdhulp: Optimalisering zorglandschap	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen getroffen om de contractering jeugdhulp in overeenstemming te brengen met de daadwerkelijke vraag naar hulp. Vanuit de transformatieopgaven is besloten (tijdelijk extra) te investeren in ombouw en afbouw van zware, intensieve hulpvormen t.b.v. opbouw van lichtere vormen van hulp dichter bij huis.	Eind 2020 heeft een evaluatie plaatsgevonden van de transformatieopgaven Jeugd. Hieruit is gebleken dat er een verschuiving in het zorglandschap is gerealiseerd en daarmee beter passende hulp is geboden aan jeugdigen. Door meer inzet van ambulante hulpverlening en gezinsgericht verblijf is regionaal bij 67 jeugdigen residentiële of klinische plaatsing voorkomen. Ook de kosten per jeugdige zijn hiermee gedaald. Op basis van deze evaluatie is besloten om de transformatieopgaven te continueren.

Contractering en samenwerking regio NOB	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
In 2019 is een nieuwe centrumregeling vastgesteld door de 16 gemeenten in de regio NOB. Hiermee is opnieuw gekozen voor samenwerking op gebied van inkoop specialistische jeugdzorg in zorg in natura. Gemeente Den Bosch zal in de periode 2020-2023 opnieuw fungeren als centrumgemeente. Gedurende 2019 en 2020 worden de benodigde voorbereidingen getroffen voor nieuwe inkoopsystematiek en contractering per 01-01-2021. Het jaar 2020 zal in het teken staan van implementatie en voorbereiding van het basisteam jeugd en gezin en de backoffice op de nieuwe manier van inkopen.	Vanwege de uitbraak van het corona virus heeft het inkoopproces en de daarbij behorende aanbesteding vertraging opgelopen. Uiteindelijk heeft dit ertoe geleid dat 2021 gebruikt wordt als overgangsjaar van de oude naar de nieuwe inkoopsystematiek. De contractering voor 2021 is inmiddels op orde en de aanbesteding voor contracten vanaf 01-01-2022 zal in de eerste helft van 2021 afgerond worden. In de tweede helft van 2020 heeft implementatie en voorbereiding van het basisteam jeugd en gezin en de backoffice deels plaatsgevonden, passend bij het overgangsjaar 2021. Gedurende het jaar 2021 zal verdere implementatie en voorbereiding plaatsvinden, passend bij de inkoopsystematiek vanaf 2022.

Opstellen beleidsplan jeugd 2020	
Wat wilden we doen	Wat hebben we gedaan
Het huidige beleidsplan jeugdhulp verloopt op 31-12-2019. Regionaal wordt gewerkt aan een nieuw beleidsplan, waar we lokaal onze eigen paragraaf aan toe zullen voegen.	Regionaal is een nieuw beleidsplan opgesteld en daaraan is een lokale paragraaf voor het Land van Cuijk toegevoegd. Het beleidsplan is vastgesteld en uitvoering van de onderdelen is een doorlopend proces geweest gedurende het jaar 2020.

5.8 Verbonden partijen

Regionale ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord	
Beleidsvoornemens	Niet van toepassing.
Ontwikkelingen	Het jaar 2020 heeft in grote mate in het teken gestaan van de corona crisis. De extra taken die de RAV heeft uitgevoerd, zoals het rijden van meer ritten en intensievere dienstverlening rondom die ritten, heeft een behoorlijke impact gehad op de organisatie. Er blijft in algemene zin een fors personeelstekort in de acute zorg, het is bijna onmogelijk om voldoende geschikt personeel te werven. Meer specifiek is er een (landelijk) tekort aan ambulanceverpleegkundigen. De RAV Brabant Midden-West-Noord heeft het 'personeelstekort' de komende jaren als hoofdthema aangewezen.
GGD Hart voor Brabant	
Beleidsvoornemens	De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van iedereen, met speciale aandacht voor risicogroepen. Dit doen ze door risico's voor de gezondheid te voorkomen en de gezondheid van alle inwoners te bevorderen, in het kader van de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de Jeugdgezondheidszorg (0-4 jarigen). De GGD benadrukt de verschuiving van het accent in samenleving van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag. Ook wel Positieve Gezondheid genoemd. Daardoor krijgt preventie meer aandacht: voorkomen is beter dan genezen. De gemeente heeft hier een belangrijke rol: zij kan zorg en preventie met elkaar verbinden. De GGD helpt en adviseert de gemeente bij de uitvoering hiervan.
Ontwikkelingen	Het jaar 2020 heeft vooral in het teken gestaan van de coronacrisis. De extra taken die de GGD heeft uitgevoerd in opdracht van de minister van VWS, op het gebied van met name testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren, heeft een grote impact gehad op de organisatie en de reguliere zorg- en dienstverlening. Inmiddels heeft de GGD de beheersing en bestrijding van het coronavirus georganiseerd in een zelfstandig programma. De GGD kan directe en indirecte gevolgkosten van de coronacrisis declareren bij het ministerie van VWS.
Kleinschalig collectief vervoer Brabant-Noordoost (Regiotaxi)	
Beleidsvoornemens	Met als uitgangspunt de klant centraal wordt gewerkt aan een toekomst vast doelgroepenvervoer. Dit vervoer wordt zo efficiënt mogelijk ingezet met zo min mogelijk impact op de leefomgeving.

Ontwikkelingen	Op basis van een Europese aanbestedingsprocedure is per 1 januari 2019 een contract afgesloten met een nieuwe vervoerder. Het betreft de Munckhof groep.
Werkvoorzieningsschap Noordoost-Brabant	
Beleidsvoornemens	In het najaar 2016 is een partnershipcontract gesloten met de IBN voor de periode 2017-2020. In 2020 wordt gewerkt aan het hernieuwen van dit contract. De Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningsschap kent geen einddatum.
Ontwikkelingen	Structurele samenwerking met gemeenten, UWV en bedrijfsleven staan de komende jaren op de voorgrond. Bezuinigingen van het Rijk op de Wsw zullen de exploitatie onder druk zetten.
Veilig Thuis Brabant-Noordoost	
Beleidsvoornemens	Veilig Thuis is er voor advies, hulp en ondersteuning rond huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2020 is uitvoering gegeven aan de aangescherpte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Met de verbeterde werkwijze draagt Veilig Thuis bij aan het effectiever stoppen van geweld en aan het doorbreken van intergenerationele overdracht van geweld in gezinnen en huishoudens. Veilig Thuis doet dit in nauwe samenwerking met ketenpartners en met gezinnen of huishoudens. Partnerschap staat hierin centraal.
Ontwikkelingen	In 2020 is uitvoering gegeven aan de nieuwe vastgestelde regionale samenwerkingsafspraken. De nieuwe samenwerkingsafspraken vormen een belangrijk instrument in de kwaliteitsverbetering en worden in 2021 nauwgezet gemonitord en indien nodig bijgesteld.

5.9 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
5.1 Leefbaarheid	-947	-1.047	-1.046	0
5.2 Welzijn en gezondheidszorg	-529	-505	-508	-3
5.3 Inkomensvoorziening	-2.518	-3.562	-3.492	70
5.4 Werk en activering	-1.909	-1.977	-2.108	-130
5.5 Minimabeleid	-589	-664	-654	10
5.6 Maatschappelijke ondersteuning	-7.069	-7.443	-7.354	89
Lasten	**-13.562**	**-15.199**	**-15.162**	**37**
5.1 Leefbaarheid	0	96	96	0
5.2 Welzijn en gezondheidszorg	61	46	59	13
5.3 Inkomensvoorziening	2.097	3.171	3.227	56
5.4 Werk en activering	0	0	3	3
5.5 Minimabeleid	12	23	26	4
5.6 Maatschappelijke ondersteuning	204	124	95	-29
Baten	**2.375**	**3.461**	**3.507**	**46**
Saldo van baten en lasten	**-11.187**	**-11.738**	**-11.655**	**83**
Dekking Algemene reserve	0	215	215	0
Dekking Bestemmingsreserve Kapitaallasten	0	11	11	0
Onttrekkingen aan reserves	**0**	**226**	**226**	**0**
Saldo mutaties reserves	**0**	**226**	**226**	**0**
Resultaat	**-11.187**	**-11.512**	**-11.429**	**83**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
5.1	Subsidiering instellingen: Er is sprake van een voordeel vanwege de definitieve vaststelling van de subsidie wijkraad Zittert.	15	
5.3	Wet BUIG: Bij de 2e burap zijn de restant uitgaven 4e kwartaal 2020 ingeschat op basis van een (landelijk) verwachte stijging van aantallen. Daarom heeft het Rijk ook landelijk het macrobudget verhoogd. De stijging is uitgebleven en veroorzaakt een extra voordeel van € 60K.	60	
5.3	BBZ: Lagere uitgaven dan begroot	10	

Beleids product	Toelichting lasten	Voordeel	(Bedragen x € 1.000) Nadeel
5.4	WSW: Vanuit het Rijk is € 125K extra beschikbaar gesteld voor compensatie. Dit is onderdeel van de corona-stelpost. Doordat dit bedrag is doorbetaald aan IBN ontstaat op dit budget een nadeel. Dit nadeel wordt dan ook gedekt vanuit de coronastelpost (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).		125
5.5	Lagere uitgaven minimabeleid: Er vond eerder altijd een overboeking plaats vanuit het minimabudget naar het Wmo budget i.v.m. de compensatie van de eigen bijdrage Wmo voor inwoners met een inkomen onder de 115%. Gezien zowel het Wmo budget als het minimabudget binnen programma 5 vallen, is er dit jaar voor gekozen om deze overboeking niet te laten plaatsvinden. Zie ook de tabel "Toelichting baten".	20	
5.6	Jeugd meerkosten: Er is sprake van meerkosten jeugd als gevolg van corona. Voor deze meerkosten zijn middelen ontvangen vanuit het coronasteunpakket. Deze meerkosten maken onderdeel uit van de coronastelpost (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).		20
5.6	Jeugd: Er is sprake van een voordeel door een lagere bijdrage aan de regionale begroting jeugdzorg Land van Cuijk i.v.m. de herverdeling op basis van financiële solidariteit.	49	
5.6	WMO materieel: Er is sprake van hogere uitgaven op de vervoers- en woonvoorzieningen.		39
5.6	WMO immaterieel: Er is sprake van hogere uitgaven voor de huishoudelijke hulp door hogere aantallen dan geraamd bij 2e burap.		45
5.6	WMO immaterieel: De uitgaven voor de individuele ondersteuning en dagbesteding zijn licht hoger dan geraamd bij de 2e burap.		30
5.6	WMO immaterieel: Er is sprake van meerkosten binnen de WMO als gevolg van corona. Voor deze meerkosten zijn middelen ontvangen vanuit het coronasteunpakket. Deze meerkosten maken onderdeel uit van de coronastelpost (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).		18
5.6	WMO algemene voorziening. Vanwege de doorbetaalde omzetgarantie van 80% (vanwege corona) aan vervoersbedrijf Munckhof, is een voordeel op dit budget ontstaan.	33	
5.6	Het restant van de niet bestede transformatiemiddelen jeugd Noord Oost Brabant wordt overgeheveld naar 2021 i.v.m. regionale invulling medio 2021.	124	

Beleids product	Toelichting lasten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
5.6	De niet bestede middelen dak- en thuisloosheid worden overgeheveld naar 2021.	18	
	Diverse kleine verschillen		15
Totaal		**329**	**292**
Saldo		**37**	

Beleids product	Toelichting baten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
5.3	Wet BUIG: Incidenteel voordeel i.v.m. hogere baten 2020.	66	
5.3	BBZ: Lagere rijksvergoeding dan begroot.		10
5.6	Eigen bijdrage WMO: Er vond eerder altijd een overboeking plaats vanuit het minimabudget naar het Wmo budget i.v.m. de compensatie van de eigen bijdrage Wmo voor inwoners met een inkomen onder de 115%. Gezien zowel het Wmo budget als het minimabudget binnen programma 5 vallen, is er dit jaar voor gekozen om deze overboeking niet te laten plaatsvinden. Zie ook de tabel "Toelichting lasten".		20
5.6	Eigen bijdrage WMO: Er is compensatie ontvangen vanuit het Rijk voor het landelijke besluit om geen eigen bijdrage WMO te innen in de maanden april en mei 2020. Dit vormt op dit budget een te verklaren nadeel. Dit nadeel wordt gedekt vanuit de coronastelpost (zie Jaarrekening hoofdstuk 2.6).		8
	Diverse kleine verschillen	18	
Totaal		**84**	**38**
Saldo		**46**	

Saldo van baten en lasten	**83**	Voordeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Saldo mutaties reserves	**0**

5.10 Beleidskaders

Leefbaarheid

- Strategische visie voor het Land van Cuijk inclusief uitvoeringsprogramma 2015
- Convenant wijk- en dorpsraden gemeente Grave 2012
- Kadernota beheer en exploitatie gemeenschapsaccommodaties 2010
- Algemene subsidieverordening Grave 2017

Welzijn en gezondheidszorg

- Gezondheidsbeleid Land van Cuijk 2017-2020
- “Ouderenzorg in beeld gebracht.” Nota ouderenbeleid gemeente Grave 2003
- Notitie regionale samenwerking ouderen Maasland 2010-2011 “Kwetsbare ouderen centraal”
- Wet publieke gezondheid (Wpg)
- Drank- en Horecawet (DHW)

Inkomensvoorziening

- Participatiewet en de daarbij behorende beleidsregels
- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2017
- Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2015
- Verordening bestuurlijke boete bij recidive 2015
- Wet Kinderopvang en bijbehorende beleidsregels
- GR Werkvoorzieningsschap Noordoost-Brabant

Werk en activering

- Participatiewet en de daarbij behorende beleidsregels
- WWB, IOAW, IOAZ, WSW en BBZ overgangsregelingen en de daarbij behorende beleidsregels
- Re-integratieverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2017 en de daarbij behorende beleidsregels
- Verordening Tegenprestatie 2015
- GR werkvoorzieningsschap Noordoost-Brabant
- Kadernotitie social return 3.0 en de daarbij behorende beleidsregels

Minimabeleid

- Participatiewet
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)
- Verordening Individuele Inkomenstoeslag 2015
- Verordening Individuele Studietoeslag 2015
- Beleidsplan integrale gemeentelijke schuldhulpverlening 2016-2019

Maatschappelijke ondersteuning

- Beleidsplan Transformatie AWBZ naar Wmo Deel 1 & 2 Brabant Noordoost-oost
- Verordening en beleidsregels Wmo 2015
- Regionaal Mantelzorgbeleid Land van Cuijk 2013
- Beleidskader Beschermd Wonen Brabant Noordoost-oost
- Regionale visie op welzijn Brabant Noordoost-oost

Jeugdhulp

- Wet op de Jeugdzorg
- Verordening Jeugdhulp gemeente Grave 2015 en de daarbij horende (nadere) beleidsregels 2020
- Regionaal Beleidsplan Jeugdhulp Noordoost Brabant 2020-2023
- Regionaal Inkoopstrategie Jeugdhulp Noordoost Brabant 2020-2024
- Dienstverleningsovereenkomst Jeugdwet

5.11 Verplichte BBV indicatoren

Indicator	Eenheid	Grave	Referentiegroep
Aantal personen met een bijstandsuitkering	Per 10.000 inwoners	293,7	459,7
Percentage kinderen tot 18 jaar in een uitkeringsgezin	%	4,0	6,0
Werkloze jongeren als percentage van 16 t/m 22 jarigen	%	1,0	2,0
Aantal inwoners met een baan in de leeftijd van 15 tot 64 jaar	Per 1.000 inwoners	557,3	794,1
Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking (netto arbeidsparticipatie)	%	70,1	68,8
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	242,8	202,0
Jongeren met jeugdbescherming als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	%	1,5	1,2
Jongeren met jeugdreclassering als percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	%	0,6	0,4
Jongeren met een delict voor de rechter in percentage van jongeren tussen 12 t/m 21 jaar	%	1,0	1,0
Jongeren met jeugdhulp als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	%	12,9	12,3
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Per 10.000 inwoners	680	640

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Referentiegroep is Nederland

6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien biedt een overzicht van alle baten en lasten die niet specifiek aan een programma toegerekend kunnen worden. Bijvoorbeeld de algemene uitkering en niet-gebonden belastingen, zoals de onroerende-zaakbelastingen.

6.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

In de Kadernota zijn de kaders vastgesteld voor het opstellen van de (meerjaren)begroting. Gelet op de financiële situatie geschetst in de Kadernota is er terughoudend omgegaan met het opvoeren van nieuw beleid. Na vaststelling van de Kadernota is een proces gestart om te komen tot een meerjarig structureel sluitende begroting. In een voorstel bij deze begroting worden hiervoor dekkingsvoorstellen opgenomen.

Voor de financiële vertaling van keuzes is begrotings- en budgetdiscipline noodzakelijk. De uitgangspunten hiervoor zijn:

- Het meerjarenperspectief moet sluitend zijn
- Risico's moeten in beeld zijn en er moeten voldoende middelen gereserveerd zijn om deze te kunnen dekken mochten deze zich voordoen
- De algemene reserve moet voldoende van omvang zijn om veerkrachtig zaken op te kunnen vangen die op dit moment nog niet te voorzien zijn
- Voor onvoorziene situaties zorgen we voor een solide reservepositie en een buffer voor onvoorziene lasten (€ 26.000 per jaar).

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daar voor gedaan?

Het uitgangspunt is een solide financieel beleid waarbij het realiteitsgehalte groot moet zijn.
De begroting moet duurzaam in evenwicht zijn.

Speerpunten

Een sluitende meerjarenbegroting		
Wat wilden we doen		Wat hebben we gedaan
Het College zal voorstellen doen om vanuit de Kadernota 2020 te komen tot een sluitende meerjarenbegroting	✓	De werkzaamheden zijn conform doelstelling uitgevoerd.
Voldoende weerstandsvermogen		
Wat wilden we doen		Wat hebben we gedaan
De verhouding tussen de hoogte van de algemene reserve en de financiële risico's	✓	De werkzaamheden zijn conform doelstelling uitgevoerd.

6.2 Vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig geworden. Vennootschapsbelasting (Vpb) is verschuldigd over fiscale winsten van ondernemersactiviteiten. Omdat de resultaten op fiscaal belaste activiteiten onderling worden verrekend en aangifte wordt gedaan over het totale (gesaldeerde) resultaat, moet de Vpb-heffing worden begroot en verantwoord als een centrale post in de begroting en in de jaarrekening.

6.3 Verbonden partijen

Brabant water	
Beleidsvoornemens	Het leveren van drinkwater van onberispelijke kwaliteit tegen een betaalbare prijs. En maatschappelijke waarde toevoegen voor huidige en toekomstige generaties.
Ontwikkelingen	*Bescherming bron en natuur* De Brabantse natuur is de beste bescherming van ons drinkwater. Daarom staat de bescherming van onze bronnen, het grondwater, voorop. Maar Brabant Water doet bewust meer om een positieve bijdrage te leveren aan de balans tussen flora, fauna en de natuurlijke drinkwaterbronnen: het bevorderen van biodiversiteit. *Duurzaam watergebruik* Dit thema krijgt steeds meer aandacht, omdat onze nationale zoetwatervoorraad kwetsbaar is. Door langdurige droogte, klimaatverandering en vervuiling is slimmer omgaan met water hard nodig. Op alle fronten. Daarom ligt de focus op verlaging van het watergebruik. Zowel van onszelf als van anderen. *Midden in de (Brabantse) samenleving* Brabant Water is een actief maatschappelijk partner voor de Brabantse samenleving en zoekt bewust verbinding. Steeds meer mensen kiezen bewust voor kraanwater, wat Brabant Water op verschillende manieren stimuleert. *Duurzaamheid* Brabant Water leent het drinkwater rechtstreeks uit de natuur. Daarom behandelt zij de natuur met respect. Sinds 2013 onderneemt Brabant Water volledig klimaatneutraal, maar het kan altijd beter. Daarom kijken ze bij alles wat ze doen naar energiebesparing, verkleining van onze CO_2 voetafdruk, hoe ze zelf meer duurzame energie kunnen opwekken en zijn ze hard op weg een zero waste bedrijf te worden.

6.4 Wat heeft het gekost

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten per beleidsproduct weergegeven.

bedragen x € 1.000	Primitief 2020	Gewijzigd 2020	Rekening 2020	Saldo
6.1 Lokale heffingen, waarvan besteding niet gebonden is	-222	-222	-215	7
6.2 Overige algemene dekkingsmiddelen	475	-35	129	164
6.3 Algemene uitkering	-4	-4	-4	0
6.5 Saldo van de financieringsfunctie	163	223	23	-200
6.6 Overhead	-4.199	-4.210	-4.160	50
6.8 Onvoorzien	-26	0	0	0
Lasten	**-3.813**	**-4.247**	**-4.227**	**20**
6.1 Lokale heffingen, waarvan besteding niet gebonden is	3.031	3.111	3.134	23
6.2 Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	40	40
6.3 Algemene uitkering	18.852	19.874	19.974	100
6.5 Saldo van de financieringsfunctie	0	0	0	0
6.6 Overhead	0	0	0	0
Baten	**21.884**	**22.985**	**23.148**	**163**
Saldo van baten en lasten	**18.071**	**18.738**	**18.921**	**183**
Dekking Algemene reserve	0	909	909	0
Aanwending reserves	1.569	0	0	0
Dekking Res. Nieuwbouw Stadhuis	0	115	115	0
Onttrekkingen aan reserves	**1.569**	**1.024**	**1.024**	**0**
Storting in reserves	-25	0	0	0
Stortingen in reserves	**-25**	**0**	**0**	**0**
Saldo mutaties reserves	**1.545**	**1.024**	**1.024**	**0**
Resultaat	**19.616**	**19.763**	**19.946**	**183**

Exploitatie

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de lasten en de baten. De verschillen zijn incidenteel, tenzij in de toelichting anders is aangegeven.

Beleids product	Toelichting lasten	*(Bedragen x € 1.000)* Voordeel	Nadeel
6.2	In de septembercirculaire is een bedrag van € 386K ontvangen voor compensatie coronamaatregelen. In programma 6 is hiervoor een stelpost corona opgenomen. De uitgaven i.v.m. corona worden vooral op de programma's 1 t/m 5 verantwoord. Daardoor ontstaat hier een voordeel en op de andere programma's een nadeel. In hoofdstuk 2.6 van de Jaarrekening is een totaaloverzicht opgenomen van de verschillende uitgaven als gevolg van corona in relatie tot de ontvangen extra middelen van het Rijk.	386	
6.2	Er heeft een BTW-correctie plaats gevonden.		71
6.2	Binnen de bijdrage CGM heeft een verschuiving plaatsgevonden tussen overhead en bijdrage op basis van uren (zie ook beleidsproduct 6.6). Daarnaast worden de kosten die niet direct aan producten kunnen worden verantwoord opgenomen in programma 6. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal binnen de jaarrekening.		151
6.5	Er is een rente voordeel ontstaan. De aangetrokken kortlopende geldleningen zijn door een gunstige rentestand bij leningen voordeliger.	14	
6.5	Omdat het nacalculatorische rentetarief lager is dan begroot kan er minder rente worden doorbelast aan de kapitaallasten. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal binnen de jaarrekening, omdat er ook minder rente wordt toegerekend aan de programma’s.		207
6.6	Binnen de bijdrage CGM heeft een verschuiving plaatsgevonden tussen overhead en bijdrage op basis van uren (zie ook beleidsproduct 6.2). Per saldo verloopt dit budgettair neutraal.	61	
	Diverse kleine verschillen		12
Totaal		**461**	**441**
Saldo		**20**	

Beleids product	Toelichting baten	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
6.1	De meeropbrengst OZB van € 17K is een combinatie van drie belangrijke oorzaken: een iets hogere waardeontwikkeling dan waarmee bij de tariefberekeningen rekening is gehouden, meer groei dan gemiddeld geraamd en minder derving door gehonoreerde waarde-bezwaren.	17	
6.2	Vanwege een uitspraak van de Hoge raad inzake re-integratie is bij de belastingdienst een suppletie ingediend voor BCF over de jaren 2015 t/m 2019.	39	
6.3	Het begrote bedrag voor de algemene uitkering is gebaseerd op de septembercirculaire. Het verschil wordt vooral veroorzaakt door de mutaties in decentrale uitkeringen in de decembercirculaire 2020. Hierover bent u middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd. Daarnaast is er een afrekening geweest over oudere jaren.	100	
	Diverse kleine verschillen	7	
Totaal		**163**	**0**
Saldo		**163**	

Saldo van baten en lasten	**183**	Voordeel

Reserves

In onderstaande tabellen wordt een toelichting gegeven op de verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie, onderverdeeld in de onttrekkingen en stortingen.

Beleids product	Stortingen in reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Beleids product	Onttrekkingen aan reserves	(Bedragen x € 1.000) Voordeel	Nadeel
Totaal		**0**	**0**
Saldo		**0**	

Saldo mutaties reserves	**0**

6.5 Beleidskaders

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

- Verordening hondenbelasting Grave 2020
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Grave 2019
- Verordening onroerendezaakbelastingen Grave 2020
- Financiële verordening Grave 2017
- Controleverordening gemeente Grave 2014
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Grave 2014
- Beleidsnota reserves en voorzieningen 2015

Lokale lasten

- Bestuursakkoord 2018-2022
- Diverse belastingverordeningen en bij behorende beleidsregels
- Beleidsnota's en jurisprudentie
- Uitgangspunten Begroting 2020
- Leidraad invordering gemeentelijke belastingen en incassoreglement Grave 2017
- Leidraad heffing gemeentelijke belastingen Grave 2017

6.6 Verplichte BBV indicatoren

Indicator	Eenheid	Grave	Referentiegroep
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	828	772
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€	818	700
Gemiddelde WOZ	x € 1.000	232	270
Functiemenging	in %	44,6	53,2

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl
Referentiegroep is Nederland

Paragrafen

1 Lokale heffingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de eisen opgenomen waaraan deze paragraaf moet voldoen. Doel van de laatste vernieuwing van het BBV was meer transparantie van het besluitvormingsproces en daarmee een grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden bij dit proces. Ander doel was onder meer een betere vergelijkbaarheid van kosten en beleidsresultaten met andere gemeenten. Ook kan hiermee een versterkt inzicht in de financiële positie van de gemeenten worden bereikt.

1.1 Geraamde opbrengsten

In onderstaand overzicht zijn de geraamde en gerealiseerde opbrengsten 2020 van alle lokale heffingen weergegeven.

(bedragen x € 1.000)

Soort heffing	Primitieve begroting	Begroot na wijziging	Realisatie	Verschil	Verschil in %
Onroerende zaakbelasting	2.888	2.958	2.975	17	0,6%
Rioolheffing	1.105	1.105	1.128	23	2,0%
Afvalstoffenheffing/reinigingsrecht	1.032	1.163	1.189	26	2,2%
Leges omgevingsvergunningen	473	603	547	-56	-9,2%
Leges rijbewijzen/reisdocumenten	64	64	62	-2	-2,9%
Overige secretarieleges	51	78	96	18	22,6%
Hondenbelasting	92	102	107	5	5,1%
Graf- en begrafenisrechten	61	46	54	8	17,1%
Reclamebelasting	44	44	42	-2	-5,0%
Marktgelden	26	26	14	-13	-48,5%
Parkeerbelastingen	10	10	16	6	59,0%
af: Kwijtscheldingen	-80	-80	-78	2	-2,5%
Totaal	**5.766**	**6.119**	**6.151**	**32**	**0,5%**

Hierna volgt een analyse van de verschillen tussen geraamde en de uiteindelijk verantwoorde belastingopbrengsten in 2020. Zie de tabel hiervoor. Alleen bij afwijkingen van meer dan 10% of meer dan € 25.000 is een toelichting gegeven.

Reinigingsheffingen

De meeropbrengst met € 26.000 (+ 2,2%) is een resultaat van minder leegstand en een te voorzichtige raming.

Leges omgevingsvergunningen

De werkelijke opbrengsten leges omgevingsvergunningen zijn € 78.000 lager uitgevallen dan geraamd. Enerzijds door minder legesopbrengsten uit de transitie van de veehouderij (-/- € 123.000) en anderzijds door meer leges voor bouwactiviteiten (+ € 44.000). Tegenover de lagere legesbaten uit de transitie veehouderij staan ook lagere lasten.

Het is helaas op voorhand niet altijd goed in te schatten wanneer bouwplannen daadwerkelijk worden opgepakt en in welk dienstjaar deze legesbaten vervolgens kunnen worden verantwoord.

Leges (overige secretarieleges)
Deze meeropbrengst (+ € 18.000 / + 22,6%) is veroorzaakt door diverse plussen en minnen. De belangrijkste zijn de leges voor kabels en leidingen (+ € 18.000).

Lijkbezorgingsrechten
De meeropbrengst van € 8.000 / + 17,1% is veroorzaakt door een te voorzichtige raming.

Marktgelden
De lagere opbrengst (- € 13.000 / - 48,5%) is vooral veroorzaakt door enerzijds het vertrek van een aantal kramen, deze plekken zijn nog niet opnieuw ingevuld, en anderzijds hebben de coronamaatregelen ook invloed gehad op de opbrengsten.

1.2 Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Met betrekking tot het tarievenbeleid zijn voor 2020 de volgende maatregelen (beleidsvoornemens) daadwerkelijk doorgevoerd:

- Verhoging van de tarieven hondenbelasting, leges, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en reclamebelasting met 2% (inflatiecorrectie);
- Verhoging van de tarieven reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht) met in eerste instantie 15%. Aanvullend is door diverse kostenstijgingen een extra verhoging met 14% vastgesteld. Totaal 29% derhalve.
- Verhoging van de tarieven rioolheffing met 1,5%;
- Vaststelling van de tarieven onroerendezaakbelastingen, rekening houdend met de herwaardering WOZ en de verhoging van de ozb-opbrengsten, met in eerste instantie 3%. Er was een aanvullende verhoging met 5,6% nodig in het kader van de ombuigingsvoorstellen voor 2020 tot en met 2023. Totale verhoging 8,6%.

1.3 Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Hierin moet ook in de jaarrekening waar mogelijk en waar relevant inzichtelijk worden gemaakt hoe de verhouding is tussen de werkelijke lasten en de werkelijke baten. In onderdeel a. hiervoor staan de heffingen die in onze gemeenten worden geheven. Deze zijn gebaseerd op de Gemeentewet en verder uitgewerkt in belastingverordeningen en daarbij behorende tarieventabellen. In dit onderdeel wordt ingegaan op de rioolheffing, de reinigingsheffingen, de graf- en begrafenisrechten en de leges.

Methodiek
Bij het inzichtelijk maken van de kostendekkendheid van riolering, afval en grafrechten is een berekening gemaakt op basis van de volgens BBV toe te rekenen overhead. Het hierbij gehanteerde tarief is voor 2020 berekend op € 41,73.

Omschrijving	Opslag
Overhead CGM	€ 3.303.707
Overhead Grave	€ 791.299
Totaal	**€ 4.094.936**
Aantal fte * productieve uren	98.133
Extracomptabel tarief riool/afval/grafrechten	**€ 41,73**

Per onderwerp wordt toegelicht vanuit welk taakveld er uren zijn toegerekend en wat voor een effect dit heeft op de totale lasten voor 2020.

Rioolheffing

De beleidsuitgangspunten (artikel 10, onderdeel c van het BBV):

- De rioolheffing is een bestemmingsheffing.
- Met de rioolheffing kan de gemeente, naast de zorg voor het riool, tevens voorzieningen bekostigen die het mogelijk maken in te spelen op de zorg voor het hemelwater en grondwater.
- Deze zorgtaken zijn opgenomen in het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (VGRP 2019-2023).
- Via storting en aanwending van de gevormde voorziening kunnen de tarieven gelijkmatig worden ingezet.
- Het VGRP 2019-2023 is verwerkt in de taakvelden in de jaarrekening 2020.
- De BTW en de rente zijn extracomptabel toegerekend.

Berekening toe te rekenen overhead

Taakveld	Aantal uren	Toerekenen aan taakveld riolering	Tarief overhead	Totaal
7.2 Riolering	923	100%	€ 41,73	38.517
2.1 Verkeer en vervoer (straatreiniging)	1.323	50%	€ 41,73	27.604
6.3 Inkomensregelingen	416	33%	€ 41,73	5.787
0.64 Belastingen overig	1.666	33%	€ 41,73	23.174
Totaal				**95.082**

Effect boekjaar 2020

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Totaal uitgaven*	968.632		968.632
Totaal inkomsten		1.127.809	1.127.809
Storting voorziening**			159.177
Kostendekkendheid			**116%**

**Inclusief toe te rekenen overhead*

***Onderdeel van totaal kosten en na storting voorziening is de kostendekkendheid 100%*

Reinigingsheffingen

De beleidsuitgangspunten (artikel 10, onderdeel c van het BBV):

- Afvalstoffenheffing wordt geheven voor het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen;
- Reinigingsrecht voor het ophalen van klein bedrijfsafval.
- Beoordeeld is welke kosten van activiteiten toerekenbaar zijn en daarmee zijn verhaald via de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht.

Berekening toe te rekenen overhead

Taakveld	Aantal uren	Toerekenen aan taakveld afval	Tarief overhead	Totaal
7.3 Afval	1.474	100%	€ 41,73	61.510
6.3 Inkomensregelingen	416	50%	€ 41,73	8.680
0.64 Belastingen overig	1.666	50%	€ 41,73	34.761
2.1 Verkeer en vervoer (straatreiniging)	1.323	33%	€ 41,73	18.403
Totaal				**123.354**

Effect boekjaar 2020

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Totaal uitgaven*	1.217.812		1.217.812
Totaal inkomsten		1.394.132	1.394.132
Storting voorziening**			176.320
Kostendekkendheid			**114%**

**Inclusief toe te rekenen overhead*

***Onderdeel van totale kosten en na storting voorziening is de kostendekkendheid 100%*

Lijkbezorgingsrechten

De beleidsuitgangspunten (artikel 10, onderdeel c van het BBV):

- De rechten worden geheven voor diensten die verband houden met het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen.
- De maatschappelijke tendens is dat het aantal begravingen afneemt ten opzichte van het aantal crematies.
- Extra verhoging van de tarieven kan leiden tot nog minder begravingen.
- Beoordeeld is welke kosten van activiteiten toerekenbaar zijn en daarmee zijn verhaald via de lijkbezorgingsrechten.
- De BTW is, waar van toepassing, extracomptabel toegerekend.

Berekening toe te rekenen overhead

Taakveld	Aantal uren	Toerekenen aan taakveld begraaf-plaatsen	Tarief overhead	Totaal
7.5 Begraafplaatsen	608	100%	€ 41,73	25.372
Totaal				**25.372**

Effect boekjaar 2020

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Totaal uitgaven*	101.162		101.162
Totaal inkomsten		54.034	54.034
Kostendekkendheid			**53%**

**Inclusief toe te rekenen overhead*

Leges

Voor de leges zijn aanvullende eisen in het BBV opgenomen (artikel 10, onderdeel c van het BBV). Dat blijkt met name uit de toelichting. Volgens de toelichting op het BBV moet per hoofdstuk van de legestarieventabel de mate van kostendekking worden vermeld. Dat moet volgens de Commissie BBV ook in de jaarrekening.
Dat hebben wij daarom ook uitgewerkt in de tabellen hierna. Uitgangspunten die hierbij zijn gehanteerd zijn:

- Voor wat betreft de berekening van de overhead zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd zoals die bij de rioolheffing en reinigingsheffingen.
- Vaak gaat het in een aantal hoofdstukken om heel geringe aantallen. Sommige diensten worden soms maar enkele keren per jaar aangevraagd. Een gemiddelde tijdsbesteding is dan niet te meten.
- Door de Rijksoverheid zijn wettelijke legestarieven voorgeschreven, zoals die voor akten burgerlijke stand, eigen verklaring rijbewijs, verstrekkingen aan BRP-afnemers, naturalisatie, persoonslijsten, verklaring omtrent personen (VOG) en speelautomaten. Die zijn daarom qua tariefstelling niet beïnvloedbaar door eigen gemeentelijke kostenberekeningen, maar maken wel deel uit van de lasten en baten.
- De Rijksoverheid heeft voor rijbewijzen en reisdocumenten wettelijke maximumtarieven vastgesteld.
- De werkelijke opbrengsten leges omgevingsvergunningen zijn op voorhand niet altijd goed in te schatten.

In deze paragraaf moet zoals opgemerkt een overzicht van baten en lasten (2020) worden opgenomen per hoofdstuk van de tarieventabel. De hoofdstukken waarop geen legesopbrengsten zijn verantwoord, zijn niet in de tabel hierna opgenomen.

Hoofdstuk legestarieventabel		Lasten	Baten	% kosten-dekking
Nr.	**Titel 1 Algemene dienstverlening**			
1	Burgerlijke stand	11.843	10.659	90%
2	Paspoorten en identiteitskaarten	20.877	19.625	94%
3	Rijbewijzen	45.692	42.494	93%
4	Verstrekkingen uit de basisregistratie personen	6.661	6.461	97%
9	Overige publiekszaken	6.806	6.534	96%
17	Kabels en leidingen	67.242	63.880	95%
18	Verkeer en vervoer	17.722	16.836	95%
	Totaal Titel 1	**176.843**	**166.489**	**94%**
Nr.	**Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning**			
3	Omgevingsvergunning	523.541	502.600	96%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	5.750	5.520	96%
11	In deze titel niet benoemde beschikking	21.958	16.908	77%
	Totaal Titel 2	**551.249**	**525.028**	**95%**
Nr.	**Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn**			
1	Horeca	1.650	594	36%
2	Evenementen en overige APV-vergunningen	17.927	5.916	33%
	Totaal Titel 3	**19.577**	**6.510**	**33%**
Totaal Titel 1 tot en met 3		**747.669**	**698.027**	**93%**

1.4 Lokale lastendruk

De gemiddelde lastendruk in 2020 ten opzichte van 2019 is, door de eerder genoemde belastingmaatregelen, als volgt gewijzigd: voor een huurder € 52,50 of 13,6% hoger; voor een eigenaar/bewoner € 82,50 of 11,2% hoger.

1.5 Kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige over te weinig financiële middelen beschikt, kan kwijtschelding worden verleend. De kwijtscheldingsnormen in Grave zijn zo ruim als wettelijk is toegestaan. Vermogensbestanddelen en onverantwoord bestedingsgedrag kunnen kwijtschelding in de weg staan. Het aanvragen van kwijtschelding is in de meeste gevallen veel eenvoudiger geworden. Dat kan desgewenst zelfs digitaal en men kan volstaan met aanmelding via DigiD.

1.6 Actuele ontwikkelingen

In de paragraaf lokale heffingen van de Programmabegroting 2020 is een aantal (beleids)ontwikkelingen op het lokale belastinggebied opgesomd. In deze jaarrekening gaan wij kort nog even in op de stand van zaken.

Benchmark woonlasten vervangt de macronorm OZB.
Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt gebruikt om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Dat is inmiddels gedaan. Met de benchmark is afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (macronorm OZB). De benchmark past goed binnen de autonome beleidsbevoegdheid van gemeenten ten aanzien van de lokale heffingen.
Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) heeft de benchmark 2020 samengesteld en opgenomen in de Atlas van de lokale heffingen. Die is in het voorjaar van 2020 uitgebracht.

Verruiming lokaal belastinggebied
De bouwstenen voor een toekomstig lokaal belastingstelsel zijn inmiddels gepresenteerd. In mei 2020 is het ambtelijke rapport Herziening gemeentelijk belastinggebied aan de Tweede Kamer aangeboden als onderdeel van het bouwstenentraject voor een beter belastingstelsel (geïnitieerd door de Staatssecretaris van Financiën). Het rapport presenteert beleidsopties voor het gemeentelijk belastinggebied die elk uit verschillende bouwstenen bestaan. Samengevat gaat het om:

- Verruimen van het gemeentelijk belastinggebied door een belastingschuif van Rijk naar gemeenten (indicatieve omvang: € 4 tot € 6 miljard). Daarbij neemt het gemeentefonds met hetzelfde bedrag af en worden inwoners gecompenseerd door lagere inkomstenbelasting. Invullen van deze belastingschuif kan via herinvoering van de OZB-gebruikers woningen en/of een nieuwe ingezetenenheffing.
- Verbreden van de belastinggrondslag door het afschaffen van één of meer waarderingsuitzonderingen voor de WOZ/OZB.
- Moderniseren van de belastingmix door de toeristenbelasting anders vorm te geven en de hondenbelasting af te schaffen. In Grave zijn plannen om de hondenbelasting in 2024 af te schaffen.

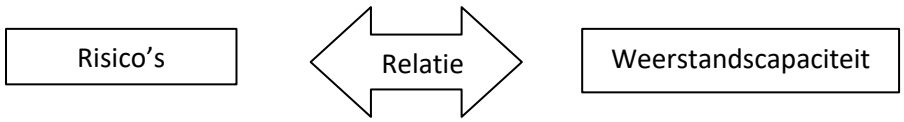
De bouwstenen voor herziening van het gemeentelijk belastinggebied zijn bedoeld voor het volgende kabinet. Politieke weging ervan zal tijdens de formatiefase moeten gebeuren. In de komende periode zal de VNG in samenspraak met de leden - mede op basis van dit rapport - de koers uitzetten om een kleinere financiële afhankelijkheid te realiseren.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Beleid weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten.
Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn gesloten. In schema:

Weerstandsvermogen:

Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar zelf, maar ook voor de meerjarenramingen.

Beleid weerstandsvermogen
Wettelijk gezien moet de algemene reserve minimaal de benodigde weerstandscapaciteit bedragen. Analyse van het gevoerde beleid voor het weerstandsvermogen vindt twee keer per jaar plaats; bij de begroting en bij de jaarrekening.

Beleid reserves en voorzieningen
Op 17 november 2015 is de beleidsnota reserves en voorzieningen 2015 vastgesteld. De beleidsnota geeft de spelregels weer hoe om te gaan met de reserves en voorzieningen. Hierbij zijn de volgende beleidsuitgangspunten vastgesteld:

1. Het aantal reserves en voorzieningen wordt zo beperkt mogelijk gehouden.
2. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe voorzieningen.
3. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe reserves.
4. Op reserves wordt geen rente bijgeschreven.
5. Resterend saldo (bij opheffing) reserves vloeit terug naar de algemene reserve.
6. De reserves worden jaarlijks kritisch beoordeeld.
7. Minimale startbedrag van een reserve bedraagt € 25.000.
8. Reserve heroverwegen en eventueel opheffen indien gedurende twee jaar geen mutatie heeft plaats gevonden en/of lager is dan € 10.000.

Bij alle uitgangspunten geldt dat de gemeenteraad hiervan af kan wijken en middels een raadsbesluit anders kan besluiten.

2.2 Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit: middelen waarover de gemeente beschikt / kan beschikken om niet voorziene financiële tegenvallers te dekken.
De hoogte van de weerstandscapaciteit wordt bepaald door de gehele of gedeeltelijke sommatie van reservecomponenten op de balans, zoals:

- De in de begroting opgenomen ruimte in de stelpost onvoorziene uitgaven.
- Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve.

- De onbenutte belastingcapaciteit.
- De stille reserves, zijnde die activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn.

Weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening	Begroting
Weerstandscapaciteit exploitatie:		
Onbenutte belastingcapaciteit	598	415
Onvoorzien	0	26
Totaal structureel	***598***	***441***
Weerstandscapaciteit vermogen:		
Resultaat	2.483	0
Vrij aanwendbare reserves	5.339	8.236
Stille reserves	2.940	3.535
Totaal incidenteel	***10.762***	***11.771***
Totaal weerstandscapaciteit	**11.360**	**12.212**

Onbenutte belastingcapaciteit
De onbenutte belastingcapaciteit is de capaciteit ten opzichte van de zogenaamde Artikel 12-normen. Uitgangspunt voor de tarieven rioolrechten, reinigingsheffingen en leges is dat ze 100%-kostendekkend zijn. Wanneer de OZB-capaciteit berekend wordt op basis van redelijk peil – dat wil zeggen de Artikel 12-norm (120% van het gemiddelde tarief voor de OZB) – dan bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit maximaal € 598.000 op basis van de jaarrekening 2020.

Stelpost onvoorziene uitgaven
In de begroting 2020 is de hoogte van deze post vastgesteld op € 26.000. Dit bedrag is in 2020 ingezet voor de inwonersraadpleging gemeente Grave.

Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve
De stand van de algemene reserve bedraagt per 31 december 2020 € 5.339.000. Zie voor een toelichting van deze stand de toelichting op balans.

Stille reserves
Men spreekt van een stille reserve als de actuele waarde van een actief hoger is dan de boekwaarde. Het gaat hierbij om alle activa niet voor de openbare dienst bestemd die een hogere waarde hebben dan de boekwaarde. Voorbeelden hiervan zijn landbouw- en overige gronden, die (nog) niet in bouwgrondexploitaties zijn opgenomen en gebouwen, waaronder woningen, waarvan de te verwachten opbrengstwaarde aanzienlijk uitgaat boven de (eventueel aanwezige) boekwaarde. Het opgenomen bedrag van € 2.940.000 is indicatief. Deze bezittingen zijn in principe verkoopbaar maar niet à la minute. Deze bieden wel een mate van zekerheid voor de toekomst, maar zijn niet inzetbaar om directe risico's / lasten op te vangen.

2.3 Risico's

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de risico's die de financiële positie van onze gemeente kunnen beïnvloeden. Het inzicht in de potentiële risico's geeft een beter fundament voor het oordeel over de financiële positie.

Een risico kan worden omschreven als: Het gevaar voor schade of verlies door interne en/of externe omstandigheden. Omstandigheden waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen omdat het niet mogelijk is een redelijke inschatting van de omvang van de schade of het verlies te maken.
Om een evenwichtig financieel beleid te voeren is het van belang dat periodiek een zo breed mogelijke analyse wordt opgesteld van de gevaren die kunnen leiden tot verstoringen van het (meerjarige) budgettaire beeld. Een risicoanalyse, onderdeel van risicomanagement, is hiervoor een geschikte methode.

De risico's kunnen worden ingedeeld in:

- Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid.
- Risico's voortvloeiend uit het beleid van een andere overheid.
- Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten of instanties.
- Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden.

Voortvloeiend uit eigen beleid

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gemeentelijke bouwgrondexploitaties	In deze jaarrekening is de grondexploitatie geactualiseerd. Bij alle lopende projecten zijn de risico's geanalyseerd. Hiervoor wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en het vertrouwelijke scenario-overzicht. Daarin staat ook de berekening van de hoogte van de benodigde risicoreserve.
Maximaal risico	**Kans**
Op basis van de scenarioanalyse is berekend dat geen risicoreserve bouwgrondexploitatie noodzakelijk is (zie paragraaf grondbeleid).	Mogelijk (Kans: 40 - 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen	De geldleningen in het kader van de sociale woningbouw worden primair gewaarborgd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het bedrag voor de achtervang is op 31-12-2020 € 8.642.609. De risico's van de gemeente als achtervang zijn gering. Het WSW kent een triple A-rating en er zijn een aantal andere zekerheden voordat de gemeente in beeld komt. Als laatste zekerheid kan dan een beroep worden gedaan op achtervang van Rijk en gemeenten. Het Rijk wordt dan voor 50%

Onderwerp	Risicobeschrijving
	aangesproken en de gemeenten voor de andere 50%, met dien verstande dat daarvan weer 25% wordt opgebracht door alle gemeenten in Nederland met WSW-leencontracten en de andere 25% door de 'schadegemeenten'. Laatstgenoemde gemeenten moeten dan een renteloze lening aan het WSW verstrekken. Het verlies is dan de gemiste rente. De gemeente staat ook garant voor een aantal leningen op grond van de publieke taak. In dat kader wordt borg gestaan voor een drietal leningen. Het restant van deze leningen is op 31-12-2020 € 210.240 waarbij de risico's moeilijk zijn in te schatten. Van voornoemd bedrag staat de Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) ultimo 2020 voor € 51.333 als medeborg garant.
Maximaal risico	**Kans**
€ 210.000	Zelden (Kans: 0 - 20%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Arbeidsongeschiktheid bestuurders	Een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor bestuurders is duur. Daarom is er voor gekozen geen verzekering af te sluiten. Hierdoor ligt het risico van de kosten bij arbeidsongeschiktheid van bestuurders bij de gemeente.
Maximaal risico	**Kans**
€ 250.000	Zelden (Kans: 0 - 20%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Wachtgeld college van burgemeester en wethouders	Het lijkt aannemelijk dat in verband met de aanstaande herindeling het aantal wethouders en burgemeesters voor het Land van Cuijk in aantal zal afnemen en daardoor extra wachtgelden dienen te worden uit betaald.
Maximaal risico	**Kans**
€ 475.000	Waarschijnlijk (Kans: 60 - 80%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Minimabeleid	De laatste jaren zien we bij een aantal minimaregelingen een stijging van het gebruik en de kosten. De coronacrisis kan tevens tot gevolg hebben dat meer mensen een beroep zullen doen op de minimaregelingen.

Maximaal risico	Kans
€ 65.000	Mogelijk (Kans: 40 - 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Faillissement Scheepswerf	In de cassatieprocedure is de scheepswerf in het gelijk gesteld. Nu wordt een schadestaatprocedure gevoerd; de termijn en de uitkomst is nog onduidelijk. Het totale faillissementstekort beloopt ca. € 2 miljoen; de verzekering van Grave dekt een deel van deze schade. Het is echter nog ter discussie voor welk deel Grave verantwoordelijk gehouden wordt, aangezien de jaarcijfers van de scheepswerf al enkele jaren voorafgaand aan het faillissement verliezen hebben laten zien. Om die reden zijn wij van mening dat de maximale exposure beduidend lager zal zijn dan alleen het tekort verminderd met de dekking van de verzekering.
Maximaal risico	**Kans**
Op dit moment nog niet in te schatten; is afhankelijk van schadestaatprocedure.	Bijna zeker (Kans: 80 - 100%)

Voortvloeiend uit beleid van andere overheden

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gevolgen invoering Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging op de gemeentelijke legesinkomsten met ingang van 2022	Op basis van de huidige meerjarenraming rekent de gemeente vanaf 2021 op € 336.946 aan baten voor WABO-vergunningen. De implementatie van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging hebben mogelijk gevolgen voor de kostendekking en leges. Voorlopige schattingen wijzen uit dat de legesinkomsten zullen teruglopen. Daar zal naar alle waarschijnlijkheid een toename van duurzaamheidsinkomsten tegenover komen te staan. De exacte impact wordt tijdens de uitvoering van het Programma Implementatie Omgevingswet duidelijk. Het legesmodel wordt voor 01-01-2022 aangepast en aan de raad voorgelegd.
Maximaal risico	**Kans**
€ 168.000	Mogelijk (Kans: 40 - 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Omgevingswet	De datum inwerkingtreding van de Omgevingswet valt samen met de startdatum van de nieuwe gemeente Land van Cuijk. Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer en op welke wijze Grave aansluit bij de herindeling. De inrichting van de nieuwe gemeentelijke organisatie is nog niet vastgesteld, evenals de nieuwe processen die vanaf januari onder de vlag van de Omgevingswet worden uitgevoerd. Tevens zijn de exacte ICT kosten nog niet beschikbaar. Dit maakt de implementatie van de Omgevingswet uitdagend. Het programma (PIO) ligt op koers, maar de hierboven beschreven context zou kunnen leiden tot (financiële) risico's.
Maximaal risico	**Kans**
Op dit moment nog niet in te schatten	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 - 40%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Stikstof	Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State in de zomer van 2019, waardoor het Programma Aanpak Stikstof niet meer kan worden toegepast, is een nieuwe situatie ontstaan. Bij projecten moet voortaan ook worden onderzocht of als gevolg van aanleg en gebruik een toename van stikstofemissie zal plaatsvinden. Wanneer dat het geval is moeten 'stikstofrechten' worden aangekocht en kan bovendien sprake zijn van vertraging. Naarmate het project dichterbij Natura 2000 is gelegen en groter is van omvang, is de kans hierop groter. De relevante Natura 2000 gebieden Sint Jansberg en Oefeltermeent liggen op relatief grote afstand, maar het risico op meerkosten kan niet worden uitgesloten.
Maximaal risico	**Kans**
Op dit moment nog niet in te schatten	Zelden (Kans: 0 - 20%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Zeer zorgwekkende stoffen	Bodemverontreinigingen kunnen veroorzaakt worden door verschillende stoffen. In de afgelopen decennia is ervaring opgedaan met stoffen die niet van nature in de bodem thuishoren en humane en ecologische risico's

Onderwerp	Risicobeschrijving
	opleveren. Er is ervaring met een standaard pakket aan stoffen, maar in de laatste jaren worden steeds meer bodemvreemde stoffen aangetroffen die potentieel grote risico's opleveren. Zo is er een grote groep stoffen (>6.000) waarvan zorgen zijn over de stofeigenschappen, aangeduid als Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Er zijn nog veel onduidelijkheden over de stofeigenschappen en verspreiding, waardoor nieuwe inzichten vrij abrupt op kunnen komen. Bij deze groep horen de bekende PFAS verbindingen die afgelopen jaar veel problemen hebben opgeleverd. Uit de groep van ZZS zouden mogelijk nieuwe stoffen kunnen komen die een vergelijkbaar probleem opleveren.
Maximaal risico	**Kans**
Op dit moment nog niet in te schatten	Zelden (Kans: 0 - 20%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Jeugd	We zien al een aantal jaren een stijging van de uitgaven jeugdzorg.
Maximaal risico	**Kans**
€ 200.000	Bijna zeker (Kans: 80 - 100%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Wmo (oud en nieuw)	We zien de laatste jaren een toename in met name het gebruik van immateriële ondersteuning (begeleiding en dagbesteding). Dit zien we ook bij grote woningaanpassingen. Dit heeft onder andere te maken met een toename van de omvang van de doelgroep en het feit dat deze doelgroep langer zelfstandig thuis blijft wonen.
Maximaal risico	**Kans**
€ 100.000 immateriële ondersteuning € 80.000 grote woning aanpassing	Mogelijk (Kans: 40 - 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Participatiebudget	Het budget is krap, maar ook voor 2020 kan verrekening met AGR-middelen van IBN plaatsvinden. Daardoor resteert slechts een gering risico op overschrijding van maximaal € 40.000.

Maximaal risico	Kans
€ 40.000	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 - 40%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Corona-crisis	Het coronavirus en de brede impact op de samenleving heeft grote gevolgen voor de gemeente. Er wordt een breed beroep gedaan op de gemeenten om te ondersteunen op bijna alle beleidsvelden. De realiteit van de ontwikkelingen rondom het coronavirus leert op dit moment ook dat niemand precies weet wat er gaat gebeuren. De gemeente richt zich er op dit moment op om alle vragen die op haar afkomen te kanaliseren en daar waar mogelijk te beantwoorden. Daarnaast bereid de gemeente zich voor om de taken die vanuit de rijksoverheid haar worden toebedeeld uit te kunnen voeren. Het beroep dat gedaan wordt op de gemeente vanuit het maatschappelijk veld en ondernemers om financiële steun is groot en zal de komende tijd naar verwachting verder toenemen. De gevolgen voor de gemeentelijke financiën zijn op dit moment zeer divers en niet in te schatten. Op basis van de huidige inzichten kunnen de extra lasten gedekt worden door de ontvangen coronacompensatie van het Rijk.
Maximaal risico	**Kans**
Kosten kunnen naar alle waarschijnlijkheid gedekt worden door de ontvangen coronacompensatie van het Rijk	Bijna zeker (kans: 80 - 100%)

Voortvloeiend uit samenwerking

Onderwerp	Risicobeschrijving
Deelnemingen in overige gemeenschappelijke regelingen.	De gemeente loopt financiële risico's in gemeenschappelijke regelingen. Voor zover daarvan sprake is worden deze toegelicht in de paragraaf 'verbonden partijen'.
Maximaal risico	**Kans**
€ 80.000	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 - 40%)

Voortvloeiend uit doen/nalaten van derden

Onderwerp	Risicobeschrijving
Schade door natuurgeweld	Bij natuurrampen en/of extreem weer kunnen in de openbare ruimte grote schades ontstaan

Onderwerp	Risicobeschrijving
	door wateroverlast, storm en droogte die niet door de verzekering worden gedekt.
Maximaal risico	**Kans**
€ 15.000	Waarschijnlijk (Kans: 60 - 80%)

2.4 Inschatting risico's

Kans en gevolg

Voor wat betreft de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, wordt uitgegaan van de volgende tabel:

	Kans	Waarde tussen	is gemiddeld
1.	Zelden	0 – 20%	10%
2.	Onwaarschijnlijk	20 – 40%	30%
3.	Mogelijk	40 – 60%	50%
4.	Waarschijnlijk	60 – 80%	70%
5.	Bijna zeker	80 – 100%	90%

Door toetsing met de beschikbare middelen en het aanwezig financieel weerstandsvermogen kan een evenwichtiger beeld worden gevormd van de financiële positie van een gemeente en de ontwikkeling daarvan.

Risicoanalyse

Bij de analyse van de risico's is rekening gehouden met het maximale bedrag van het risico en de kans dat het risico zich voor doet. De inschatting van de hiervoor genoemde risico's levert het onderstaande beeld op.

Omschrijving risico	I/S	Max.risico in €	Kans	Berekend risico
Gewaarborgde geldleningen	I	210.000	10%	21.000
Arbeidsongeschiktheid bestuurders	I	250.000	10%	25.000
Wachtgeld college van burgemeester en wethouders	I	475.000	70%	332.500
Minimabeleid	I	65.000	50%	32.500
Participatiebudget	I	40.000	30%	12.000
Wmo (oud en nieuw)	I	180.000	50%	90.000
Deelnemingen in gemeenschappelijke regelingen	I	80.000	30%	24.000
Schade door natuurgeweld	I	15.000	70%	10.500
Totaal incidentele risico's		**1.315.000**		**547.500**
Jeugd	S	200.000	90%	180.000
Gevolgen invoering Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging (miv 2022)	S	168.000	50%	84.000
Totaal structurele risico's		**368.000**		**264.000**
Benodigde weerstandscapaciteit				**811.500**

2.5 Ratio weerstandsvermogen

Conclusie

Op basis van de geïnventariseerde risico's en de kansberekening dat deze zich daadwerkelijk voor zullen doen is berekend dat de benodigde weerstandscapaciteit € 811.500 bedraagt.
Er is per 31 december 2020 in de algemene reserve € 5.339.000 beschikbaar en het totale weerstandsvermogen is berekend op € 11.360.000 (zie berekening onder kopje weerstandscapaciteit).
Het weerstandsvermogen is daarmee ruim voldoende voor de opvang van de nu bekende risico's.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Voor Grave betekent dit voor 31 december 2020 een ratio van € 11.360.000 / € 811.500 = 14,0.
Indien we alleen van de algemene reserve uitgaan als beschikbare weerstandscapaciteit, dan is de ratio weerstandsvermogen € 5.339.000 / € 811.500 = 6,6.

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen maken wij gebruik van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen de Universiteit van Twente en het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement is opgesteld.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 14,0 betekent dit voor gemeente Grave dat het weerstandsvermogen uitstekend is.
Let wel: De rapportage omtrent het weerstandsvermogen is een momentopname. Nieuwe projecten, economische ontwikkelingen en investeringsbeslissingen kunnen het risicoprofiel negatief of positief beïnvloeden waardoor het weerstandsvermogen een andere waardering krijgt.

2.6 Kengetallen financiële positie

Conform BBV worden in de paragraaf weerstandsvermogen de volgende 5 kengetallen opgenomen:

1a. Netto schuldquote
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

De onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie wordt in deze paragraaf beoordeeld.

Beoordeling kengetallen

De genoemde kengetallen moeten altijd in samenhang worden bezien, omdat ze alleen in onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

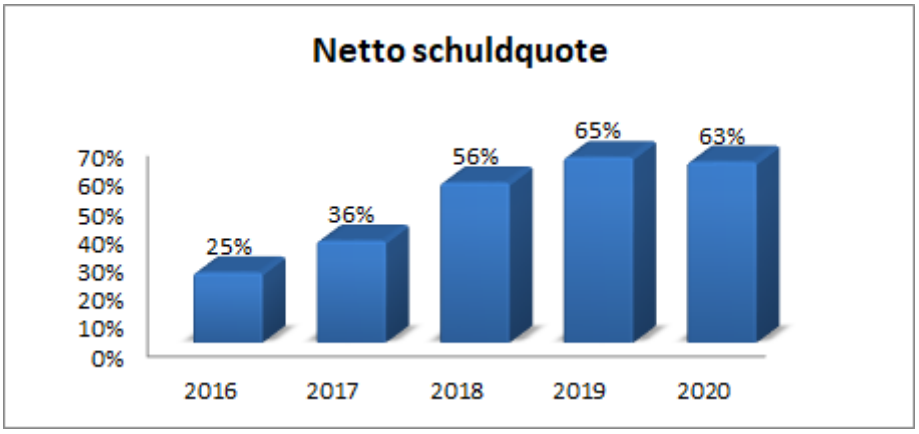
Kengetal	Rekening 2020	Begroting 2020	Rekening 2019
Netto schuldquote	63%	118%	65%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	61%	117%	63%
Solvabiliteit	32%	23%	33%
Grondexploitatie	3,4%	4,0%	3,6%
Structurele exploitatieruimte	6%	-4%	-2%

Netto-schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast (schulden zijn grotendeels gebaseerd op de extrapolatie van de langlopende geldleningen) ten opzichte van de eigen middelen (de eigen middelen bestaan uit de overtollige middelen, anders gezegd het positief banksaldo) en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.
De berekening gaat ongeveer als volgt: trek de geldelijke bezittingen af van de schulden, het bedrag onder de streep is de netto schuld. Deel deze netto schuld vervolgens door de inkomsten. De uitkomst hiervan wordt uitgedrukt in procenten.

De netto schuldquote bedraagt voor het jaar 2020: 63%.

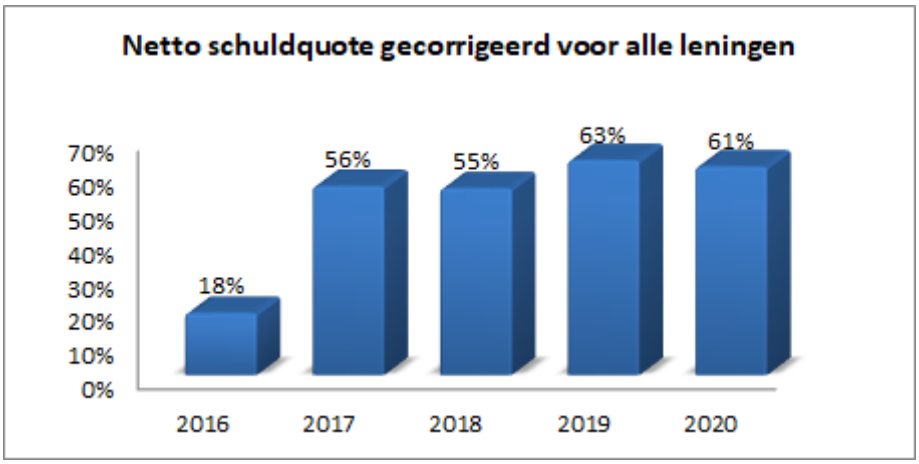
Zie hieronder het verloop van de netto schuldquote:

Netto-schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor het jaar 2020: 61%.

Hieronder het verloop van de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de netto schuldquote zijn de volgende:

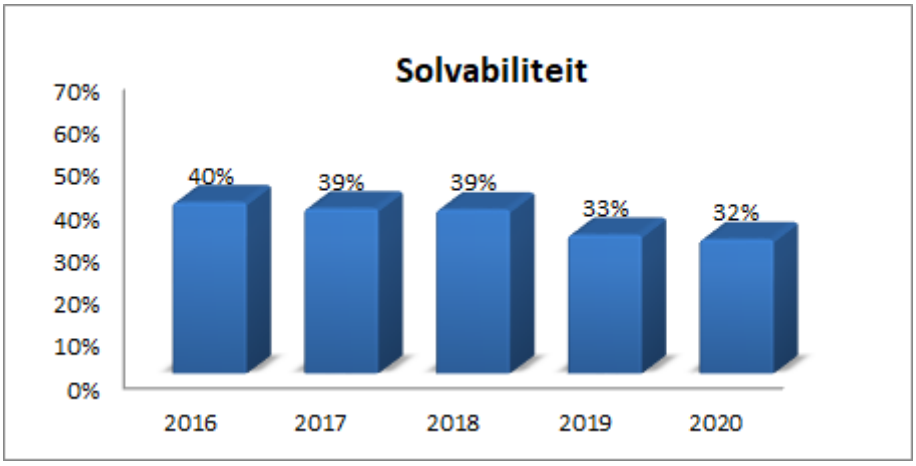
Voldoende	Tot 100%	Gezien de percentages van 63 en 61 procent vallen deze in de categorie “voldoende”. De schuld als aandeel van de inkomsten is op orde.
Matig	100% tot 130%	
Onvoldoende	Hoger dan 130%	

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen. Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteit bedraagt voor het jaar 2020: 32%.

Zie hieronder het verloop van de solvabiliteitsratio:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de solvabiliteitsratio zijn de volgende:

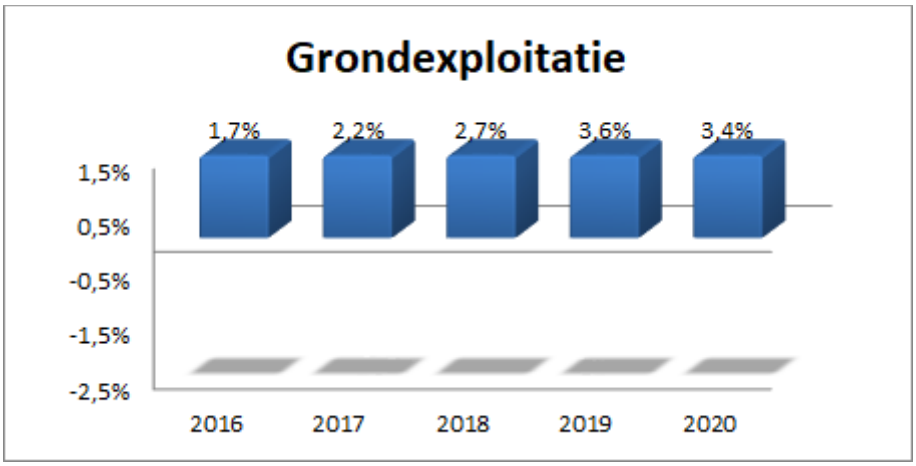
Voldoende	Hoger dan 50%	Deze ratio geeft aan in hoeverre de gemeente aan haar lange termijn financiële verplichtingen kan voldoen. Voor gemeente Grave is deze matig.
Matig	20% tot 50%	
Onvoldoende	Lager dan 20%	

Grondexploitatie

Op de boekwaarde van alle gronden, dus zowel onderhanden werk en niet in exploitatie genomen gronden, is de verliesvoorziening in mindering gebracht. Daarmee wordt de economische waarde als balanswaarde getoond. Een hoog percentage duidt er op hoeveel van de jaarlijkse ontvangsten nodig zijn om de boekwaarde af te lossen.
Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

De grondexploitatie bedraagt voor het jaar 2020: 3,4%.

Hieronder het verloop van het kengetal grondexploitatie:

Er bestaat geen landelijke norm voor het kengetal grondexploitatie. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2 bedrijventerrein.

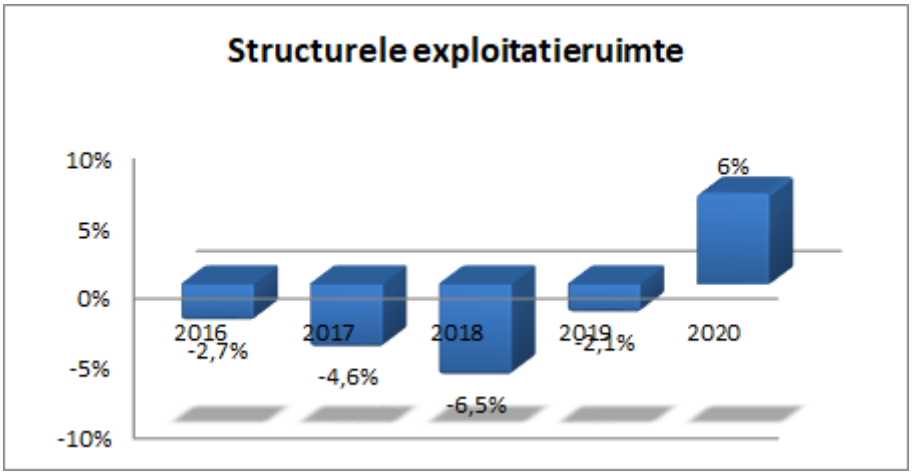
Voldoende	Lager dan 20%	Gezien het percentage van 3,4% in het jaar 2020 valt deze in de categorie “voldoende”. De waarde van de grond ten opzicht van de totale baten is relatief klein.
Matig	20% - 35%	
Onvoldoende	Hoger dan 35%	

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat er wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten.

De structurele exploitatieruimte bedraagt voor het jaar 2020: 6%

Hieronder het verloop van het kengetal structurele exploitatieruimte:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal structurele exploitatieruimte zijn de volgende:

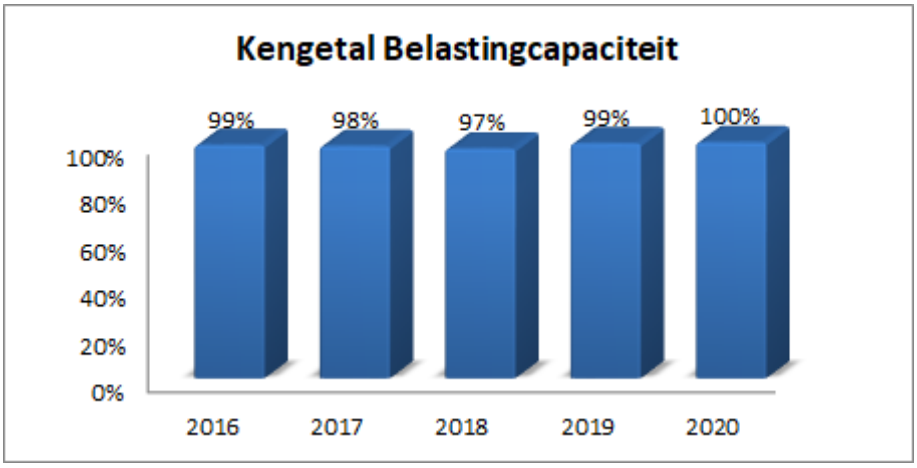
Voldoende	Hoger dan 0%	Voor 2020 is de structurele exploitatieruimte voldoende. Het percentage van 6% geeft aan dat de structurele lasten lager zijn dan de structurele baten.
Matig	0%	
Onvoldoende	Lager dan 0%	

Belastingcapaciteit

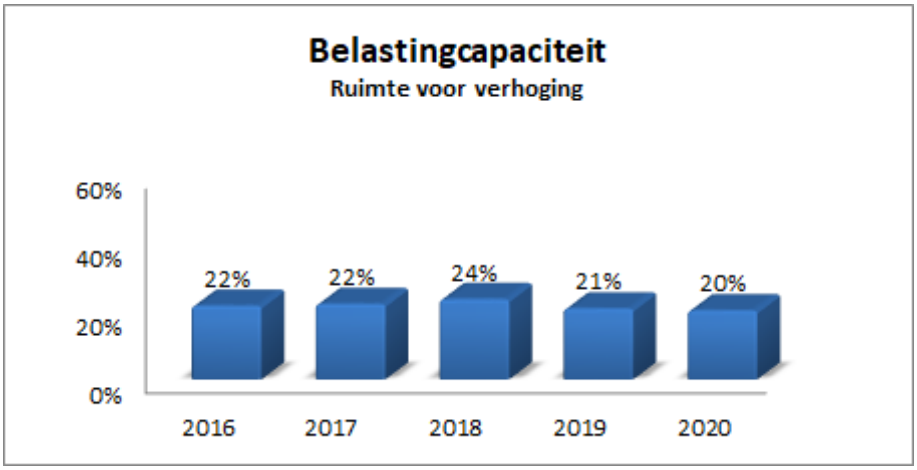
De belastingcapaciteit laat zien of een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Ook toont het de ruimte voor nieuw beleid doordat het laat zien waarmee de belastingen verhoogd kunnen worden (ruimte voor verhoging). Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde landelijke woonlasten.

Het kengetal belastingcapaciteit bedraagt voor het jaar 2020: 100%.
De ruimte voor verhoging van de woonlasten bedraagt voor 2020: 20%

Hieronder het verloop van het kengetal belastingcapaciteit:

In de volgende tabel zien we de ontwikkeling in ruimte voor verhoging van de woonlasten:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal belastingcapaciteit zijn de volgende:

Voldoende	Lager dan 95%	De gemeente Grave zit in de categorie matig en kan op basis van de jaarrekening 2020 haar woonlasten met 20% laten stijgen voordat de Artikel 12-norm bereikt wordt. Grave hanteert een woonlastendruk rond het Nederlands gemiddelde.
Matig	Van 95% t/m 105%	
Onvoldoende	Hoger dan 105%	

3 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van alle actuele beheerplannen. Hierin worden de beleidsuitgangspunten en de financiële consequenties voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen weergegeven. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de (jaarlijkse) lasten. Daarbij is gekozen voor een voldoende onderhoudsniveau en bijbehorend budget om de voorzieningen in stand te kunnen te houden.
Het beleid over deze kapitaalgoederen is verwerkt in beheerplannen die voor verschillende kapitaalgoederen worden opgesteld.

In de diverse tabellen staat een * bij Exploitatie; dit betekent dat de kapitaallasten ten laste van de exploitatie komen.

3.1 Beleidskaders en financiële consequenties

Het VGRP is in 2018 vastgesteld. Het overgrote deel van de beheerplannen zijn in het 1e kwartaal van 2019 vastgesteld. In de begrotingsbrief van de provincie (december 2018) heeft de provincie aangegeven dat de beheerplannen civiele objecten en wegbeheer opnieuw moesten worden vastgesteld voor een periode van 10 jaar. Dit is in 2020 gerealiseerd.

Beheerplan		Datum vaststelling	Cyclus	Jaar herziening
Wegen	raadsbesluit	dec-20	10 jaar	2030
Openbare verlichting	raadsbesluit	feb-19	4 jaar	2023
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan	raadsbesluit	dec-18	5 jaar	2023
Civiele Objecten	raadsbesluit	dec-20	10 jaar	2030
Beheerkwaliteitsplan Groen, 2019 - 2023	raadsbesluit	feb-19	5 jaar	2023
Speelruimteplan, 2019 - 2023	raadsbesluit	feb-19	5 jaar	2023
Evaluatie en Uitvoeringsprogramma gemeentelijke gebouwen	raadsbesluit	dec-19	1 jaar	2020

3.2 Wegen

Uit het gegevensbestand van de gemeente Grave (stand juli 2019) blijkt dat de gemeente circa 774.800 m2 verhardingen in beheer heeft. Dit totaal is onder te verdelen in:

- 343.750 m2 asfaltverhardingen
- 414.700 m2 elementverhardingen
- 16.350 m2 betonverhardingen

Naast deze verhardingen heeft de gemeente ook nog 77.600 m2 halfverhardingen in beheer.

Wat is gerealiseerd in 2020

Wegenbeheerplan

In december 2020 is door de raad het Beheerplan Wegen 2021-2030 vastgesteld. Er is gekozen voor minimumvariant kwaliteitsniveau C. Dit kwaliteitsniveau betreft ook de actuele onderhoudstoestand van de wegen in de gemeente. Met het kiezen van de minimumvariant wordt voldaan aan de

minimale eisen voor een verantwoord wegbeheer, blijft de veiligheid gewaarborgd en wordt kapitaalvernietiging voorkomen.

Bestekken

In 2020 zijn de volgende bestekken opgesteld en aanbesteed:

- Groot onderhoud van wegen voor periode 2020-2021 met twee keer een mogelijke verlenging van een jaar;
- Onderhoud van bermen voor periode 2020-2021 met twee keer een mogelijke verlenging van een jaar.

Daarnaast is een bestek opgesteld voor het onderhoud van wegmarkeringen. Dit bestek wordt in het eerste kwartaal van 2021 aanbesteed.
Zoveel als mogelijk zijn de diverse bestekken in samenwerking met de gemeenten die deel uitmaken van de gemeente Land van Cuijk opgesteld en aanbesteed.

Regulier onderhoud wegen

In 2020 is nog een resterend deel van de groot onderhoudswerkzaamheden van 2019 uitgevoerd.
Daarnaast zijn aan de volgende wegen groot onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd:

- Escharen: Bordscheweg, Kranenhofscheweg en Lage Heiweg;
- Gassel: Wijnroemer, Broekstraat en Heihoekseweg;
- Velp: Steegschenhofseweg, Grippensteinschestraat, Marsstraat, Hanenstraat, Wolfschestraat en Hoogveldseweg.

Buiten het regulier groot onderhoudsbudget is het volgende uitgevoerd:

- Aanbrengen fietsstroken en vernieuwen plateaus in de Steegschenhofseweg in Grave (ca. € 55.000);
- Herstraten elementenverhardingen binnenstad Grave. Aanleiding hiervan is het vervangen van de gas- en waterleidingen.

Echter mede door de doorlooptijd van de aanbestedingsprocedure van het nieuwe bestek voor groot onderhoudswerkzaamheden aan wegen en de niet juiste weersomstandigheden in het laatste kwartaal van 2020 (risico op afbreuk kwaliteit) zijn niet alle geplande werkzaamheden uitgevoerd. De werkzaamheden voor het resterende budget (ca. € 350.000) zijn uitgezet en worden in 2021 uitgevoerd.

Naast het groot onderhoud zijn er her en der schades in het asfalt gerepareerd en is aan diverse wegen in de gemeente klein onderhoud uitgevoerd aan bestratingen. Dit betreft voornamelijk het herstellen van de verhardingen als gevolg van verzakkingen, schade en wortelopdruk.

Reconstructies wegen

Reconstructie wegen 2018 - Reconstructie Trompetterstraat in Grave:
Werkzaamheden zijn in 2020 in uitvoering gegaan en worden in 2021 afgerond.

Reconstructie wegen 2019 en 2020 - Reconstructie Beerschemaasweg e.o. in Escharen
Werkzaamheden worden in 2021 uitgevoerd.

Omschrijving beheerplan wegbeheer	Budget	Realisatie	Dekking uit
Uitvoeringsprogramma wegbeheer 2019	€ 234.294	€ 214.263	Voorziening onderhoud wegen
Uitvoeringsprogramma wegbeheer 2020	€ 348.177	€ 0	Voorziening onderhoud wegen
Reconstructie wegen 2018 Trompetterstraat	€ 435.000	€ 0	Exploitatie*
Reconstructie wegen 2019 Beerschemaasweg e.o.	€ 435.000	€ 26.491	Exploitatie*
Reconstructie wegen 2020 Beerschemaasweg e.o.	€ 435.000	€ 5.433	Exploitatie*
Reconstructie N324	€ 740.099	€ 0	Exploitatie*
Aanvullend krediet N324	-€ 164.913	€ 0	Exploitatie*
Klein onderhoud wegen	€ 80.094	€ 76.818	Exploitatie

3.3 Openbare verlichting

De beleidskaders zijn vastgelegd in het vastgestelde Beheerplan Openbare Verlichting 2019-2023.

Het doel van de openbare verlichting is om bij duisternis het openbare leven duurzaam en zo goed mogelijk te laten functioneren:

- Waarbij men geen gevoel van onveiligheid ervaart.
- Waarbij de weggebruiker zich op een veilige wijze moet kunnen verplaatsen.
- Waarbij verlichting de leefbaarheid (herkenbaarheid, sfeer) vergroot en de ruimtelijke inrichting wordt versterkt.
- Waarbij onnodige lichtvervuiling wordt voorkomen.

Wat is gerealiseerd in 2020

Het investeringskrediet is ingezet voor het vervangen van conventionele verlichtingsarmaturen door energiezuinige led-armaturen. Dit is uitgevoerd in de wijk Estersveld fase 3 en 4 en de bebouwde kom van Gassel. Hiermee is bereikt dat we eind 2020 voldoen aan ijkpunt 2020 uit het energieakkoord (SER). Er is een overschrijding bij de onderhoudskosten als gevolg van schades. Dit kan gedekt worden door de inkomsten van de verhaalde schades en de lagere energiekosten.

Omschrijving beheerplan openbare verlichting	Budget	Realisatie	Dekking uit
Vervanging lichtmasten	€ 24.000	€ 24.000	Exploitatie*
Vervanging armaturen	€ 96.000	€ 102.300	Exploitatie*
SER-energieakkoord	€ 110.000	€ 110.000	Exploitatie*
Openbare verlichting investering 2020	€ 82.000	€ 82.000	Exploitatie*
Onderhoudskosten openbare verlichting	€ 31.067	€ 49.923	Exploitatie*

3.4 Riolering en water

Het beleidskader is vastgelegd in het vastgestelde Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP). Riolering wordt aangelegd en in stand gehouden om drie redenen:

- Het beschermen van de volksgezondheid.
- Het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater.
- Het inzamelen en verwerken van het afvloeiende hemelwater.
- Het beschermen van de kwaliteit van de leefomgeving en het milieu.

In het VGRP staat hoe de gemeente Grave de komende jaren invulling wil geven aan haar wettelijk opgelegde zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. In december 2018 is het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan in samenwerking binnen het Land van Cuijk herzien voor de periode 2019-2023.

De kosten van de riolering komen voor rekening van onze burgers. Hiervoor wordt rioolheffing geheven. Het product “Rioolbeheer” is budgettair neutraal.

Maatregelen wateroverlast

In 2017 heeft de gemeenteraad besloten aanvullende maatregelen te nemen om wateroverlast in de gemeente Grave tegen te gaan. In 2020 is gestart met de aanleg van een extra hemelwaterriool in de Trompetterstraat om de afvoercapaciteit van het centrum van Grave te vergroten. Ook worden er in Escharen maatregelen genomen tegen de wateroverlast.

Wat is gerealiseerd in 2020

Naast de jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden is in 2020 gestart met de maatregelen tegen wateroverlast in de Trompetterstraat te Grave zodat we de kans op wateroverlast in de binnenstad van Grave kunnen beperken. Daarnaast hebben we 12 bewoners geholpen met de afkoppelsubsidie.

Financiële consequenties beleidskader

Hieronder staat een tabel met de uitvoeringskredieten en de financiële voortgang. Doordat een gedeelte van de werkzaamheden aan de Trompetterstraat en de geplande maatregelen tegen wateroverlast in Escharen zijn doorgeschoven naar 2021 vallen de daadwerkelijke lasten lager uit. Deze projecten zijn doorgeschoven omdat er meer tijd benodigd is geweest voor een goed communicatietraject. Dit overschot wordt overgeheveld naar 2021 om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Omschrijving beheerplan riolering	Budget	Realisatie	Dekking uit
Uitloop maatregelen VGRP 2015-2018	€ 320.907	€ 233.921	Rioolheffing en voorziening
Uitvoeringsmaatregelen VGRP 2019-2023	€ 1.361.200	€ 9.801	Rioolheffing en voorziening
Maatregelen voortkomend uit onderzoek “Stedelijke wateropgave gemeente Grave”	€ 2.114.686	€ 335.003	Rioolheffing en voorziening

3.5 Civiele objecten

De beleidskaders zijn vastgelegd in het Beheerplan Civiele Objecten 2021-2030.

Voor het opstellen van het Beheerplan Civiele Objecten 2021-2030 is een overzicht gemaakt van de hoeveelheid, de omvang, de vervangingswaarde en de onderhoudsbehoefte van de diverse geïnspecteerde objecten. In de onderhoudsopzet wordt prioriteit gegeven aan de technische en constructieve instandhouding van kunstwerken en het borgen van de publieke veiligheid van de overige objecten.
Hierbij is het van belang dat het achterstallig onderhoud uitgevoerd wordt in de planperiode om de basiskwaliteit van het areaal te bereiken.

Wat is gerealiseerd in 2020
In 2020 is het geactualiseerde Beheerplan Civiele Objecten 2021-2030 vastgesteld. Daarnaast zijn in 2020 de onderhoudswerkzaamheden 2019 afgerond. De werkzaamheden 2020 zijn in uitvoering en worden in het voorjaar 2021 afgerond. Er zijn onder andere werkzaamheden uitgevoerd aan het kunstwerk aan het Bikkelkampplein, de loopbrug aan de Oude haven, de gemetselde poort aan de Elisabethstraat en aan de pomp op de Markt.

Omschrijving civiele objecten	Budget	Realisatie	Dekking uit
Uitvoeringsprogramma Beheerplan Civiele Objecten 2020	€ 59.450	€ 22.870	Voorziening openbare ruimte en civiele objecten

3.6 Openbaar groen

Het Beheerkwaliteitsplan Groen is in december 2018 vastgesteld. Per gebiedstype is een kwaliteitsniveau A, B of C vastgesteld. Er is gekozen voor het kwaliteit A in het centrumgebied en de begraafplaatsen en niveau B in de overige gebieden. Dit komt veelal overeen met het huidige beheer. In het budget voor regulier onderhoud is geen geld opgenomen voor vervanging van afgeschreven groen.
De kosten van het beheer van het groen in de gemeente Grave moeten binnen de exploitatiebegroting worden opgevangen.

Kengetallen bij benadering (op basis van beheerkwaliteitsplan 2019):

- Bomen binnen bebouwde kom 3.450 stuks
- Bomen buiten de bebouwde kom 6.615 stuks
- Onderhoud gras binnen de bebouwde kom 765.400 m²
- Onderhoud bermgras buiten de bebouwde kom 468.700 m²
- Onderhoud heestervakken binnen de bebouwde kom 67.150 m²
- Onderhoud (blok)hagen binnen de bebouwde kom 18.480 m²
- Onderhoud bosplantsoen binnen de bebouwde kom 228.140 m²

Wat is gerealiseerd in 2020
Het reguliere boombeheer is uitgevoerd met visuele controles, snoeiwerkzaamheden en de bestrijding van de eikenprocessierups. Gedurende het jaar zijn in diverse woonstraten de

onderhoudsintensieve bomen vervangen en zijn de bijbehorende vakbeplantingen tevens heringericht. Voorbeelden zijn de straten Hogenakker en de Anna van Burenweg. De vervangingsplannen zijn in samenspraak met de aanwonenden tot stand gekomen. Ook zijn de betreffende wijk- en dorpsraden geïnformeerd. Hiermee is een onderhoudsvriendelijker groen tot stand gekomen. Er zijn nieuwe, duurzame en zo ruim mogelijke plantplaatsen ingericht. Hierbij is gebruik gemaakt van een gevarieerd assortiment en toekomstbestendige bomen.
In de bezuinigingsopgave is het kwaliteitsniveau van het openbaar groen ook onderzocht. Het resultaat is dat het onderhoudsniveau in 2021 naar beneden wordt bijgesteld. Hiervoor volgt nog een apart raadsvoorstel.

Omschrijving beheerplan openbaar groen en bomen	Budget	Realisatie	Dekking uit
Vta bomen snoeien/rooien, eikenprocessierups	€ 70.099	€ 73.678	Exploitatie
Omvormingen groen 2018 (restant van oorspronkelijk krediet van € 287.000)	€ 79.000	€ 54.953	Exploitatie*
Investeringen groen (2020)	€ 30.000	€ 30.445	Exploitatie*
Drie-eenheid aanleg groenvoorziening 2018	€ 130.000	€ 0	Exploitatie*
Vervangen bomen Escharen i.h.k.v. verv. riool in 2020	€ 100.000	€ 0	Exploitatie*
Herplantplicht a.g.v. natuurbeschermingswet 2018 - 2019	€ 40.000	€ 40.381	Exploitatie*
Herplantplicht a.g.v. natuurbeschermingswet 2020	€ 20.000	€ 3.256	Exploitatie*

3.7 Spelen

Het Speelruimteplan is in december 2018 vastgesteld. Voor het beheerplan zijn de actuele bevolkingsgegevens, leeftijd huidige toestellen en ondergronden en de inspectiegegevens geanalyseerd. Het maatregelenplan voor de komende jaren stuurt aan op centrale speellandschappen met enkele kleine speelplekken. De kosten van het beheer van de speelplekken in de gemeente Grave moeten binnen de exploitatiebegroting worden opgevangen.

Kengetallen bij benadering (op basis van Speelruimteplan 2019):

- Speelplekken 45 stuks
- Speeltoestellen 164 stuks
- Sporttoestellen 79 stuks

Wat is gerealiseerd in 2020
Bij de locaties Ganzehorst en Burgemeester Raaijmakerslaan zijn valondergronden vervangen voor prefab rubberen ondergronden. Dit voorkomt vervelende slijtplekken die de bespeelbaarheid beperken. In het trimbos zijn een aantal rubber blokken vervangen en zijn grote doeltjes geplaatst op de Hertog Graafsingel. Verder zijn er, met enige vertraging op de planning, stappen gezet in het ontwerptraject voor de aanpak van een zestal locaties in Estersveld. Na verwerking van de laatste wijzigingen worden bewoners en de wijkraad geïnformeerd en volgt de aanbesteding en uitvoering in 2021.

Omschrijving beheerplan spelen	Budget	Realisatie	Dekking uit
Exploitatie (exclusief uren en kapitaallasten)	€ 10.580	€ 13.969	Exploitatie
Vervangingsinvestering 2019	€ 35.970	€ 10.118	Exploitatie*
Vervangingsinvestering 2020	€ 44.000	-€ 250	Exploitatie*

3.8 Gemeentelijke gebouwen

Reserve voor planmatig onderhoud

De voorziening voor planmatig onderhoud van de gemeentelijke panden is omgezet in een reserve voor het planmatig onderhoud. Het jaarlijkse uitvoeringsprogramma zal zo veel mogelijk worden opgesteld in samenspraak met de gebruikers van de panden.

Wat is gerealiseerd in 2020

In 2020 zijn er verschillende onderhoudswerkzaamheden aan gemeentelijke gebouwen uitgevoerd. Zo is de Viersprong in Gassel voorzien van ledverlichting en zijn er werkzaamheden aan vloeren en plafonds uitgevoerd, is het pand van de bibliotheek aan de buitenzijde geschilderd en loopt er nog onderzoek naar de staat van de gevels van de Hampoort. Voor de Sint Vincentiuskerk in Velp stonden enkele gebruiksspecifieke verbouwingswerkzaamheden gepland, maar die zijn uitgesteld vanwege de wijzigingen in het gebruik van het pand.
Daarnaast is er inkoopvoordeel behaald door bij een aantal onderhoudsactiviteiten scherp in te kopen. Dat heeft samen geleid tot een onderbesteding. Voor de niet bestede middelen wordt voorgesteld om ze over te hevelen naar 2021, zodat de uitgestelde werkzaamheden alsnog uitgevoerd kunnen worden indien nodig.

Omschrijving beheerplan MJOP	Budget	Realisatie	Dekking uit
Groot onderhoud gebouwenbeheer MJOP (*)	€ 145.000	€ 99.000	Reserve gebouwen-beheer

4 Financiering

Deze paragraaf vloeit voort uit bepalingen van de 'Wet financiering decentrale overheden' (Wet fido). Deze wet beoogt het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden en het beheersen van financiële risico's. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat in ieder geval de beleidsvoornemens van het risicobeheer van de financieringsportefeuille genoemd worden in deze paragraaf. De financieringsparagraaf is zowel voor de begroting als voor de programmarekening een belangrijk instrument voor het transparant maken, het sturen, het beheersen en het controleren van de financieringsfunctie.

4.1 Treasuryfunctie

De treasuryfunctie van onze gemeente dient tot:

- het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
- het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's, zoals renterisico's, koersrisico's, valutarisico's, kredietrisico's en interne liquiditeitsrisico's;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de Wet fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van de financiële verordening.

4.2 Rentevisie

De rentevisie is de toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financierings- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het uitstellen van uitzettingen met een lange looptijd op het moment dat rentestijging wordt verwacht. Onze gemeente laat zich bij de rentevisie leiden door rentevisies van grote banken en andere grote (financiële) instellingen zoals onder andere de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

4.3 Risicobeheer

De financiële risico's bestaan uit renterisico's, koersrisico's, valutarisico's, interne liquiditeitsrisico's en kredietrisico's.

Renterisico

Het renterisico is het risico waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd bij sterke rentestijgingen voor geldleningen. Renterisicobeheer is het bewust beperken van de negatieve invloed van toekomstige rentewijzigingen. Het renterisico kan onder andere beperkt worden door de aflossing- en renteherzieningsmomenten van leningen goed te spreiden bij het aantrekken van nieuwe leningen en/of vervroegd af te lossen. In de Wet fido zijn een kasgeldlimiet en een renterisiconorm vastgelegd om het renterisico bij decentrale overheden te beheersen. Rapportering over deze normen vindt plaats door middel van de paragraaf financiering.

Koers- en valutarisico
Van koersrisico is sprake als financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen. In 2020 is geen koersrisico gelopen.
Valutarisico's worden in de gemeente Grave uitgesloten. Er worden uitsluitend leningen verstrekt, aangegaan of gegarandeerd in euro's.

Intern liquiditeitsrisico
Het liquiditeitsrisico is het risico dat de gemeente op korte termijn niet genoeg geld in kas heeft om aan haar verplichtingen te voldoen. Dit kan tot gevolg hebben dat de gemeente (tijdelijk) een lening moet aantrekken of tussentijds een uitzetting moet verkopen. In beide gevallen kan dit negatieve financiële gevolgen hebben.
In 2020 zijn verschillende kasgeldleningen aangetrokken om aan betalingsverplichtingen op korte termijn te voldoen. Gezien de negatieve rentetarieven van kortlopende kasgeldleningen is het risico zeer laag. In het gehele jaar 2020 waren de tarieven op kort geld negatief oftewel er was het gehele jaar sprake van aan de gemeenten toekomende rente.

Kredietrisico
Het kredietrisico is het risico op een waardedaling van een vordering ten gevolge van het niet (tijdig) na kunnen komen van de financiële verplichtingen door de tegenpartij. Sinds de invoering van het wettelijk verplichte schatkistbankieren mogen geen uitzettingen meer plaatsvinden bij financiële ondernemingen, waardoor het kredietrisico wordt beperkt tot de uitzettingen van vóór de invoering van het schatkistbankieren. De gemeente Grave heeft laatstgenoemde uitzettingen vanaf het jaar 2018 niet meer.
De gemeente Grave heeft in het verleden geldleningen verstrekt op grond van de publieke taak. Bij dit soort leningen kunnen kredietrisico's niet worden uitgesloten. Het betreft hier slechts één lening waardoor de risico's op dit punt relatief beperkt zijn.

4.4 Kasgeldlimiet
Onzekerheid over de toekomstige te betalen rente op de korte termijn brengt een risico met zich mee. In de Wet fido is een kasgeldlimiet vastgelegd om het renterisico bij decentrale overheden te beheersen door een grens te stellen aan financiering op korte termijn. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente-typische looptijd korter dan één jaar en de schuld in rekening-courant en is bedoeld voor het financieren van lopende uitgaven.

Kasgeldlimiet	*(x € 1.000)*			
Begrotingstotaal (totaal lasten)	30.150			
Percentage regeling	8,50%			
Kasgeldlimiet	2.563			
Kwartaal	**1**	**2**	**3**	**4**
Vlottende schuld	14.928	13.834	13.167	16.000
Vlottende middelen	4.414	4.995	4.355	5.358
Saldo	-10.514	-8.839	-8.812	-10.642
Toegestane kasgeldlimiet	2.563	2.563	2.563	2.563
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**-7.951**	**-6.276**	**-6.249**	**-8.079**

Conclusie
De kasgeldlimiet werd in 2020 overschreden, omdat optimaal gebruik is gemaakt van de negatieve rentetarieven voor kort geld. Het gehele jaar 2020 waren deze negatief en was er sprake van aan de gemeente toekomende rente (zie bij '4.6 Financiering kort'). De tarieven voor kort geld zijn al vanaf het jaar 2015 negatief.

4.5 Renterisiconorm

Voor de lange termijn wordt de renteonzekerheid uitgedrukt in het renterisico. In de Wet fido is een renterisiconorm voor decentrale overheden vastgelegd. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden (leningen met een looptijd van langer dan één jaar). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen, dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moeten worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.
De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen.

Renterisiconorm (x € 1.000)		Begroting	Realisatie
1	Renteherzieningen	0	0
2	Aflossingen	562	573
3	**Renterisico (1 + 2)**	**562**	**573**
4a	Begrotingstotaal	30.150	30.150
4b	Percentage regeling	20%	20%
4	**Renterisiconorm (4a x 4b)**	**6.030**	**6.030**
5a	**Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)**	**5.468**	**5.457**
5b	**Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)**	**N.v.t.**	**N.v.t.**

In 2020 werd over de leningenportefeuille geen renterisico gelopen. Het afwijkende bedrag in de kolom realisatie bij 'aflossingen' komt, omdat de aflossing van de lening Greencrowd per abuis niet werd begroot.

4.6 Financiering

Financiering met vaste geldleningen
De leningenportefeuille bestaat uit 3 vaste geldleningen met een restantschuld per 31 december 2020 van € 7.653.656 en een gewogen gemiddeld rentepercentage van 2,811%. De totale aflossing in 2020 bedraagt € 573.434.

Financiering kort
Korte financiering vindt plaats middels kas- of daggeldleningen en er wordt gebruik gemaakt van de kredietfaciliteit die de rekening-courant bij huisbank Bank Nederlandse Gemeenten biedt. In de financiële verordening zijn voorwaarden voor het aantrekken van vaste geldleningen vastgelegd. Gelet op de liquiditeitspositie zijn, verdeeld over 2020, tien 1-maands kasgeldleningen aangetrokken en één 2-maands kasgeldlening in verband met de jaarovergang van 2020 naar 2021. Deze leningen varieerden in hoogte van € 12 miljoen tot € 16,5 miljoen. Ultimo 2020 stond er een kasgeldlening van

€ 16,5 miljoen open, die eind januari 2021 werd afgelost. De rentepercentages van de kasgeldleningen waren het gehele jaar negatief, waarbij enkele malen -/- 0,48% als laagste tarief kon worden genoteerd. In 2020 werd in totaal € 53.244 aan rente op aangetrokken kasgeldleningen ontvangen. Door in 2020 uitsluitend te financieren met kort geld viel het begrote bedrag voor rente van lange financiering volledig vrij, te weten € 67.000 ten gunste van het saldo van de 2e bestuursrapportage 2020 en € 6.305 ten gunste van het jaarrekeningsaldo.

Rekening courant
De financieringsovereenkomst met de huisbankier Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag is van 5 december 2018. In deze overeenkomst is een kredietarrangement opgenomen, waarbij de kredietlimiet is vastgesteld op € 0,00 en de intradaglimiet op € 1.000.000. Tevens zijn basisafspraken vastgelegd over de te ontvangen respectievelijk te betalen rente en de daarbij behorende tarieven.

Schatkistbankieren
Sinds de invoering van het schatkistbankieren zijn gemeenten, provincies en waterschappen verplicht hun dagelijkse overtollige middelen in de schatkist van het Rijk aan te houden. De tegoeden van de lagere overheden komen op de staatsbalans te staan en mogen van de staatsschuld worden afgetrokken, waardoor het financieringstekort van het Rijk lager wordt.
Voor gemeente Grave betekent dit dat dagelijks overtollige middelen boven het drempelbedrag van € 250.000 naar de schatkist van het Rijk worden overgeboekt. De onderstaande tabel laat de benutting van het drempelbedrag zien in 2020.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren *(bedragen x € 1000)*		**Verslagjaar 2020**			
(1)	Drempelbedrag	**250.000**			
		1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**153**	**152**	**150**	**150**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	97	98	100	100
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Conclusie
Het drempelbedrag werd in 2020 niet overschreden.

4.7 Renteschema

De Commissie BBV adviseert om onderstaand renteschema in de paragraaf financiering op te nemen. Dit overzicht geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente is toegerekend.

Schema rentetoerekening	*(x € 1.000)*	Begroting	Realisatie
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering		396	231
b. De externe rentebaten		0	-53
Totaal door te rekenen externe rente	A	396	178
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		4	5
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		0	0
Toe te rekenen externe rente	B	4	5
Saldo door te rekenen externe rente	A-B	392	173
d1. Rente over eigen vermogen		0	0
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		0	0
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	C	392	173
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	D	485	203
f. Renteresultaat op het taakveld treasury	**C-D**	**-93**	**-31**

In de begroting 2020 was een rentepercentage van 1% gehanteerd voor de aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag). Indien de werkelijke rentelasten, die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, meer dan 25% afwijken van de voor-gecalculeerde renteomslag dan dient de gemeente de rente aan te passen. Om deze reden is in de jaarrekening het rentepercentage van 0,5% gehanteerd voor de aan de taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag).

5 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is geheel ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie CGM. Verantwoording vindt derhalve plaats via de paragraaf bedrijfsvoering in de P&C documenten van de gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie CGM.

ENSIA

Een gemeente is verantwoordelijk voor (de kwaliteit van) haar informatieveiligheid. In het kader van "ENSIA" legt een gemeente verantwoording af over de wijze waarop ze hier mee omgaat. ENSIA staat voor "Eenduidige Normatiek Single Information Audit". ENSIA betekent een éénmalige informatieverstrekking aan de diverse toezichthouders en een IT-audit. Via ENSIA legt een gemeente verantwoording af over het gebruik van zeven registratiesystemen (de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoortuitvoeringsregeling (PUN), Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT), de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en de Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (Suwinet).
Jaarlijks dient er, voor 31 december, een zelfevaluatie te worden ingevuld. Op basis van de antwoorden uit de zelfevaluatie wordt er voor DigiD en Suwinet een concept-Collegeverklaring opgesteld, waarin is aangegeven op welke punten eventueel nog niet (geheel) aan de gestelde normen wordt voldaan. Een externe auditor toetst vervolgens de geldende normen en kijkt of de geconstateerde afwijkingen inderdaad zijn opgenomen in de concept-Collegeverklaring.
Deze audit heeft op 22 februari 2021 plaatsgevonden. De conclusie is dat voor zowel DigiD als Suwinet in 2020 niet aan alle normen is voldaan. De resultaten m.b.t. de BRP en PUN zijn, zoals vereist, voor half februari bij de betreffende toezichthouder ter beoordeling ingediend. Voor de onderdelen BAG, BGT en BRO is, op basis van de antwoorden van de zelfevaluatie, een rapportage opgesteld. Deze rapportages worden, met eventuele verbeterpunten, ter vaststelling aan het college voorgelegd en daarna ter beoordeling aangeboden aan de toezichthouder. De gemeenteraad wordt, via een raadsinformatiebrief, nog nader geïnformeerd over de diverse rapportages.

6 Verbonden partijen

6.1 Visie en beleidsvoornemens

In deze paragraaf worden de verbonden partijen weergegeven die een samenwerking hebben met de gemeente. Wanneer een samenwerking aan een aantal criteria voldoet, is er sprake van een verbonden partij. Het aangaan van deze samenwerkingen komt altijd voort uit het publiek belang.

Deze paragraaf geeft de visie op de verbonden partijen weer en geeft een overzicht van alle verbonden partijen van de gemeente. Ook wordt inzicht gegeven in de relaties en verbindingen van de gemeente met (verbonden) derde partijen, waarin bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend én waarmee financieel belang is gemoeid. Met ‘bestuurlijk belang’ wordt bedoeld: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met ‘financieel belang’ wordt bedoeld, dat de gemeente de middelen die zij ter beschikking heeft gesteld kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij en/of dat er in geval van financiële problemen bij de verbonden partij, verhaal op de gemeente kan plaatsvinden.
Voor het inzicht van de gemeenteraad is het van belang, dat de relatie tussen verbonden partijen en het publieke belang op hoofdlijnen wordt aangegeven. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat de gemeente in principe ook zelf kan (blijven) doen. De verbonden partij wordt in die situatie gemandateerd door de gemeente. De gemeente of samenwerkende gemeenten blijven de uiteindelijke verantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma’s. De raad heeft echter een kaderstellende en controlerende taak bij de programma’s. Vooral dient afgevraagd te worden of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd kunnen worden. Andere belangrijke aspecten bij verbonden partijen zijn de kosten en de financiële risico’s die dat met zich meebrengt.

Naast de totaallijst van verbonden partijen wordt per partij apart informatie opgenomen over het publiek belang, het bestuurlijk belang, het financieel belang (bijdrage gemeente), financiële gegevens van de verbonden partij en eventuele risico’s voor de financiële positie van de gemeente. In verband met de vernieuwingen in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) zijn de beleidsvoornemens en ontwikkelingen van de verbonden partijen vanaf 2017 niet meer in deze paragraaf opgenomen, maar bij de betreffende programma's.

Gezien het grote aantal verbonden partijen hebben gemeenten in de regio Brabant Noordoost een adoptieregeling afgesproken. Dit houdt in dat een klein aantal gemeenten de kadernota, begroting en jaarstukken van een verbonden partij analyseert en overleg heeft met de betreffende verbonden partij hierover. Hierover worden de overige deelnemende gemeenten door de adoptiegemeenten geadviseerd.

Op het moment van schrijven van deze paragraaf waren nog niet van alle verbonden partijen de cijfers van de jaarrekening 2020 bekend. Voor verbonden partijen waarbij de jaarrekening 2020 wel bekend is, zijn de financiële cijfers over het jaar 2020 opgenomen. Voor de andere verbonden partijen zijn de meest recente financiële cijfers opgenomen uit de jaarrekening 2019. In de begroting 2022 zullen vervolgens de cijfers van de jaarrekening 2020 worden opgenomen.

Lijst Verbonden Partijen

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in de volgende typen verbonden partijen:

1. Gemeenschappelijke Regelingen (GR);
2. Stichtingen en verenigingen;
3. Overige verbonden partijen;
4. Vennootschappen en coöperaties.

6.2 Overzicht verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen	
Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal te 47533 Kleve, Duitsland	
Website	https://www.euregio.org/
Publiek belang	Het bevorderen, ondersteunen en coördineren van de regionale grensoverschrijdende samenwerking van de deelnemers op diverse beleidsterreinen. Via de gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal worden projecten uitgevoerd, zoals op het gebied van onderwijs, economie, arbeidsmarkt, gezondheidszorg, rampenbestrijding, ruimtelijke ordening, recreatie en toerisme. Er worden middelen gevraagd en verstrekt van en aan derden. Ook vindt er advies plaats bij grensoverschrijdende activiteiten en vindt er begeleiding plaats bij problemen met meerdere belanghebbenden.
Partijen	Diverse gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in de gemeenschappelijke regeling vertegenwoordigd door een lid van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad.
Financieel belang	De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatie via een bedrag per inwoner. Bij opheffing van de gemeenschappelijke regeling is de gemeente verplicht om naar rato van de hoogte van haar deelnemersbijdrage een extra bijdrage te verstrekken om te voldoen aan de verplichtingen die resteren na verzilvering van het vermogen. Hieronder vallen ook de verplichtingen die bij derden ontstaan, doordat zij personeel ter beschikking hebben gesteld, waarvoor ten gevolge van de liquidatie geen werk meer is. De gemeentelijke bijdrage wordt jaarlijks in de begroting/rekening tot uiting gebracht.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	4	4
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	N.n.b.	1.651
Vreemd vermogen	N.n.b.	3.615
Resultaat 2020	N.n.b.	

Veiligheidsregio Brabant Noord te 's-Hertogenbosch

Website	www.vrbn.nl
Publiek belang	Het behartigen van het belang van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde, waar mogelijk integrale, uitvoering van de hulpverlening in het werkgebied evenals de voorbereiding ervan.
Partijen	De Veiligheidsregio Brabant-Noord omvat Brandweer Brabant-Noord, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie In de Regio (GHOR) en Bevolkingszorg. In de veiligheidsregio werken zij met de 16 gemeenten en de GGD samen op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en bevolkingszorg. Ook de Nationale Politie, de Meldkamer Oost-Brabant, het Waterschap Aa en Maas, het Waterschap De Dommel en het Regionaal Militair Commando-Zuid werken samen in de veiligheidsregio.
Bestuurlijk belang	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage in de vorm van een bedrag per inwoner. In geval van opheffing, op basis van een besluit van het algemeen bestuur, is de gemeente partij in de liquidatie.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	761	761
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	10.977	10.432
Vreemd vermogen	38.517	27.292
Resultaat 2020	121	

Regionaal bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost te Oss

Website	http://www.rblbno.nl
Publiek belang	Het RBL BNO voert namens de deelnemende gemeenten de wettelijke taken in het kader van toezicht en naleving van de leer- en kwalificatieplicht uit, alsmede de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) die zich richt op voortijdig schoolverlaten en de aanpak kwetsbare jongeren.
Partijen	Gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Meierijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis en Uden.
Bestuurlijk belang	De gemeente neemt deel aan het bestuurlijk overleg van het algemeen bestuur van het RBL-BNO en wordt hierin vertegenwoordigd door de portefeuillehouder onderwijs.
Financieel belang	Zowel de personeelskosten als de uitvoeringskosten die verbonden zijn aan de uitvoering van taken van het RBL-BNO worden omgeslagen over de deelnemende gemeenten op basis van inwonersaantal.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	26	30
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	391	350
Vreemd vermogen	0	0
Resultaat 2020	118	

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) te 's-Hertogenbosch

Website	http://www.bhic.nl
Publiek belang	Behoud van archiefbescheiden door toezicht en beheer daarop en de bevordering van lokaal en streek historisch onderzoek.
Partijen	Het Rijk, vijftien gemeenten en twee waterschappen.
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten en waterschappen wijzen gezamenlijk drie vertegenwoordigers aan in het Algemeen Bestuur. De gemeente is vertegenwoordigd door een lid van het college van burgemeester en wethouders.
Financieel belang	De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatie via een bedrag per inwoner. In geval van opheffing besluit het algemeen bestuur tot liquidatie en stelt daartoe regels op.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	48	48
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	1.170	915
Vreemd vermogen	3.999	3.807
Resultaat 2020	32	

Regionale ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord te ‘s-Hertogenbosch

Website	https://www.ravbrabantmwn.nl/
Publiek belang	De gemeentelijke taak op het gebied van ambulancevervoer en acute zorgverlening, ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling vanwege de publieke borging en afstemming met GHOR.
Partijen	42 gemeenten in Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in de gemeenschappelijke regeling vertegenwoordigd door een lid van het college van burgemeester en wethouders.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage voor de ambulancevoorziening is komen te vervallen vanaf 2011.
Risico's	Externe ontwikkelingen zoals rijksbezuinigingen en/of kostensaneringen bij de zorgverzekeraars kunnen leiden tot een (hogere) gemeentelijke bijdrage. Het risico wordt ingeschat op zeer laag.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	N.v.t.	N.v.t.
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	13.738	13.670
Vreemd vermogen	25.744	25.506
Resultaat 2020	174	

GGD Hart voor Brabant te 's-Hertogenbosch

Website	https://www.ggdhvb.nl/
Publiek belang	Gemeentelijke taak op het gebied van de openbare gezondheidszorg voor alle leeftijdsgroepen, ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling.
Partijen	24 Brabantse gemeenten.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in de gemeenschappelijke regeling vertegenwoordigd door een lid van het college van burgemeester en wethouders.
Financieel belang	De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatie op basis van de af te nemen diensten en producten. In geval van opheffing op basis van een besluit van het Algemeen Bestuur, is de gemeente partij in de liquidatie.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	415	409
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	7.820	8.528
Vreemd vermogen	31.107	8.371
Resultaat 2020	247	

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) te ‘s-Hertogenbosch

Website	
Publiek belang	Voor de deelnemers taken uitvoeren op het gebied van de fysieke leefomgeving en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Brabant Noord.
Partijen	Provincie Noord-Brabant en de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, ’s-Hertogenbosch, Landerd, Meierijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught.
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door de portefeuillehouder (betrokken wethouder).
Financieel belang	De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatie op basis van af te nemen taken.
Risico's	Door een hogere urenafname dan begroot wordt het budget overschreden (afrekening op basis van uurtje-factuurtje). Het weerstandsvermogen van de ODBN zit beneden de ratio 1 (voor bestemming jaarrekeningresultaat 2020).

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	273	295
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	9.844	8.575
Vreemd vermogen	8.628	11.518
Resultaat 2020	1.799	

Afvalinzameling Land van Cuijk en Boekel te Cuijk

Website	http://www.afvalaanbieden.nl
Publiek belang	Het inzamelen en verwerken van huishoudelijk (rest)afval en het exploiteren van milieustraten.
Partijen	Gemeenten Boxmeer, Grave, Mill en Sint Hubert, Cuijk, Sint Anthonis en Boekel. De Afvalinzameling Land van Cuijk en Boekel is op 1 januari 2020 van start gegaan vanuit de GR ODBN.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder (betrokken wethouder).
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is gebaseerd op de inzamelkosten (op basis van een door het algemeen bestuur bepaalde verdeelsleutel) en de overige kosten (inwonersbijdrage).
Risico's	De kosten afvalverwerking worden voor 100% doorberekend in de tarieven reinigingsrechten. Voor een eventuele naheffing Afvalinzameling (Attero) zie de paragraaf Weerstandsvermogen.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	710	759
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	927	179
Vreemd vermogen	1.607	2.524
Resultaat 2020	252	

Kleinschalig collectief vervoer Brabant-Noordoost (Regiotaxi) te Oss

Website	http://www.regiotaxinoordoostbrabant.nl
Publiek belang	Het bevorderen van de beschikbaarheid van een collectieve, vraagafhankelijke vervoers-voorziening voor diverse doelgroepen, in samenwerking tussen de provincie Noord-Brabant en de bij de Gemeenschappelijke Regeling (GR) aangesloten gemeenten.
Partijen	Provincie Noord-Brabant en de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Meierijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Uden.
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd door een lid van het College van B&W in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	Er is geen sprake van een financieel belang in de zin van een kapitaaldeelname. De GR-KCV factureert (maandelijks) de exploitatiekosten Wmo aan de gemeente. Tevens is er sprake van een jaarlijkse bijdrage aan beheerkosten.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	11	11
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	789	785
Vreemd vermogen	850	819
Resultaat 2020	5	

Werkvoorzieningsschap Noordoost-Brabant te Oss

Website	https://www.wvs-nb.nl/
Publiek belang	Gemeentelijke taak in het kader van Wet sociale werkvoorziening (WSW), ondergebracht in de onderhavige gemeenschappelijke regeling. Door een wetswijziging is nieuwe instroom in de Wet Sociale Werkvoorziening per 01-01-2015 niet langer mogelijk.
Partijen	Gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Uden en Meierijstad.
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd door een lid van het College van B&W in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	In geval van opheffing besluit het Algemeen Bestuur tot liquidatie en stelt daartoe regels op. Naast een bijdrage per inwoner in de bestuurs- en secretariaatskosten stelt de gemeente de “fictieve” rijksbijdrage WSW beschikbaar aan het werkvoorzieningsschap. Het werkvoorzieningsschap stort jaarlijks 50% van de uit te keren winst (indien aanwezig) in de zogenaamde algemene gemeentelijke reserve (AGR). Dit dividend is gerelateerd aan de mate waarin de gemeente diensten van de IBN heeft afgenomen. Uit deze reserve kan de gemeente incidentele opdrachten aan de IBN verstrekken, welke hieruit worden betaald.
Risico's	De materiële uitvoering van de WSW is opgedragen aan de 100% deelneming IBN-Holding B.V. In een sociaal economisch contract zijn de wederzijdse rechten en verplichtingen vastgelegd. De bevoegdheden van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders worden uitgeoefend door het Algemeen Bestuur van het Werkvoorzieningsschap Noordoost-Brabant. De bedrijfsvoering risico’s zijn hiermee indirect voor de deelnemende gemeenten.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	3	4
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	26.804	26.968
Vreemd vermogen	2.310	3.123
Resultaat 2020	0	

GR Werkorganisatie CGM te Cuijk

Website	https://www.cgm.nl/
Publiek belang	Doel van de regeling is het bewerkstelligen van een kwalitatief hoogwaardige- en een doelmatige uitvoering door de Werkorganisatie CGM van de door de deelnemende gemeenten aan de Werkorganisatie CGM opgedragen taken. In voorkomende gevallen is het mogelijk dat er tussentijds in een separate deelopdracht taken door de deelnemende gemeenten aan de Werkorganisatie CGM worden opgedragen.
Partijen	De gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door een lid van het college van burgemeester en wethouders.
Financieel belang	De begroting van de Werkorganisatie CGM is gebaseerd op de uitkomsten van de dienstverleningsovereenkomsten die de deelnemende gemeenten met de Werkorganisatie CGM afsluiten.
Risico's	Voor de Werkorganisatie CGM zijn geen specifieke risico’s te benoemen.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	8.311	8.311
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	2.828	1.304
Vreemd vermogen	5.389	7.024
Resultaat 2020	1.469	

GR toezicht openbaar onderwijs gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Grave, Mill en Sint Hubert 2015 te Cuijk

Website n.v.t.

Publiek belang Het schoolbestuur van het openbaar primair onderwijs in de gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Grave en Mill en Sint Hubert is ondergebracht bij de Stichting Invitare Openbaar Onderwijs. Ofschoon het bestuur van het openbaar onderwijs is ondergebracht bij deze stichting heeft de gemeente op grond van artikel 48 van de Wet op het primair onderwijs een toezichthoudende taak ten aanzien van het openbaar onderwijs. Het toezicht beperkt zich tot de in de wet genoemde taken.

Partijen De gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Grave en Mill en Sint Hubert.

Bestuurlijk belang De gemeente Cuijk is centrumgemeente. Daarnaast is de wethouder onderwijs uit elke betrokken gemeente vertegenwoordigd in het Overlegorgaan toezicht openbaar onderwijs dat jaarlijks advies uitbrengt aan de centrumgemeente over de uitvoering van de toezichthoudende taken.

Financieel belang Voor de uitvoering van de toezichthoudende taken en het secretariaat van het Overlegorgaan toezicht openbaar onderwijs door de centrumgemeente verstrekt elke deelnemende gemeente een gelijke bijdrage.

Risico's Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	N.v.t.	N.v.t.
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	0	0
Resultaat 2020	0	

Overige verbonden partijen

Regio Noordoost Brabant te 's-Hertogenbosch

Website https://www.rnob.nl/

Publiek belang Door een sterke samenwerking met Provincie Noord-Brabant, omliggende regio's en het Rijk het realiseren van een slimme, veerkrachtige regio, op weg naar een circulaire economie. De Samenwerkingsagenda van Regio Noordoost Brabant richt zich op mobiliteit en ruimte, leefomgeving (onder andere klimaat en energie) en vestigingsklimaat.

Partijen De zeventien gemeenten en twee waterschappen in de regio Noordoost Brabant.

Bestuurlijk belang	De wethouders van de gemeenten en de leden van het dagelijks bestuur van de waterschappen besluiten in de portefeuillehoudersoverleggen over programma's en projecten. Voor én na deze besluiten schakelen ze met hun eigen gemeenteraden en algemene besturen.
Financieel belang	Op basis van de gemaakte afspraken in het bestuursconvenant leveren de gemeenten en waterschappen uit de regio een financiële bijdrage in het Regiofonds. Voor de gemeenten is dit jaarlijks € 3 per inwoner.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	60	61
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	N.n.b.	93
Vreemd vermogen	N.n.b.	1.465
Resultaat 2020	N.n.b.	

Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost te 's-Hertogenbosch

Website	http://www.zvhbno.nl
Publiek belang	Samenwerking waarbij zorg- en veiligheidspartners en gemeenten, onder eenduidige procesregie, werken aan complexe domeinoverstijgende zorg- en veiligheidsproblemen.
Partijen	Gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Landerd, Mill en Sint Hubert, Meierijstad, Oss, Sint Anthonis, 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught.
Bestuurlijk belang	De gemeente is convenantpartner.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage in de vorm van een bedrag per inwoner.
Risico's	Niet van toepassing

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	10	10
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	N.n.b.	N.n.b.
Vreemd vermogen	N.n.b.	N.n.b.
Resultaat 2020	27	

Veilig Thuis Brabant-Noordoost te 's Hertogenbosch

Website	https://www.veiligthuisbno.nl/
Publiek belang	Huiselijk geweld is een van de meest voorkomende vormen van geweld. Landelijk en lokaal is er steeds meer aandacht gekomen voor huiselijk geweld en daarmee ook voor de noodzakelijke rol van de overheid in de aanpak van het geweld, zowel wat betreft de aanpak als het voorkomen ervan. Veilig Thuis is het sluitstuk van alle tijdelijke projecten m.b.t. huiselijk geweld die in Brabant-Noord zijn uitgevoerd. Veilig Thuis is een laagdrempelige en deskundige toegangspoort welke voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld open staat. Men kan hier terecht voor ondersteuning, informatie en advies maar ook voor het melden van vermoedens van huiselijk geweld. Veilig Thuis werkt nauw samen met het basisteam Centrum Jeugd en Gezin zowel ten aanzien van de signalering als de aanpak van huiselijk geweld.
Partijen	Onder het werkgebied van Veilig Thuis Brabant-Noordoost vallen de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, ’s Hertogenbosch, Landerd, Meierijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught.
Bestuurlijk belang	Er is ca. vier keer per jaar een bestuurlijk overleg waaraan wordt deelgenomen door de portefeuillehouders huiselijk geweld van deze gemeenten die eindverantwoordelijk zijn voor de aanpak huiselijk geweld. De taken van dit overleg zijn het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan, de jaarplannen en jaarverslagen en het bespreken van de begroting en de jaarrekening.
Financieel belang	De subsidiebijdrage 2020 was € 0,13 per inwoner.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	2	2
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	N.n.b.	902
Vreemd vermogen	N.n.b.	N.n.b.
Resultaat 2020	N.n.b.	

Vennootschappen en coöperaties

Brabant water te 's-Hertogenbosch

Website	https://www.brabantwater.nl/
Publiek belang	Het veilig stellen van de kwaliteit van het waterleidingnet.
Partijen	Gemeenten en provincie.
Bestuurlijk belang	De zeggenschap die met het aandelenbezit verband houdt, komt tot uiting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang	Het financiële belang bij effectenbezit in het algemeen is het risico van winstdalingen (daling dividend). Bij Brabant Water komen alle inkomsten ten goede aan de watervoorziening. Winst wordt gebruikt om de kwaliteit van het drinkwater op een hoog niveau te houden, scherpe tarieven te bieden en investeringen nu en in de toekomst zo veel mogelijk uit eigen middelen te realiseren. Bovendien zien de aandeelhouders van Brabant Water vrijwillig af van dividend.
Risico's	Niet van toepassing.

(bedragen x € 1.000)	***Rekening 2020***	***Begroting 2020***
Gemeentelijke bijdrage	N.v.t.	N.v.t.
(bedragen x € 1.000)	***31 december 2020***	***31 december 2019***
Eigen vermogen	N.n.b.	665.384
Vreemd vermogen	N.n.b.	479.546
Resultaat 2020	N.n.b.	

7 Grondbeleid

Een gemeente is wettelijk verplicht inzicht te geven in een aantal zaken zoals hierna benoemd. De gemeente Grave geeft inzicht in deze zaken door deze op te nemen in de paragraaf grondbeleid bij de jaarrekening.

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de te realiseren doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale bouwgrondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten met betrekking tot de reserves bouwgrondexploitatie in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Daarnaast is in de financiële verordening (artikel 18) van de gemeente Grave opgenomen dat er aandacht moet zijn voor de verwerving van gronden en de te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten.

De verantwoording met betrekking tot de grondexploitaties vindt twee keer per jaar (bij de jaarrekening en begroting) plaats om zodoende het proces te verankeren in de P&C-cyclus. Verder worden de tussentijdse bestuurlijke rapportages van de P&C-cyclus gebruikt om – zo nodig – verantwoording af te leggen over de grondexploitaties van de gemeente.

7.1 Beleid

Structuurvisie

De structuurvisie Grave 2025 is begin 2014 vastgesteld. De inhoud van de structuurvisie houdt verband met de mogelijkheden tot kostenverhaal voor wat betreft bovenwijkse voorzieningen en bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Grondbeleid

In 2013 is de nota grondbeleid herzien. In de herziene vastgestelde nota is het concept Sturend grondbeleid toegelicht. Dit concept gaat uit van een manier van werken die, door de inzet van grondbeleidsinstrumenten welke worden toegespitst op de locatie en situatie, leidt tot de tijdige bestuurlijke gewenste verandering in het ruimtelijk grondgebruik. Hiermee wordt de regie over de ruimtelijke ontwikkelingen bij de gemeente gehouden. Daarnaast is het doel het kostenverhaal zeker te stellen. Dit betekent dat de gemaakte kosten volgens een gelimiteerde lijst (Bro) door kunnen en moeten worden gelegd aan marktpartijen die een ruimtelijk initiatief in procedure brengen.

Grondprijsbeleid

In de Nota Grondprijsbeleid 2013 is opgenomen op welke wijze de gemeente invulling geeft aan haar grondprijsbeleid. Per locatie waar sprake is van gemeentelijk eigendom wordt bezien welke grondprijsmethode(n) de meest aangewezen is/zijn. Dit sluit aan bij het in de Nota grondbeleid 2013 omschreven concept Sturend grondbeleid.
Mogelijk dat op termijn een heroverweging en harmonisatie van het grondprijsbeleid op regionaal niveau plaatsvindt.

Wetswijzigingen
In 2016 is een gewijzigde Notitie Grondexploitatie door de commissie BBV vastgesteld. In deze notitie worden richtlijnen gegeven voor de toepassing van het 'Besluit Begroting en Verantwoording voor gemeenten' (BBV). Dit besluit bevat de spelregels voor grondexploitaties.

De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op:

- Wijziging rentepercentage, in tegenstelling tot voorgaande jaren is het niet meer toegestaan om het gemeente brede omslagpercentage toe te rekenen aan de grondexploitaties. Het is alleen nog maar toegestaan om rente, zoals door de gemeente werkelijk betaald, wordt door te rekenen. Binnen de complexen werd hier al rekening mee gehouden;
- De maximale looptijd van een grondexploitatie is vastgesteld op 10 jaar. Momenteel lopen er geen grondexploitaties met een langere looptijd;
- Het is niet meer toegestaan om bijdragen vanuit grondexploitaties aan activiteiten te doen welke niet rechtstreeks verband houden met de grondexploitatie. Indien gewenst kunnen bijdragen aan andere activiteiten plaatsvinden middels resultaatbestemming;
- Met ingang van de jaarrekening 2016 is het verplicht gesteld om de verliesvoorziening te waarderen tegen een disconteringsvoet van 2%. De gemeente Grave heeft voor haar grondexploitaties geen verliesvoorziening, alle exploitaties kennen een positief resultaat;
- Voorraden panden en gronden worden verantwoord onder de materiële vaste activa. Als gevolg hiervan is het niet meer toegestaan om de boekwaarde te muteren op basis van de in het boekjaar gerealiseerde baten en lasten.
- Tussentijdse winst dient te worden genomen op basis van de PoC-methode (percentage of completion).

7.2 Parameters

De parameters in de grondexploitatie
De invloed van gebruikte parameters in langlopende grondexploitaties is groot. Daarom is het van belang deze parameters zorgvuldig vast te stellen en jaarlijks te monitoren. De trends en ontwikkelingen die zich de afgelopen jaren hebben voorgedaan zijn hierbij van belang. Daarnaast zijn recente marktontwikkelingen van belang voor de verwachting van de ontwikkeling van de parameters in de komende periode. In onderstaande tabel zijn de parameters verwerkt zoals we deze hanteren binnen de grondexploitatieprojecten. Het gehanteerde rentepercentage sluit aan op de rekenrente van de algemene dienst conform BBV.

Parameters	2020	2021	2022	2023	2024
Rente	0,53%	0,53%	0,53%	0,53%	0,53%
Opbrengstenstijging	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Kostenstijging	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

m.u.v. BGE De Bons en Dorpshart Velp: opbrengstenstijging 0%

7.3 Programma grondexploitaties

In onderstaande tabel zijn de actieve grondexploitaties, met een overzicht van het nog te realiseren programma, opgenomen:

Nr.	Grondexploitatie	Programma nog te realiseren (01-01-2020)		
		Woningen (aantal)	Bedrijven (m²)	Overig (m²)
1	Bedrijvenpark De Bons	-	18.533	-
2	Dorpshart Velp	1	-	-
3	De Sprankel	34	-	-
	Totaal	**35**	**18.533**	**-**

7.4 Projecten grondexploitaties

Prognose resultaten

Alhoewel de woningmarkt als ook de markt voor bedrijventerreinen momenteel verder herstellen, blijkt dit nog niet uit de verkopen van bedrijventerreinen in 2020. Wel vinden er meer gesprekken met potentiële kopers plaats en is het de verwachting dat dit tot de geprognosticeerde afzet van bedrijventerreinen zal leiden.

Alle grondexploitaties zijn cijfermatig herzien per prijspeil 1 januari 2021, waarbij de boekwaarden per 31-12-2020 zijn geanalyseerd en daar waar nodig heeft dit tot aanpassingen geleidt. De volgende vijf P's vormen de leidraad bij de inhoudelijke herziening: programma, planning, parameters, prijs en plankosten. Door de grondexploitaties op basis van deze onderdelen te actualiseren blijven de uitgangspunten zo realistisch mogelijk.

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van alle actieve grondexploitaties binnen de gemeente Grave. Per grondexploitatie zijn de boekwaarde per 1 januari 2021, de looptijd en de netto contante waarde (NCW) per 1 januari 2021 voor zowel de jaarrekening 2019 als de jaarrekening 2020 weergegeven.

Daarnaast zijn de mutaties weergegeven. Voor een plan met een negatieve NCW dient er een voorziening te worden genomen; dit is in gemeente Grave niet van toepassing.

Nr.	Grondexploitatie	Boekwaarde 01-01-2021	Loop-tijd	NCW 01-01-2020	NCW 01-01-2021	Mutatie voorziening
1	Bedrijvenpark De Bons	€ 774.340	2027	€ 640.718	€ 619.726	€ 0
2	Dorpshart Velp	€ 47.133	2021	€ 20.763	€ 14.735	€ 0
3	De Sprankel	€ 264.777	2025	€ 623.734	€ 630.377	€ 0
		€ 1.086.250		**€ 1.285.215**	**€ 1.264.838**	**€ 0**

Winstnemingen

In de Notitie Grondexploitaties 2016 is door de commissie BBV opgenomen dat, indien het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kan worden ingeschat, tussentijdse winst dient te worden genomen. Het betreft een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. De regels met betrekking tot de winstneming zijn door de commissie BBV concreet geworden. De BBV commissie heeft de "percentage of completion" regel (PoC) opgenomen om gemeenten in staat te

stellen om tussentijds tot winstneming over te gaan. In formule ziet dat er als volgt uit: % kostenrealisatie x % opbrengstrealisatie = % PoC (ingeval de kosten voor 50% zijn gerealiseerd en de gronden voor 50% zijn verkocht, dan is de PoC dus 25%.

Er is momenteel sprake van geringe tussentijdse winstnemingen binnen de grondexploitaties van de gemeente Grave.

7.5 Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen

Reserves

Voor de grondexploitaties is een risicoanalyse uitgevoerd. Voor elke grondexploitatie is een pessimistisch scenario opgesteld. De analyse heeft ertoe geleid dat de risicobuffer is gesteld op € 0 voor de reguliere grondexploitaties. Geen van de grondexploitaties heeft een negatieve contante waarde bij de doorrekening van een pessimistisch scenario.

Voorzieningen

De voorziening verliesgevende complexen dient om grondexploitaties die in de toekomst naar verwachting verliezen zullen opleveren te dekken. Aangezien er per 1 januari 2021 geen complexen zijn met een geprognosticeerd verliesgevend resultaat, is de stand van deze voorziening € 0.

Weerstandsvermogen

Het totale bedrag aan toekomstige opbrengsten voor de grondexploitatieprojecten is aanzienlijk hoger dan de boekwaarde van deze projecten ad € 1.086.250 (per 01-01-2021). Er is voldoende weerstandsvermogen aanwezig.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2021 weergegeven.

Reserves & voorzieningen	Jaarrekening 2020 Stand per 01-01-2021	Jaarrekening 2019 Stand per 01-01-2020
Voorziening verliesgevende complexen	€ 0	€ 0
Risicoreserve grondexploitaties	€ 0	€ 0

7.6 Zakelijke toelichting grondexploitatieprojecten

Grave - bouwprojecten

1. Bedrijvenpark De Bons

In de afgelopen jaren was er sprake van een beperkte vraag naar bedrijfskavels op dit complex. Er heeft een herijking plaatsgevonden, daaruit bleek dat gemeente Grave nog steeds haar bedrijfskavels marktconform aanbiedt. Inmiddels hebben in het afgelopen jaar een aantal geïnteresseerde partijen zich gemeld voor een kavel op de Bons. Enkele bedrijven op bedrijvenpark De Bons hebben ondanks de economische crisis groei weten te realiseren, zodat er ook vraag ontstaat naar meer parkeerruimte op het bedrijvenpark.

Om de verkoopbaarheid te stimuleren zijn in het nieuwe bestemmingsplan een aantal verruimingen opgenomen en wordt rekening gehouden met specifieke marktvragen. Zo is bijvoorbeeld het beeldkwaliteitsplan bijgesteld en is het bebouwingspercentage verruimd.

2. Dorpshart Velp

Op dit moment wordt door Daverveld Reuvers projectontwikkeling gewerkt aan een aangepast plan waar ruimte wordt geboden aan maximaal 6 woningen. De woningen zijn inmiddels verkocht door de ontwikkelaar. De verwachting is dat de start van de bouw 1e helft 2021 zal plaatsvinden.

3. De Sprankel

In de periode 2017-2018 zijn een aantal vrijblijvende gesprekken gevoerd met een ontwikkelaar over een mogelijke herontwikkeling op de locatie van basisschool “De Sprankel”. Naar aanleiding van deze gesprekken is vrijblijvend een schetsplan opgesteld voor ca. 34 woningen. Inmiddels is de betreffende ontwikkelvisie aangehouden door de raad. Het opgestarte ‘open’ planproces zit in een afrondende fase.

Jaarrekening

1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

(bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2020	Begroting na wijziging 2020	Realisatie 2020	Saldo
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	-2.465	-2.646	-2.661	-15
Openbare ruimte	-4.173	-3.952	-3.714	238
Bouwen, wonen en milieu	-3.202	-3.386	-2.948	438
Kind, cultuur en sport	-2.936	-3.311	-2.726	584
Maatschappelijke zaken	-13.562	-15.199	-15.162	37
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	412	-37	-67	-30
Overhead	-4.199	-4.210	-4.160	50
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0
Onvoorzien	-26	0	0	0
Lasten	**-30.150**	**-32.742**	**-31.438**	**1.303**
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	-173	-169	-163	6
Openbare ruimte	1.449	1.967	2.883	916
Bouwen, wonen en milieu	2.338	2.348	2.298	-49
Kind, cultuur en sport	333	468	377	-90
Maatschappelijke zaken	2.375	3.461	3.507	46
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	21.884	22.985	23.148	163
Overhead	0	0	0	0
Baten	**28.206**	**31.060**	**32.052**	**992**
Saldo van baten en lasten	**-1.945**	**-1.682**	**613**	**2.295**
Stortingen in reserves	-25	-25	-171	-146
Onttrekkingen aan reserves	1.569	2.317	2.041	-277
Subtotaal storting/onttrekkingen	**1.545**	**2.293**	**1.870**	**-423**
Resultaat	**-400**	**611**	**2.483**	**1.872**

Een toelichting op de afwijkingen per programma is opgenomen in het jaarverslag.

1.1 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet het bestuur nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat de organisatie inbreuk maakt op het budgetrecht van het bestuur.
Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn oordeel.

Onderstaande tabel geeft de overschrijding van de begrote lasten per programma weer.

(bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging 2020	Realisatie 2020	Saldo
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	-2.646	-2.661	-15

De overschrijding op programma 1 wordt onder andere veroorzaakt door een additionele storting in de voorziening wethouderspensioen in verband met de lage rente (€ 65.000 N), de verschuiving van de inwonersraadpleging naar 17 maart 2021 in verband met corona (€ 31.000 V) en de onderbesteding van het budget Bestuurlijke toekomst Grave (€ 26.000 V).

Aangezien de wet en regelgeving is gevolgd, zijn wij van mening dat wordt voldaan aan de begrotingsrechtmatigheid.

1.2 Overzicht aanwending post onvoorzien

Aanwending van de post Onvoorzien *bedragen x € 1.000*	**Begrotingswijzigingen**	**Primitieve begroting**
Primitieve begroting		26
1e Burap 2020: Inwonersraadpleging gemeente Grave	-26	
Post onvoorzien na wijziging		**0**

1.3 Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 28, lid c van het BBV dient in de toelichting een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen te worden. Baten en lasten voortkomende uit eenmalige activiteiten en projecten, afwikkelingsverschillen, onvoorziene inkomsten en uitgaven alsmede (eenmalige) onttrekkingen aan de algemene reserve worden als incidentele baten en lasten beschouwd.
Als definitie van het begrip 'incidenteel' is, conform de toelichting op artikel 19, lid c BBV, uitgegaan van lasten en baten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Er is een ondergrens gehanteerd van € 10.000.

Programma 1

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Verlies verkoop brandweerkazerne Grave	308.333	318.477
Inwonersraadpleging 2020 (heeft plaatsgevonden op 17-03-2021)	26.010	0
Bestuurlijke toekomst Grave	50.000	19.491
Additionele storting in de voorziening wethouderspensioen door lage rente	0	65.028
Totaal incidentele lasten	**384.343**	**402.996**
Bestuurlijke toekomst Grave	50.000	19.491
Bijdrage Veiligheidsregio 2019	26.285	36.206
Totaal incidentele baten	**76.285**	**55.697**
Saldo	**308.058**	**347.299**

Programma 2

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Asbestinventarisatie gemeentelijke gebouwen	25.000	0
Toets constructieve veiligheid civiele objecten	15.000	9.117
Schadevergoedingen	25.000	3.248
Totaal incidentele lasten	**65.000**	**12.365**
Verkoopopbrengsten gemeentelijke gronden	536.255	637.748
Schadevergoedingen wegmeubilair en openbare verlichting	0	16.331
Totaal incidentele baten	**536.255**	**654.078**
Saldo	**-471.255**	**-641.713**

Programma 3

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Aanleg glasvezel - LVC net	61.000	40.681
Implementatie omgevingswet	195.875	61.482
Project Klimaatbestendig Land van Cuijk 3.0	25.000	25.250
Vestingvisie Grave	75.900	19.184
Opstellen warmtevisie	20.000	13.462
Planontwikkelkosten m.b.t. project "Prinsenstal"	31.300	21.752
Totaal incidentele lasten	**409.075**	**181.810**
Aanleg glasvezel - LVC net	78.000	77.390
Implementatie omgevingswet	19.875	19.875
GR Afvalinzameling LvC en Boekel: Eindafrekening kunststof verpakkingsmateriaal 2017 en 2018	48.700	48.693
Planontwikkelkosten m.b.t. project "Prinsenstal"	31.300	31.300
Winstneming grondexploitatie via POC methode	0	4.645
Totaal incidentele baten	**177.875**	**181.903**
Saldo	**231.200**	**-93**

Programma 4

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Kerkenvisie 2019	25.000	3.323
Aanpak laaggeletterdheid	23.980	23.980
Ontwikkeling Zuiderwaterlinie	100.000	100.000
Inzet procesbegeleider en uitvoeringskosten lokaal sportakkoord	0	25.000
Voorbereidingskosten EGS sportpark Kranenhof	72.520	35.379
Duurzaamheid energievoorziening Vincentius Kerkje	75.000	65.257
Planschade Parkeren Drie-Eenheid	25.000	0
Totaal incidentele lasten	**321.500**	**252.939**
Kerkenvisie 2019	25.000	25.000
Ontwikkeling Zuiderwaterlinie	50.000	50.000
Inzet procesbegeleider en uitvoeringskosten lokaal sportakkoord	0	25.000
Voorbereidingskosten EGS sportpark Kranenhof	132.520	132.520
Totaal incidentele baten	**207.520**	**232.520**
Saldo	**113.980**	**20.419**

Programma 5

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Totaal incidentele lasten	**0**	**0**
Totaal incidentele baten	**0**	**0**
Saldo	**0**	**0**

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Omschrijving	Begroting 2020	Werkelijk 2020
Totaal incidentele lasten	**0**	**0**
Algemene uitkering: verrekening 2018 en 2019	0	79.874
Suppletie BCF over 2015 t/m 2019	0	39.298
Bijdrage GR CGM 2019	6.856	6.856
Totaal incidentele baten	**6.856**	**126.028**
Saldo	**-6.856**	**-126.028**

Daarnaast zijn er nog diverse incidentele baten en lasten in het kader van de coronasteunpakketten. In Hoofdstuk 2.6 bij de Jaarrekening is een overzicht opgenomen met alle coronagerelateerde baten en lasten 2020.

1.4 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Dienstverlening, veiligheid en bestuur	0	94	94
Openbare ruimte	-2	148	146
Bouwen, wonen en milieu	-121	108	-12
Kind, cultuur en sport	-49	336	287
Maatschappelijke zaken	0	226	226
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	0	1.024	1.024
Totaal	**-171**	**1.936**	**1.765**

1.5 Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Grave van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum ad € 201.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

2 Balans

ACTIVA	(bedragen x € 1.000)	
	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa	**45.465**	**42.821**
Immateriële vaste activa	**3.893**	**1.312**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.893	1.312
Materiële vaste activa	**40.723**	**39.371**
Investeringen met een economisch nut	29.452	29.511
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	6.800	5.750
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	4.471	4.111
Financiële vaste activa	**850**	**2.137**
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1	1
Leningen aan overige verbonden partijen	0	1.313
Overige langlopende leningen	650	501
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	198	321
Totaal vlottende activa	**9.450**	**8.427**
Voorraden	**1.099**	**1.023**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	1.099	1.023
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**7.797**	**6.814**
Vorderingen op openbare lichamen	1.393	1.837
Uitzettingen in ’s Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.661	4.217
Overige vorderingen	1.743	760
Liquide middelen	**150**	**150**
Banksaldi	150	150
Overlopende activa	**404**	**441**
Van overheidslichamen nog te ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen	6	0
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	398	441
TOTAAL ACTIVA	**54.915**	**51.248**
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	81	54

PASSIVA	(bedragen x € 1.000)	
	31-12-2020	31-12-2019
Vaste passiva	**33.867**	**33.299**
Eigen vermogen	**17.306**	**16.693**
Algemene reserve	5.339	6.717
Bestemmingsreserves	9.484	9.755
Gerealiseerde resultaat	2.483	221
Voorzieningen	**8.865**	**8.337**
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.899	1.794
Voorzieningen ter egalisering van lasten	783	695
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	6.183	5.847
Vaste schulden	**7.695**	**8.269**
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	7.564	8.126
- overige binnenlandse sectoren	90	101
Waarborgsommen	42	42
Vlottende passiva	**21.048**	**17.949**
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**19.125**	**16.817**
Overige kasgeldleningen	16.500	14.500
Overige schulden	2.625	2.317
Overlopende passiva	**1.923**	**1.133**
Verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	468	500
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen		
- Het Rijk	1.400	70
- Overige Nederlandse overheidslichamen	12	478
Overige vooruitontvangen bedragen	43	85
TOTAAL PASSIVA	**54.915**	**51.248**
Borg- en garantstellingen	210	182

2.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen
De gemeente heeft het voornemen om per 1 januari 2022 te gaan herindelen met de gemeenten Mill en St Hubert, Boxmeer en St Anthonis tot de nieuwe gemeente Land van Cuijk. De huidige gemeente zal in haar geheel opgaan in de nieuwe gemeente; daarbij zullen alle activa en passiva worden overgenomen door de nieuwe gemeente Land van Cuijk. Om die reden zijn de waarderingsgrondslagen in deze jaarrekening niet aangepast.

Algemene uitgangspunten
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft. In het BBV zijn de algemene uitgangspunten geformuleerd waaraan de in de jaarrekening toe te passen grondslagen van waardering en resultaatbepaling dienen te voldoen.

De belangrijkste uitgangspunten luiden:
- De jaarstukken geven volgens normen die voor gemeenten als aanvaardbaar worden beschouwd een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de baten en de lasten.
- De jaarstukken geven getrouw, duidelijk en stelselmatig:
    - de baten en lasten van het begrotingsjaar weer, alsmede het saldo ervan,
    - en inzicht in de financiële positie aan het eind van het begrotingsjaar.

Andere relevante uitgangspunten zijn:
- Waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten;
- De baten en lasten van het boekjaar worden in de jaarrekening opgenomen, onverschillig of zij tot ontvangsten of uitgaven in dat boekjaar hebben geleid (toerekeningsbeginsel);
- Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij zijn verwezenlijkt (realisatiebeginsel);
- Verliezen en risico's die de oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar moeten in acht worden genomen indien deze bekend zijn geworden vóór het opmaken van de jaarrekening (voorzichtigheidsbeginsel);
- De afschrijvingen en waardeverminderingen van activa dienen onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking te worden genomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen Wmo-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeente geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden

verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Verantwoording gemeentefondsuitkering
Gemeenten dienen in de jaarrekening de gemeentefondsuitkering op te nemen overeenkomstig de laatst gepubliceerde accresmededeling, te weten de septembercirculaire.

Waarderingsgrondslagen

Vaste activa

Immateriële vaste activa - Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen en activa welke via tarieven aan derden in rekening kunnen worden gebracht. Deze laatstgenoemde soorten worden altijd geactiveerd.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Investeringen inzake aanleg en renovatie van rioleringen worden annuïtair afgeschreven.

Overige investeringen met economisch nut
De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven. Ter bepaling van de lengte van de afschrijvingsduur van een activum wordt de economische levensduur van het onderhavig activum aangehouden.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Onder activa met een maatschappelijk nut worden verstaan investeringen in de openbare ruimte (zoals aanleg en reconstructie van wegen, fietspaden, voetpaden, openbare verlichting, bruggen, openbaar groen), die geen economisch nut hebben, hetgeen wil zeggen dat deze investeringen niet verhandelbaar zijn en/of niet bijdragen aan het genereren van middelen.

Tot 1 januari 2017 moesten alleen investeringen met een economisch nut worden geactiveerd en konden investeringen met een maatschappelijk nut in de openbare ruimte geactiveerd worden. Met ingang van 1 januari 2017 moeten alle investeringen, die vanaf het begrotingsjaar 2017 of later

gereed komen, geactiveerd worden. Volgens de nieuwe methode worden investeringen met een maatschappelijk nut, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om hier inzicht in te geven is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans een onderscheid gemaakt in de investeringen met maatschappelijk nut die vóór 2017 zijn gedaan en vanaf 2017.

In de bijlage bij artikel 7 van de "Financiële verordening gemeente Grave 2017" zijn de afschrijvingstermijnen beschreven per soort activum.
Investeringen die zijn gedaan vóór de inwerkingtreding van de financiële verordening worden afgeschreven volgens de destijds vastgestelde afschrijvingstermijnen en methodiek (tenzij het BBV verplicht tot een aanpassing).
Over het algemeen wordt de lineaire afschrijvingsmethode toegepast. De belangrijkste uitzondering hierop is het hanteren van de annuïtaire methode voor rioleringswerken.

Materiële vaste activa worden lineair afgeschreven in (maximaal):

5 jaar:	• Ondergrondse glascontainers • Hardware
6 jaar:	• Software
10 jaar:	• Inventaris (kantoor)meubilair • Speeltoestellen en straatmeubilair • Bewegwijzering • Telefooncentrale • Bekabeling ten behoeve van netwerk • Aanhangers • Vervoermiddelen • Machines • (Elektrische) gereedschappen
12 jaar:	• Kunstgras: Bovenlaag – afhankelijk van type sport/kunstgrasveld (7-12 jaar)
15 jaar:	• Technische installaties gebouwen • Nieuwbouw tijdelijke voorzieningen • Verkeersregelinstallaties • Renovatie sportvelden • Kunstgras: hekwerk, inrichting, beregening • (Mechanisch/elektrisch): Gemalen, drukriolering, (berg-)bezinkbassins, randvoorzieningen
20 jaar:	• Aanleg sportvelden • Renovatie/restauratie/verbouwingen en uitbreiding gebouwen • Aanleg voetpaden • Groenvoorzieningen • Renovatie (overlast gevende) bomen • Armaturen

	• (Openbare) verlichting • Grasbetonstenen • Aanleg speeltuinen
25 jaar:	• Parkeervoorzieningen
30 jaar:	• Kunstgras: Onderlaag
40 jaar:	• Gebouwen (nieuwbouw/permanent) • Aanleg wegen en fietspaden, lichtmasten, aanplant bomen en bossen, inclusief herplantplicht bomen
45 jaar:	• (Bouwkundig): Gemalen, drukriolering, (berg-)bezinkbassins, randvoorzieningen en persleidingen
60 jaar:	• Betonbuizenstelsel • Renovatie/conventionele vervanging riolering

Genoemde termijnen zijn richtinggevend / indicatief. Op deze termijnen kan bij raadsbesluit van worden afgeweken.

Financiële vaste activa
Deze groep activa bestaat uit de volgende investeringen:
- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen (aandelen), gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen.
- Leningen aan woningbouwcorporaties, deelnemingen en overige verbonden partijen.
- Overige langlopende leningen u/g.
- Overige uitzettingen met een rentelooptijd van één jaar of langer.

De waardering is gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de aflossingen op geldleningen en jaarlijkse afschrijvingen. Op de deelnemingen wordt in principe niet afgeschreven, tenzij de werkelijke waarde lager is dan de boekwaarde. Indien de werkelijke waarde van deelnemingen hoger is dan de boekwaarde, wordt dit niet in de balanswaardering meegenomen. Dit overeenkomstig de bepalingen van het BBV.

<u>Vlottende activa</u>

Voorraden
De voorraden bestaan in hoofdzaak uit bouwgronden in exploitatie. Deze zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs of lagere marktwaarde, verhoogd met de gemaakte kosten voor het bouwrijpmaken c.a. en verminderd met de gerealiseerde verkoop-opbrengsten.
Op de boekwaarden van de in exploitatie genomen gronden worden voorzieningen voor gecalculeerde verliezen in mindering gebracht.

Voor winstneming geldt de percentage of completion (PoC) methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen op basis van de eindwaarde van de betreffende grondexploitatie. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden geschat.

Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden geschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien de situatie daartoe aanleiding toe geeft moeten in eerdere boekjaren genomen winsten terug worden gedraaid.

Gereed product
Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde, indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Uitzettingen met een rentelooptijd korter dan 1 jaar
De uitzettingen bestaan uit:

- vorderingen op openbare lichamen,
- verstrekte kasgeldleningen,
- rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen,
- overige vorderingen,
- overige uitzettingen.

De uitzettingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor de dubieuze debiteuren zijn voorzieningen getroffen, welke in mindering zijn gebracht op de boekwaarde van de vorderingen. Voor belastingvorderingen worden geen voorzieningen getroffen, maar oninbare vorderingen worden in mindering gebracht op de belastingopbrengst.

Overige balansposten
De overige balansposten van de vlottende activa (liquide middelen en overlopende activa) zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

<u>Vaste passiva</u>

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit:

- algemene reserve,
- bestemmingsreserves,
- en gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Kenmerk van de bestemmingsreserves is dat de raad hieraan een specifieke bestemming heeft gegeven; dit in tegenstelling tot de algemene reserve en het gerealiseerde resultaat. Alle reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Rekening is gehouden met de nota reserves en voorzieningen 2015.

Voorzieningen
Er zijn een drietal categorieën voorzieningen:
- voorzieningen voor verplichtingen en risico's,
- voorzieningen ter egalisering van kosten,
- en voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.

De voorzieningen zijn gewaardeerd tegen het nominale bedrag van de verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op vastgestelde beheerplannen en meerjarenramingen, zoals is weergegeven in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

De rioolvoorziening is verwerkt op basis van nominale waarde en met inachtneming van art. 44 lid 2 BBV. Vanuit het VGRP is er geen inzicht in de wijze waarop het riooltarief is opgebouwd en is een voorziening op basis van art. 44 lid 1 BBV niet mogelijk.

Vaste schulden
De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Overeenkomstig het BBV, zijn ook de aflossingsverplichtingen voor het komende jaar onder de vaste schulden opgenomen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

<u>Vlottende passiva</u>

Overige balansposten
De overige balansposten van de vlottende passiva (netto vlottende schulden en overlopende passiva) zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

<u>Resultaatbepaling</u>
Overeenkomstig het BBV is het resultaat op de volgende wijze gepresenteerd:
- gerealiseerde saldo van baten en lasten (exclusief reservemutaties);
- reservemutaties,
- en gerealiseerde resultaat.

2.2 Toelichting activa

Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2020

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	afschrijving	afwaardering	bijdragen van derden	boekwaarde 31-12-2020
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.312	2.583	0	2	0	0	3.893
Totaal	**1.312**	**2.583**	**0**	**2**	**0**	**0**	**3.893**

Investeringen

De investering betreft de bijdrage voor Sportpark Kranenmortel:

- Sportpark Kranenhof 2x bovenlaag kunstgras 2020 200.000
- Sportpark Kranenhof 4x renovatie natuurgras 2020 147.100
- Sportpark Kranenhof 2x onderlaag kunstgras 2020 175.000
- Sportpark Kranenhof 4x vervanging natuurgras 2020 200.000
- Sportpark Kranenhof Bouwkundige kosten 2020 751.100
- Sportpark Kranenhof Civiele werkzaamheden 2020 1.109.800

Materiële vaste activa

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	afschrijving	afwaardering	bijdragen van derden	boekwaarde 31-12-2020
Materiële vaste activa							
Investeringen met een economisch nut	29.511	834	0	882	11	0	29.452
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	5.750	1.449	0	199	0	200	6.800
Investeringen met een maatschappelijk nut	4.111	631	0	237	0	33	4.471
Totaal	**39.371**	**2.913**	**0**	**1.318**	**11**	**233**	**40.723**

Investeringen met een economisch nut

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	afschrijving	afwaardering	bijdragen van derden	boekwaarde 31-12-2020
Gronden en terreinen	2.830	374	0	3	0	0	3.202
Woonruimte	42	0	0	4	0	0	39
Bedrijfsgebouwen	25.582	345	0	738	11	0	25.178
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	385	0	0	27	0	0	358
Machines, apparaten en installaties	508	0	0	98	0	0	410
Overige materiële vaste activa	163	114	0	12	0	0	265
Totaal	**29.511**	**834**	**0**	**882**	**11**	**0**	**29.452**

Investeringen

De investeringen > € 25.000 zijn de volgende:

Gronden en terreinen:

- Aankoop perceel N86 2020 118.800
- Aankoop percelen N 308 en K 580 (2020) 255.700

Bedrijfsgebouwen:

- Bouwkundige aanpassingen Trefpunt Velp 2018 72.500
- Bouwkundige aanpassingen Dorpshuus Escharen 2018 253.900

Overige materiele vaste activa:

- Evenementenkasten 2020 114.100

Afwaarderingen

De afwaardering betreft de verkoop van pand Katrien.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	afschrijving	afwaardering	bijdragen van derden	boekwaarde 31-12-2020
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5.750	1.449	0	199	0	200	6.800
Totaal	**5.750**	**1.449**	**0**	**199**	**0**	**200**	**6.800**

Investeringen

De investeringen > € 25.000 zijn de volgende:

- VGRP 2019-2023, 60 jaar, 2019 74.200
- Maatregelen wateroverlast 2019 829.200
- Maatregelen wateroverlast 2020 521.800

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met maatschappelijk nut weer:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*						
	boekwaarde 31-12-2019	**investering**	**desinvestering**	**afschrijving**	**afwaardering**	**bijdragen van derden**	**boekwaarde 31-12-2020**
Maatschappelijk nut vóór 2017:							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.425	0	0	82	0	0	1.343
Overige materiële vaste activa	434	0	0	51	0	0	383
Subtotaal	*1.859*	*0*	*0*	*133*	*0*	*0*	*1.726*
Maatschappelijk nut vanaf 2017:							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.253	361	0	55	0	33	1.526
Overige materiële vaste activa	999	270	0	49	0	0	1.219
Subtotaal	*2.252*	*631*	*0*	*104*	*0*	*33*	*2.745*
Totaal	**4.111**	**631**	**0**	**237**	**0**	**33**	**4.471**

Investeringen

De investeringen > € 25.000 zijn de volgende:

Grond-weg-waterbouwkundige werken**:**

- Voorbereiding Visioterrein 2019 36.200
- Verkeersk maatr min. pakket buiten Kranenhof 2020 52.000
- Reconstructie wegen (2019) 26.500
- Openbare Verlichting SER energieakkoord 2020 110.000
- Openbare verlichting 2020 82.000

Overige materiële vaste activa:

- Vervanging armaturen 2020 106.400
- Investering groen (bhp) 2018 55.000
- Investering groen 2020 30.400

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2019 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*					
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	aflossing/ afschrijving	afwaardering	boekwaarde 31-12-2020
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1	0	0	0	0	1
Overige verbonden partijen	1.313	0	0	1.313	0	0
Overige langlopende leningen	501	235	0	86	0	650
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	321	138	0	261	0	198
	2.137	**373**	**0**	**1.660**	**0**	**850**

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	winstruimte	boekwaarde 31-12-2020	voorziening verlieslatend complex	balanswaarde 31-12-2020
Gronden in exploitatie	1.023	72	0	5	1.099	0	1.099
Totaal	**1.023**	**72**	**0**	**5**	**1.099**	**0**	**1.099**

Gronden in exploitatie

Het verloop van de bouwgronden in exploitatie gedurende het jaar 2020 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Omschrijving	*(bedragen x € 1)*						
	boekwaarde 31-12-2019	investering	desinvestering	winstruimte	boekwaarde 31-12-2020	voorziening verlieslatend complex	balanswaarde 31-12-2020
De Bons	736.051	41.213	0	-37	777.227	0	777.227
Dorpshart Velp	39.445	13.167	0	4.681	57.293	0	57.293
De Sprankel	247.625	17.152	0	0	264.777	0	264.777
Totaal	**1.023.121**	**71.532**	**0**	**4.645**	**1.099.298**	**0**	**1.099.298**

Omschrijving	*(bedragen x € 1)*			
	boekwaarde 31-12-2020	geraamde kosten	geraamde opbrengsten	geraamd eindresultaat
De Bons	777.227	376.820	1.880.154	-726.107
Dorpshart Velp	57.293	-30.932	41.391	-15.030
De sprankel	264.777	615.054	1.589.738	-709.907
Totaal	**1.099.298**	**960.942**	**3.511.284**	**-1.451.044**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	31-12-2019
Vorderingen op openbare lichamen	1.393	1.837
Uitzettingen in ’s Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.661	4.217
Overige vorderingen	1.864	893
	7.918	6.946
Voorziening oninbaarheid	122	133
Totaal	**7.797**	**6.814**

Schatkistbankieren

Onderstaande tabel laat zien in hoeverre de gemeente voldoet aan de wettelijke plicht om de overtollige middelen bij het Rijk aan te houden:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
Verslagjaar				
Drempelbedrag verslagjaar	**250**			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	**153**	**152**	**150**	**150**
Ruimte onder het drempelbedrag	97	98	100	100
Overschrijding van het drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

Liquide middelen

Liquide middelen

De post liquide middelen is als volgt samengesteld:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Banksaldi:		
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	150	150
Totaal	**150**	**150**

Overlopende activa

De post overlopende activa is als volgt samengesteld:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Van overheidslichamen nog te ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen	6	0
Overige nog te ontvangen bedragen	220	237
Vooruitbetaalde bedragen tlv volgende begrotingsjaren	177	204
Totaal	**404**	**441**

Overlopende activa

Van Europese en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*			
	Saldo 31-12-2019	**Toevoegingen**	**Ontvangen bedragen**	**Saldo 31-12-2020**
Het Rijk:				
Subsidie Fietsstroken Steeghschenhofscheweg (N-F-001-20)		29	23	6
subtotaal	0	29	23	6
Totaal	**0**	**29**	**23**	**6**

Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969

(bedragen x €1.000)				
Verliescompensatie Vpb	**Saldo 31-12-2019**	**Af**	**Bij**	**Saldo 31-12-2020**
Verliescompensatie	54	0	27	81
Totaal	**54**	**0**	**27**	**81**

2.3 Toelichting passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Algemene reserve	5.339	6.717
Bestemmingsreserves	9.484	9.755
Gerealiseerde resultaat	2.483	221
Totaal	**17.306**	**16.693**

Verloop reserves

Het verloop in 2020 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*					
	Saldo 31-12-2019	**bestemming resultaat 2019**	**vermindering t.b.v. afschrijvingen**	**toevoeging**	**onttrekking**	**Saldo 31-12-2020**
Algemene reserve	6.717	136	0	23	1.537	5.339
Bestemmingsreserves						
Mobiliteitsfonds	81	0	0	0	4	77
Nieuwbouw Stadhuis	3.303	0	0	0	115	3.188
Reconstructie algemeen (v/h groenfonds)	102	0	0	0	3	99
Exploitatieres.verk.brandweerkaz. Veiligheidsregio	190	0	0	0	61	129
Onderwijshuisvesting	756	0	0	0	105	651
Bestemmingsreserve Verkeer Brede School Oost	795	0	0	0	4	791
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	1.406	0	0	0	46	1.359
Bestemmingsreserve Kapitaallasten Drie-eenheid Velp	1.044	0	0	0	65	978
Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	497	0	0	2	99	400

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					
	Saldo 31-12-2019	bestemming resultaat 2019	vermindering t.b.v. afschrijvingen	toevoeging	onttrekking	Saldo 31-12-2020
Reserve kapitaallasten Voorbereiding Visioterrein	281	0	0	3	0	284
Reserve Prinsenstal bijdrage parkeren	0	0	0	118	0	118
Egalisatiereserve sportpark Kranenhof	1.300	0	0	26	0	1.326
Res.Uitv reg.doc Opv,zorg onderst.inw.psych.kwetsb	0	85	0	0	0	85
	9.755	85	0	148	504	9.484
Totaal	**16.472**	**221**	**0**	**171**	**2.041**	**14.823**

Per reserve wordt onderstaand de reden van de reserves toegelicht.

Aard reserve	Reden reserve
Algemene reserve	De reserve vormt een algemene buffer c.q. weerstandsvermogen.
Bestemmingsreserve Mobiliteitsfonds	Private bijdrage van projectontwikkelaars aan de gemeente Grave om Grave bereikbaar te houden o.a. m.b.t. de parkeergelegenheden in de gemeente. Het fonds initieert en voert projecten uit om de doelstellingen te bereiken.
Nieuwbouw Stadhuis	De reserve is bestemd voor de kapitaallasten van de nieuwbouw stadhuis.
Reconstructie algemeen (van het groenfonds)	Egalisatie van de exploitatielasten voor duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van het landschap in het buitengebied.
Verkoop brandweerkazerne - Veiligheidsregio	Ingesteld ter afdekking van het groot onderhoud voor de komende 32 jaar. De Raad heeft aangegeven dat de overdracht geen toekomstige negatieve financiële gevolgen mag hebben voor de gemeente Grave.
Onderwijshuisvesting	Dekking van de korting op de algemene uitkering i.v.m. overgang groot onderhoud naar scholen.
Bestemmingsreserve Verkeer Brede School Oost	Deze bestemmingsreserve is in 2017 gevormd vanuit de Algemene reserve. De reserve dient ter dekking van de kapitaallasten m.b.t. het uitvoeren van verbetermaatregelen inz. de verkeersveiligheid van thuis-schoolroutes Brede School Oost, op de volgende knelpunten: • verbeteren oversteek over de Stoofweg voor fietsers ter hoogte van de Kriegerstraat,

Aard reserve	Reden reserve
	• verbeteren oversteek over de Esterveldlaan ter hoogte van de Dr. Kanterslaan, • het verbeteren inrit van de Gasthuishoeve vanaf de Esterveldlaan bij Visio. In 2018 en 2019 is een bedrag toegevoegd vanuit de Algemene Reserve ter dekking van de kapitaallasten van de te realiseren verkeersverbinding over de Raam.
Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve is in 2017 gevormd vanuit de Algemene reserve en dient ter dekking van de kapitaallasten van de volgende investeringen: • Hart van Grave: Toekomst Carillontoren • Herontwikkeling Visioterrein • Multifunctioneel centrum Catharinahof (Esterade) • Infrastructurele werken Brede school Grave West. In 2018 is een bedrag bijgestort vanuit de Algemene Reserve ter dekking van de kapitaallasten van een aantal investeringen, welke voorheen gedekt werden uit de algemene reserve: • Herbestemming historisch stadhuis • Portaalborden bebouwde kom • Reconstructie kruising Essinklaan/Estersveldlaan • Loswal. In 2019 is een bedrag bijgestort vanuit de Algemene Reserve en Reserve bovenwijkse voorzieningen ter dekking van de kapitaallasten voor de aanpassing van N324.
Bestemmingsreserve Kapitaallasten Drie-eenheid Velp	Deze bestemmingsreserve is in 2017 gevormd vanuit de Algemene Reserve en de opgeheven reserve Gemeentelijke Monumenten. De reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van de Drie-eenheid Velp.
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	Betreft de voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen welke in 2018 is omgezet naar een bestemmingsreserve. De reserve is bedoeld voor de uitgaven voor planmatig onderhoud aan de gemeentelijke panden.
Reserve kapitaallasten Voorbereiding Visioterrein	Deze bestemmingsreserve is in 2019 gevormd vanuit het Mobiliteitsfonds. De reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet Voorbereiding Visioterrein.

Aard reserve	Reden reserve
Reserve Prinsenstal bijdrage parkeren	De reserve is ingesteld voor de uitvoering van de realisatie van parkeerplaatsen buiten het plangebied van locatie Prinsenstal.
Bestemmingsreserve kapitaallasten sportpark Kranenhof	De reserve is in 2019 ingesteld t.b.v. de herinrichting van sportpark Kranenhof. Jaarlijks wordt de exploitatiebijdrage in deze reserve gestort en worden de kapitaallasten onttrokken. Na volledige afschrijving van de investering valt de reserve vrij ten gunste van de Algemene Reserve.
Bestemmingsreserve Uitvoering 'regionaal Koersdocument Opvang, zorg en ondersteuning voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid'	De bestemmingsreserve Uitvoering 'regionaal Koersdocument Opvang, zorg en ondersteuning voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid' is in 2019 gevormd met terug ontvangen middelen van Oss voor beschermd wonen.

Toelichting bijzonderheden 2020		
Algemene reserve	Stortingen	Resultaatbestemming 2019 budgetoverhevelingen (€ 371.800) en vrijval drie-eenheid (€ 23.000).
Algemene reserve	Onttrekkingen	Negatief jaarrekening resultaat 2019 (€ 235.900), Budgetoverheveling jaarrekening 2019 (€ 371.800), Voorbereidingskosten EGS sportpark Kranenhof (€ 132.500), Dekking kosten facilitaire rol Wisseveld (€ 73.500), Voorbereidingskrediet Verkeersverbreding Raam-Jan Luijkenstraat (€ 45.000), Ombuigingen Begrotingstekort 2020 (€ 905.000), Aanwijzing tijdelijk griffier (€ 25.700), Verhoging paginatarief Arena Lokaal 2020 (€ 4.400), Bestuurlijke toekomst Grave (€ 19.500).
Reserve Prinsenstal bijdrage parkeren	Storting	Inkomsten voor parkeren.

Toelichting bijzonderheden 2020		
Bestemmingsreserve Uitvoering 'regionaal Koersdocument Opvang, zorg en ondersteuning voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid'	Storting	De bestemmingsreserve Uitvoering 'regionaal Koersdocument Opvang, zorg en ondersteuning voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid' is in 2019 gevormd met terug ontvangen middelen van Oss voor beschermd wonen.

Voorzieningen

Het verloop in 2020 wordt in onderstaand overzicht per voorziening weergegeven.

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.899	1.794
Voorzieningen ter egalisering van lasten	783	695
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	6.183	5.847
Totaal	**8.865**	**8.337**

Verloop voorzieningen

Hieronder wordt per voorziening de aard en de mutaties weergegeven:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*				
	Saldo 31-12-2019	**Toevoeging**	**Vrijval**	**Aanwending**	**Saldo 31-12-2020**
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenaanspraken wethouders	1.777	166	0	47	1.897
Voorziening wachtgeldverplichtingen wethouders	18	56	5	65	3
	1.794	222	5	112	1.899
Voorzieningen ter egalisering van lasten					
Voorziening openbare ruimte en civiele objecten	137	23	0	23	138
Onderhoud wegen en fietspaden (wegennota)	323	302	0	0	625
Voorziening achterstallig onderhoud wegen	234	0	0	214	20
	695	325	0	237	783
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is					
Afvlakking tarief reinigingshef.gelden derden	0	176	0	0	176
Vervanging riolering (rioolbeheersplan)	5.847	159	0	0	6.007
	5.847	335	0	0	6.183
	8.337	**882**	**5**	**349**	**8.865**

Per voorziening wordt onderstaand de reden van de voorziening toegelicht.

Aard voorziening	Reden voorziening
Voorziening pensioenaanspraken wethouders	De voorziening is gevormd voor de toekomstige financiële verplichtingen als gevolg van opgebouwde pensioenrechten van wethouders en voor pensioenoverdracht na beëindiging van het wethouderschap.
Voorziening Wachtgeldverplichtingen wethouders	Op grond van de rechtspositieregeling van wethouders hebben voormalige wethouders in voorkomende gevallen recht op wachtgeld. Voor deze wachtgeldverplichtingen is een voorziening gevormd. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd en zo nodig wordt ten laste van de exploitatie bijgestort. De wachtgeldbetalingen komen ten laste van de voorziening.
Voorziening afvlakking tarieven reinigingsheffingen	De doelstelling van deze voorziening is tariefschommelingen op te vangen en/of tariefverhogingen geleidelijk en gefaseerd door te voeren.
Vervanging riolering (rioolbeheersplan)	Deze voorziening is ingesteld voor planmatig onderhoud en vervangingsinvesteringen van de rioleringen. Deze voorziening is ingesteld voor planmatig onderhoud en vervangingsinvesteringen van de rioleringen. De voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse dotatie uit de exploitatie. Onderhoud vindt plaats op basis van het meerjarig uitvoeringsprogramma gekoppeld aan het beheerprogramma.
Achterstallig onderhoud wegen kwaliteit D	Ter dekking van het achterstallig onderhoud aan wegen.
Voorziening voor onderhoud wegen en fietspaden (Wegennota)	Deze voorziening is ingesteld voor planmatig onderhoud van de wegen en fietspaden. De voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse dotatie uit de exploitatie. Onderhoud vindt plaats op basis van het meerjarig uitvoeringsprogramma gekoppeld aan het beheerprogramma.
Voorziening Openbare ruimte en civiele objecten	Deze voorziening is ingesteld voor planmatig onderhoud van openbare ruimte en civiele objecten. De voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse dotatie uit de exploitatie. Onderhoud vindt plaats op basis van het meerjarig uitvoeringsprogramma gekoppeld aan het beheerprogramma.

Toelichting bijzonderheden 2020	
Pensioenaanspraken wethouders	De hoge dotatie in de voorziening pensioenverplichtingen wethouders wordt veroorzaakt door de lage rente die verplicht gehanteerd wordt in de actuariële berekening van de pensioenverplichtingen. Meer onttrekkingen in 2020 door pensioenafspraken.
Voorziening afvlakking tarieven reinigingsheffingen	Op basis van de berekening kostendekkenheid tarieven is er € 176.300 gestort in de voorziening.
Vervanging riolering (rioolbeheersplan)	Dotatie voor planmatig onderhoud en vervangingsinvesteringen van de rioleringen is er € 159.200 gestort in de voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*			
	Schuldrest 31-12-2019	Vermeer-deringen	Aflossingen	Schuldrest 31-12-2020
Onderhandse lening van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	8.126	0	562	7.564
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	101	0	11	90
Waarborgsommen	42	0	0	42
Totaal	**8.269**	**0**	**573**	**7.695**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 231.000.

Schulden met een rentetypisch looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Overige kasgeldleningen	16.500	14.500
Overige schulden	2.625	2.317
Totaal	**19.125**	**16.817**

Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn als volgt samengesteld:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*	
	31-12-2020	**31-12-2019**
Verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	468	500
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen	1.412	548
Overige vooruitontvangen bedragen	43	85
Totaal	**1.923**	**1.133**

Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen

Overzicht van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotten specifieke uitkeringen als bedoeld in art. 52a lid 1 BBV:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*			
	Saldo 31-12-2019	**Ontvangen bedragen**	**Vrijgevallen bedragen/ terugbetalingen**	**Saldo 31-12-2020**
Het Rijk:				
Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022	48	246	118	175
Terugbetalingsverplichting Bbz	1	2	1	2
Afrekening declarabele subsidie Bbz	21		21	0
Subsidie geluidsanering resterende woningen		46		46
SPUK gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek		3		3
1e voorschotbijdrage project aanpak mensenhandel		50		50
Spec. Uitkering Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021 (Handelsstraat)		28		28
Terugbetaalverplichting Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo)		1.097		1.097
subtotaal	***70***	***1.471***	***140***	***1.400***
Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Provincie Noord-Brabant				
Subsidie Integrale herziening Escharen N-W-003-19	12			12
Subsidie Plateau Hoogveldscheweg N-W-004-19	12		12	0
Subsidie voorkomen wateroverlast binnenstad Grave	100	100	200	0
Subsidie fietsbrug Stoofweg	337		337	0
Subsidie Drempels & plateau Bronkhorstweg	8		8	0
Subsidie oversteek Stoofweg en Estersveldlaan	10		10	0
subtotaal	***478***	***100***	***566***	***12***
Totaal	**548**	**1.571**	**706**	**1.412**

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Per 31 december 2020 is onder meer sprake van de volgende verplichtingen:

Contractpartner Eneco (elektriciteit)

Resterende looptijd 12 maanden	
Contractprijs per jaar	€ 320.000
Restant verplichting per 31-12-2020	€ 320.000

Contractpartner AON Nederland (Brandverzekering)

Resterende looptijd 12 maanden	
Contractprijs per jaar	€ 50.000
Restant verplichting per 31-12-2020	€ 50.000

Contractpartner Dynniq (Openbare verlichting)

Resterende looptijd 12 maanden	
Contractprijs per jaar	€ 52.000
Restant verplichting per 31-12-2020	€ 52.000

Waarborgen en garanties

De post borg- en garantstellingen is als volgt samengesteld:

Omschrijving	*(bedragen x € 1.000)*
	31-12-2020
Borgstellingen	210
Garantstellingen	-
Totaal	**210**

Borgstellingen

De borgstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	(bedragen x €1.000)			
Geborgde geldlening	**oorspronkelijk bedrag**	**percentage borgstelling**	**restant 31-12-2019**	**restant 31-12-2020**
Stichting Mooiland Vitalis	545	100%	127	109
Sportverenigingen	140	100%	55	50
Sportverenigingen (THOS)	55	100%		51
Totaal geborgde geldleningen	**740**		**182**	**210**

Uit hoofde van borg- en garantstellingen hebben tot en met 2020 geen betalingen plaatsgevonden.

Garantstellingen

Er zijn geen lopende garantstellingen.

Achtervang diverse garantstellingen sociale woningbouw

De geldleningen in het kader van de sociale woningbouw van Stichting Mooiland Maasland worden primair gewaarborgd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het bedrag voor de achtervang bedraagt in 2020 € 8,6 miljoen. De risico's van de gemeente als achtervang zijn gering. Het WSW kent een triple A-rating en er is een aantal andere zekerheden voordat de gemeente in beeld komt. In het uiterste geval zou het gaan om het verstrekken van een renteloze lening in het geval dat de middelen van het WSW ontoereikend zouden zijn.

2.4 EMU-saldo

Onderstaande tabel geeft het verloop van het EMU-saldo in de Jaarstukken 2020 weer.

(bedragen x € 1.000) Omschrijving	Rekening 2020	Begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	613	-2.201
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	2.581	2.892
3. Mutatie voorzieningen	528	-160
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	76	-140
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0
Berekend EMU-saldo	**-1.516**	**-5.113**

2.5 Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

2.6 Corona

In de september 2020 hebben we compensatie ontvangen voor corona gerelateerde kosten. Dit hebben we opgenomen als een stelpost.

In onderstaand overzicht staan, per programma, alle werkelijke kosten benoemd voor het jaar 2020.

Overzicht corona stelpost 2020

Septembercirculaire 2020	€ 386.414
Totaal stelpost 2020	**€ 386.414**
Werkelijke kosten 2020	€ 217.552
Saldo stelpost ultimo 2020	**€ 168.862**

	Risico	2020	Toelichting
1.1	Leges huwelijken	€ 2.000	Uit ervaring blijkt dat bruidsparen, afhankelijk van de maatregelen, besluiten om hun geplande huwelijk uit te stellen of in een sobere variant te laten plaatsvinden. De leges worden betaald op het moment van de aanvraag.
1.2	Leges rijbewijzen	€ 0	In de periode van 16 maart tot 5 mei 2020 heeft het CBR geen theorie- en praktijkexamens kunnen afleggen. De leges voor rijbewijzen vallen lager uit door een lager aantal aanvragen in 2020. Daarnaast heeft de Europese Commissie besloten dat EU rijbewijzen tijdelijk langer geldig zijn. Rijbewijzen die verlopen zijn tussen 1 februari en 30 november 2020 mogen negen maanden langer gebruikt worden. Lagere legesopbrengsten worden gecompenseerd door lagere afdrachten rijksleges.

	Risico	2020	Toelichting
1.3	Communicatie	€ 7.000	Samen met de gemeente Landerd is ondersteuning gegeven (€ 7.000) aan het lokale huis-aan-huisblad om deze krant als communicatiekanaal voor onze inwoners te behouden. Via de gemeentepagina die in deze krant verschijnt heeft gerichte informatieverstrekking plaatsgevonden aan inwoners en bedrijven over de coronacrisis.
1.4	Raadsvergaderingen	€ 10.000	Extra kosten voor online vergaderen. Voldoen aan de wet openbaarheid, inhuur voor hosting, livestream (incl. inhuur personeel). Daarnaast zijn intern meer werkzaamheden noodzakelijk om vergaderingen voor te bereiden en goed te laten verlopen.

	Risico	2020	Toelichting
2.1			Er zijn geen kosten geweest in verband met corona.

	Risico	2020	Toelichting
3.1	Afvalinzameling	€ 20.000	Corona heeft effect op de vermarkting van textiel. Door corona hebben landen in Afrika en Oost-Europa hun grenzen gesloten, waardoor textiel tijdelijk opgeslagen dient te worden. Doordat de vermarkting (tijdelijk) stil is komen te liggen wordt de inzamelvergoeding, die de individuele gemeenten direct van de contractant ontvangen, op € 0,00 per kilogram textiel gesteld. Op basis van historie is de daling van de vergoeding voor 2020 € 20.000. VNG en Rijk hebben aangegeven dat er een coronavergoeding komt van € 32 mln over 2020 voor afvalinzameling. Het is momenteel niet bekend wat het exacte bedrag is waarvoor de gemeenten gecompenseerd wordt.
3.2	Markten	€ 1.000	Als gevolg van de coronamaatregelen is de bezetting van de markt lager geweest.
3.3	Inzet ODBN	€ 0	De ODBN heeft haar werkzaamheden waar nodig in aangepaste vorm gecontinueerd welke niet hebben geleid tot financiële effecten. Vanuit het Rijk wordt nog onderzocht welke meerkosten gemeenten maken en hoe deze gecompenseerd zullen worden.

	Risico	2020	Toelichting
3.4	Inzet Boa's	€ 12.000	Sinds het van kracht worden van de eerste anti-coronamaatregelen in maart vorig jaar wordt voor het handhaven van de afgekondigde maatregelen een beroep gedaan op de Boa-capaciteit van onze organisatie. Er wordt extra Boa-capaciteit ingezet. Hiervoor is de gemeente Grave vanuit het Rijk gecompenseerd met € 31.000 en deze compensatie wordt inmiddels aangewend, waarmee het mogelijk is om tot en met april 2021 aanvullende BOA-capaciteit in te huren.

	Risico	2020	Toelichting
4.1	Noodopvang kinderopvang / peuteropvang	€ 1.241	Vanwege de coronacrisis zijn de scholen en kinderopvang gesloten geweest en is noodopvang ingesteld voor de opvang van kinderen met ouders in cruciale beroepen. De kosten voor de avond-, nacht- en weekendopvang (tot 1 juli 2020) komen voor rekening van de gemeenten. Tevens werden gemeenten geacht ouders te compenseren die gebruik maken van de gemeentelijk gesubsidieerde opvang. Gemeenten zijn hiervoor gecompenseerd door het Rijk.
4.2	Kermissen en overige evenementen	€ 2.600	De kermissen in de gemeente Grave zijn in 2020 vanwege corona niet doorgegaan. De pachtsom kan dan ook niet worden gefactureerd. Hier staat tegenover dat de kosten voor onder andere elektriciteit en exploitatie lager zijn dan begroot.
4.3	Leerlingenvervoer	-€ 27.700	Tijdens de sluiting van de scholen is het leerlingenvervoer gedaald tot een minimum. Vanaf 11 mei 2020 zijn de basisscholen weer (gedeeltelijk) open gegaan en vanaf 2 juni 2020 is het Voortgezet Onderwijs weer (gedeeltelijk) in bedrijf. In december 2020 zijn de scholen voor de kerstvakantie 3 dagen dicht geweest. Volgens de richtlijnen van de VNG is 80% van de niet gereden ritten doorbetaald en factureert men 100% van de gereden ritten. Dit leidt in 2020 tot een positief effect.

	Risico	2020	Toelichting
5.1	Tijdelijk niet innen eigen bijdrage WMO	€ 8.445	Landelijk is besloten om in de maanden april en mei 2020 geen eigen bijdrage voor de WMO te innen. Het Rijk heeft de gemeente Grave hiervoor gecompenseerd met een bedrag van € 8.445.
5.2	Meerkosten zorgaanbieders WMO	€ 19.247	Het Rijk heeft aangegeven dat gemeenten de meerkosten, die zorgaanbieders maken om zorg en ondersteuning te continueren, dienen te vergoeden aan de aanbieders. Vanuit de centrumgemeente Oss is eind 2020 de eerste declaratie m.b.t. meerkosten ontvangen. Dit bedrag was nagenoeg gelijk aan het bedrag dat de gemeente heeft ontvangen in het 1e coronasteunpakket.
5.3	Meerkosten zorgaanbieders Jeugd	€ 22.000	Het Rijk heeft aangegeven dat gemeenten de meerkosten, die zorgaanbieders maken om zorg en ondersteuning te continueren, dienen te vergoeden aan de aanbieders. De verrekening van de meerkosten van de zorgaanbieders Jeugd loopt via de regionale inkooporganisatie RIOZ. We hebben een 1e inschatting ontvangen, maar we zijn nog in afwachting van de definitieve verrekening. De verwachting is dat het bedrag dat in het 1e corona-steunpakket is ontvangen voor de meerkosten nodig zal zijn.
5.4	IBN (WSW)	€ 125.000	Vanwege de coronacrisis zijn veel detacheringen via IBN weggevallen. Tevens was er bij IBN sprake van een hoog ziekteverzuim. IBN houdt daarom rekening met een fors tekort in 2020. Vanuit het Rijk zijn gelden beschikbaar gesteld voor de compensatie aan WSW bedrijven (€ 125.000). Deze gelden zullen door de gemeente overgemaakt worden naar IBN. De compensatie aan IBN verloopt daarmee budgettair neutraal.
5.5	TOZO1, TOZO2 en TOZO3	Budgettair neutraal	Als gevolg van de financiële impact van de coronacrisis op zelfstandigen, is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) ingevoerd. De gemeenten voeren deze regeling uit. De kosten die zij maken voor deze regeling (zowel de kosten voor de Tozo uitkering als de uitvoeringskosten) worden volledig gecompenseerd door het Rijk. De uitvoering van de Tozo verloopt daarmee budgettair neutraal, bij de 2e burap 2020 zijn inkomsten en uitgaven 2020 aangepast naar een totaalbedrag van € 950.000.

	Risico	2020	Toelichting
5.6	Gemeenschaps-accommodaties	€ 8.000	Vanwege de coronamaatregelen hebben de gemeenschapsaccommodaties hun deuren moeten sluiten, wat een effect heeft op de exploitatie van de gemeenschapsaccommodaties. Vanwege deze sluiting zijn de middelen die vanuit het coronasteunpakket zijn ontvangen voor de ondersteuning van gemeenschapsaccommodaties in 2020 benodigd voor dit doeleinde.
5.7	Re-integratie	€ 6.719	Vanuit de coronasteunpakketten zijn middelen beschikbaar gesteld t.b.v. re-integratie. Doordat vanwege de coronacrisis inwoners hun baan zijn verloren en op termijn mogelijk in de bijstand terecht komen, is het van belang om in het re-integratieplan 2021 deze extra middelen toe te voegen aan de reguliere re-integratiebudgetten van bijstandsgerechtigden. Tevens zullen deze middelen benodigd zijn voor de zzp'ers die gebruik maken van de Tozo en vanwege de coronacrisis genoodzaakt zijn zich te heroriënteren. Doordat in 2020 ook al hogere kosten t.a.v. re-integratie zijn gemaakt, wordt het ontvangen bedrag van € 6.719 voor 2020 ingezet.
5.8	Stijging schuldhulpverlening en minimabeleid	€ 0	Vanuit de coronasteunpakketten zijn middelen beschikbaar gesteld t.b.v. het gemeentelijk schuldenbeleid en de bijzondere bijstand. De verwachting is dat vanwege de coronapandemie meer inwoners geconfronteerd zullen worden met armoede en schulden en daarom een beroep zullen doen op schuldhulpverlening dan wel bijzondere bijstand. Gezien we in 2020 nog geen stijgende kosten hebben gezien op deze onderdelen, is het niet noodzakelijk om het in 2020 ontvangen bedrag van € 8.086 in 2020 in te zetten.

	Risico	2020	Toelichting
6.1	Hogere kwijtschelding gemeentelijke belastingen	€ 0	Meer personen vallen naar verwachting terug naar bijstandsniveau na afbouw van de steunmaatregelen. Dit heeft nog geen effect in 2020, maar naar verwachting wel in 2021.

	Risico	2020	Toelichting
6.2	Oninbaar verklaringen	€ 0	Totale geraamde opbrengsten hondenbelasting, rioolheffingen, reinigingsheffingen en OZB 2020 is € 5.100.000. De aanname voor oninbaar door faillissementen, verenigingen en culturele instellingen in financiële problemen, etc. is 3% derving. Dit heeft nog geen effect in 2020, maar naar verwachting wel in 2021. De banken zijn begin 2021 gestopt met soepele kredietverlening.

3 Sisa

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021								
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek**	Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3)	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Gemeenten					
			Aard controle R	*Aard controle R*	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle R*	*Aard controle n.v.t.*	*Aard controle n.v.t.*
			Indicator: B1/01	*Indicator: B1/02*	*Indicator: B1/03*	*Indicator: B1/04*	*Indicator: B1/05*	*Indicator: B1/06*
			0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Gemeenten					
			Aard controle R	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*		
			Indicator: D8/01	*Indicator: D8/02*	*Indicator: D8/03*	*Indicator: D8/04*		
			€ 50.879	€ 63.450	€ 3.432	€ 47.696		

			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
		1					
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*	
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid van de op te leveren en de opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (m1, m2, aantallen)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk	

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E20/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*		
			1 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30 / 5000004602	Nee	3	betreft 3 kruispuntplateaus aan te leggen in 2021		
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 1.897.901	€ 43.959	€ 150.255	€ 0	€ 10.659	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)

			(levensonderhoud) (Bbz 2004)	(levensonderhoud) (Bbz 2004)				
			Aard controle R *Indicator: G2/07*	*Aard controle R* *Indicator: G2/08*	*Aard controle R* *Indicator: G2/09*	*Aard controle R* *Indicator: G2/10*	*Aard controle R* *Indicator: G2/11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 18.561	€ 0	€ 0	€ 136.556	€ 503	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk)	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bob	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob)
			Aard controle R *Indicator: G3/01*	*Aard controle R* *Indicator: G3/02*	*Aard controle R* *Indicator: G3/03*	*Aard controle R* *Indicator: G3/04*	*Aard controle R* *Indicator: G3/05*	*Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 0	€ 0	€ 334	€ 0	€ 0	€ 0

			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 552.512	€ 30.314	€ 12.713	€ 0	€ 0
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 139.263	€ 20.657	€ 79	€ 0	€ 0
		3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 75.533	€ 20.157	€ 0	€ 0	€ 0

			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle n.v.t.*	
			Indicator: G4/07	*Indicator: G4/08*	*Indicator: G4/09*	*Indicator: G4/10*	*Indicator: G4/11*	
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	150	6	€ 0	Ja	
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	42	3		Ja	
		3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	35	2		Ja	
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	*Aard controle R*	
			Indicator: G4/12	*Indicator: G4/13*	*Indicator: G4/14*	*Indicator: G4/15*	*Indicator: G4/16*	
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1					

			juni 2020)					
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
		3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 15.000	€ 10.000	€ 15.000	€ 10.000	Nee	
LNV	**L5B**	**Regiodeals 3e tranche** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/01*	Kenmerk/beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/02*	Betreft pijler Een pijler per regel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/03*	Besteding per pijler (Jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L5B/04*	Cofinanciering per pijler (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L5B/05*	
		1	060786 Gemeente Grave	Leefbaarheid in de dorpen/ 20001552	Goed leven	€ 0	€ 0	

			Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator L5B/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T)	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting		
			Aard controle n.v.t. *Indicator: L5B/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/09*		
		1	060786 Gemeente Grave	€ 0	€ 0	De financiële administratie voor Leefbaarheid in de dorpen wordt verzorgd door de gemeente Boxmeer.		
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: L5B/10*	*Aard controle R* *Indicator: L5B/11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L5B/12*			
			€ 0	€ 0	Nee			

4 Taakvelden naar de programma's

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
1 Dienstverlening, veiligheid en bestuur	**-2.661**	**-163**	**-2.824**
0.1 Bestuur	-1.323	6	-1.317
0.2 Burgerzaken	-364	144	-220
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-744	-318	-1.062
1.2 Openbare orde en Veiligheid	-230	6	-224
2 Openbare ruimte	**-3.714**	**2.883**	**-831**
0.63 Parkeerbelasting		16	16
2.1 Verkeer, wegen en water	-1.214	111	-1.103
2.2 Parkeren	-45		-45
2.4 Economische Havens en waterwegen	-37	1	-37
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-453	1.613	1.160
3.4 Economische promotie	-110		-110
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.008	12	-996
7.2 Riolering	-776	1.130	354
8.1 Ruimtelijke Ordening	-70		-70
3 Bouwen, wonen en milieu	**-2.948**	**2.298**	**-650**
0.5 Treasury	-19	2	-17
3.1 Economische ontwikkeling	-199	66	-133
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-41	41	
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	-14	14	-1
5.4 Musea			
7.3 Afval	-1.143	1.395	252
7.4 Milieubeheer	-493		-493
8.1 Ruimtelijke Ordening	-496	215	-281
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-112	71	-41
8.3 Wonen en bouwen	-430	494	64
4 Kind, cultuur en sport	**-2.726**	**377**	**-2.349**
3.4 Economische promotie	-52		-52
4.1 Openbaar basisonderwijs	-9		-9
4.2 Onderwijshuisvesting	-773	173	-601
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-486	129	-357
5.1 Sportbeleid en activering	-427	70	-357
5.2 Sportaccommodaties	-186		-186
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-80		-80
5.4 Musea	-236		-236
5.5 Cultureel erfgoed	-48		-48

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
5.6 Media	-225		-225
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-79	5	-74
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-124		-124
5 Maatschappelijke zaken	**-15.162**	**3.507**	**-11.655**
0.1 Bestuur	-5		-5
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.329	116	-1.213
6.2 Wijkteams	-736		-736
6.3 Inkomensregelingen	-4.146	3.253	-893
6.4 Begeleide participatie	-1.743		-1.743
6.5 Arbeidsparticipatie	-364	3	-361
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-447	5	-442
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-2.541		-2.541
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-2.815	25	-2.790
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-47	45	-2
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-485		-485
7.1 Volksgezondheid	-422	5	-417
7.5 Begraafplaatsen	-81	54	-27
6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**-4.227**	**23.148**	**18.921**
0.4 Ondersteuning organisatie	-4.160		-4.160
0.5 Treasury	23		23
0.61 OZB woningen	-90	2.659	2.569
0.62 OZB niet-woningen	-9	316	307
0.64 Belastingen Overig	-116	159	44
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-4	19.974	19.970
0.8 Overige baten en lasten	129	40	169
0.10 Mutatie reserves	**-171**	**2.041**	**1.870**
0.11 Resultaat rekening van baten en lasten			**-2.483**
Totaal	**-31.609**	**34.092**	**0**

Bijlagen

1 Budgetoverhevelingen

Progr	Omschrijving	Toelichting	Bedrag
1.1	Inwonersraadpleging	In 2020 kon de inwonersraadpleging geen doorgang vinden door de coronacrisis. Zoals is aangegeven in de aangenomen motie in de vergadering van 29-09-2020 is de inwonersraadpleging nu gehouden op woensdag 17 maart 2021 gelijktijdig met de verkiezing van de Tweede Kamer.	26.010
2.4	Extra subsidie St. Promotie Grave	Er ligt een subsidie-aanvraag voor extra acties vanuit SPG. Deze organisatie is bezig de promotie van Grave vol enthousiasme op te pakken. Het is voor de toeristische ontwikkeling van Grave belangrijk dat hier extra op ingezet wordt.	10.000
2.4	Uitvoering Toeristische visie	Een Toeristische Visie Grave wordt begin 2021 opgeleverd. Daarna is de vaststelling in college en raad. Vervolgens zijn middelen nodig voor het vervolg, nl. uitvoering van de aanbevelingen en acties. In de Visie zitten diverse acties voor de gemeente Grave. Voor het draagvlak van de uitvoering is het belangrijk dat die worden opgepakt.	40.000
2.6	Planmatig onderhoud eigenaar	Uitstel van werkzaamheden aan de St. Vincentiuskerk Velp vanwege wisseling gebruiker. De werkzaamheden worden alsnog uitgevoerd op een later moment.	45.000
3.1	Implementatie omgevingswet	Voor 2020 heeft de raad in totaal € 176.000 beschikbaar gesteld. Daarnaast is bij de jaarrekening 2019 het restant van het budget 2019 (€ 19.875) overgeheveld. Door uitstel van de invoering van de omgevingswet naar 01-01-2022 dient het restantbudget overgeheveld te worden om verder uitvoering te geven aan de implementatie.	156.393
3.1	Uitvoeringskosten Duurzaamheidsbeleid en Energievisie	Als gevolg van corona is er vertraging ontstaan in de uitvoering van het Duurzaamheidsbeleid en de Energievisie. Onder andere is de verplichte Warmtevisie nog niet afgerond. Voor de Warmtevisie was in 2020 € 20.000 en in 2021 € 10.000 gereserveerd. Kosten die in 2020 gemaakt hadden moeten worden komen nu in 2021 terecht. Vandaar ook de wens om het restantbudget over te hevelen om in ieder geval de afronding en uitvoering van de Warmtevisie geen gevaar te laten lopen.	18.000
3.2	Verkenning ruimtelijk kader Werflocatie Grave	Op 9 december is aan West8 opdracht verleend voor het uitvoeren van een ruimtelijke verkenning van de scheepswerf locatie. Hoofdzakelijk bestaan de werkzaamheden uit 2 workshops die in december zouden plaatsvinden. Dit is echter slechts gedeeltelijk gelukt en de laaste workshop zal in januari plaatsvinden. De eerste termijn is in 2020 voldaan.	20.000

Progr	Omschrijving	Toelichting	Bedrag
3.3	Toezicht aanleg glasvezel	Vanaf 2018 wordt glasvezel aangelegd in het Land van Cuijk. Deze aanleg is een enorme en langdurige klus. Medio juli 2021 is de verwachting dat het netwerk in LvC kan worden opgeleverd. Alleen in Grave en Mill is men nog niet gereed. Vooraf was het lastig om de tijdsduur van het project en de periode van inhuur voor toezicht exact in te schatten. De middelen zijn in 2021 nog nodig om het project af te ronden.	20.319
4.2	Project Zuiderwaterlinie	Door corona en uitval van een collega zijn er in 2020 geen projecten opgestart voor de Zuiderwaterlinie. Dit zal nu in 2021 gebeuren.	49.172
4.2	Erfgoedbeleving Zuiderwaterlinie	Door corona heeft dit project vertraging opgelopen. Het is de bedoeling dat dit project in de loop van 2021 wordt afgerond. Het budget dat overgeheveld wordt is voor het realiseren van het project en de vormgeving van de website en folder.	34.058
4.2	Kerkenvisie 2019	In de septembercirculaire 2019 is geld beschikbaar gesteld vanuit het Rijk voor Kerkenvisie. In 2020 is gestart met de Kerkenvisie, maar door de komst van corona is dit nog niet afgerond. Dit loopt nog door in 2021.	21.678
4.2	ZWL Beleg van Grave	In 2024 is het 350 jaar Beleg van Grave en vieren de kloveniers hun 350 jaar bestaan. Voor het organiseren van activiteiten in dat jaar is er budget nodig. Nu er in 2020 nagenoeg geen reguliere kosten zijn gemaakt voor de Zuiderwaterlinie willen we het overgebleven budget reserveren voor de dan te organiseren activiteiten.	16.855
4.2	Ondersteuning veerpont	N.a.v. motiemarkt: raadbesluit € 2.500. Er is een koppeling gemaakt tussen de uitbetaling en met de vergunningverlening rijkswaterstaat / omgevingsgunning.	2.500
4.3	Sportpark Kranenhof	Voor de aanleg van sportpark Kranenhof is in 2019 bij raadsbesluit € 200K beschikbaar gesteld, waarvan eind 2019 nog € 72,5K resteerde. Eind 2020 resteert nog € 37K voor de werkzaamheden in 2021.	37.140
5.2	GIDS-middelen (Impuls Kansrijke Start)	In de decembercirculaire 2019 is extra geld opgenomen voor "Gezond in de stad". De invulling van dit budget vindt pas plaats medio 2021.	4.290
5.6	Decentralisatie-Uitkering brede aanpak dak-en thuisloosheid	De niet bestede middelen dak- en thuisloosheid overhevelen naar 2021 i.v.m. de regionale ontwikkelagenda; conform collegevoorstel en raadsvoorstel.	17.628
5.6	Regionale Transformatiemiddelen Jeugd	Het restantbudget 2020 overhevelen naar 2021, zoals vastgelegd in de evaluatie regionaal transformatieproject en zoals besloten in het regionaal RBO van 17 december 2020. Zie ook de verantwoording van het RIOZ.	124.584

Progr	Omschrijving	Toelichting	Bedrag
6.2	Corona stelpost	In de septembercirculaire is een bedrag van € 386k ontvangen voor compensatie coronamaatregelen. In programma 6 is hiervoor een stelpost corona opgenomen. De uitgaven i.v.m. corona worden vooral op de programma's 1 t/m 5 verantwoord. Het restant budget is nodig voor de coronamaatregelen in 2021.	168.862
	Totaal		**€ 812.489**
	Beschikking over reserve		**€ 65.000**
	Netto-overheveling		**€ 747.489**

2 Investeringskredieten

De investeringskredieten zijn bij de 2e bestuursrapportage 2020 behandeld. Daar is aangegeven om kredieten af te ronden of door te zetten naar 2021.

Hierop zijn in de jaarrekening 2020 geen mutaties meer geweest.

3 Lijst met afkortingen

Afkorting	Omschrijving
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AGR	Algemene Gemeentelijke Reserve
A.g.v.	Als gevolg van
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVE	Aanpak Voorkoming Escalatie
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten
B&W	(college van) burgemeester en wethouders
BAG	Basisregistraties adressen en gebouwen
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
BCA	Bestuurscommissie Afvalinzameling
BGE	Bouwgrondexploitatie
BHIC	Brabants Historisch Informatie Centrum
BJG	Basisteam Jeugd en Gezin
BMH	Bachelors Medische Hulpverlening
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BNO	Brabant Noord Oost
BRG	Bestuurlijke regiegroep
BTW	Belasting toegevoegde waarde (= omzetbelasting)
BUIG / buig	Bundeling uitkeringen inkomensvoorziening gemeente
BV	Bedrijfsvoering
BV / B.V.	Besloten Vennootschap
BW	Burgerlijk wetboek
C.a.	Cum anexis (betekenis: wat erbij hoort)
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGM	Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Lagere Overheden
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en wegenbouw en Verkeerstechn.
DigiD	Digitale identiteit
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
E.e.a.	Een en ander
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESBL	Erasmus Studiecentrum voor Belastingen
ETC	Europese Territoriale Cohesie
Etc.	Et cetera

Afkorting	Omschrijving
EU	Europese Unie
E.v.	En verder
Fido	Financiering decentrale overheden
FMI	Functie-mengingsindex
FTE / fte	Fulltime-equivalent
GGD	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio
GR	Gemeenschappelijke Regeling
HBO-V	Hoger Beroeps Onderwijs Verpleegkunde
HNG	Hypotheekfonds Nederlandse Gemeenten
HR	Human Resources (= personeelszaken)
HVO	Hypotheekfonds voor overheidspersoneel
IBN	Integrale Bedrijven Noordoost Brabant
IBP	Interbestuurlijk programma
ICT	Informatisering- en Communicatietechnologie
IDOP	Integraal Dorpsontwikkelingsprogramma
IH	Integrale Handhaving
IHP	Integraal Huisvestingsplan
Incl.	Inclusief
INTERREG	Interregionale
Inz.	Inzake
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
I.r.t.	In relatie tot
ITHP	Integraal toezicht- en handhavingsplan
I.v.m.	In verband met
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht
KCV	Kleinschalig Collectief Vervoer
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
LAP	Landelijk afvalbeheerplan
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LISA	Landelijk Informatie Systeem Arbeidsorganisaties
LMS	Landelijke Meldkamer Samenwerking
LvC	Land van Cuijk
LVLB	Landelijke Vereniging Lokale Belastingen
MAB	Man and the Biosphere Programme (Mens en Biosfeerprogramma)
M.a.w.	Met andere woorden
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs

Afkorting	Omschrijving
M.b.t.	Met betrekking tot
MCA Brabant	Multimodaal Coördinatie- en Adviescentrum
MFA	Multifunctionele accommodatie
M.i.v.	Met ingang van
MJOP	Meerjarig onderhoudsplan
MKB	Midden en Kleinbedrijf
M.u.v.	Met uitzondering van
MWN	Midden West Noord
N.a.v.	Naar aanleiding van
N.b.	Niet beschikbaar
N.n.b.	Nog niet bekend
N.v.t.	Niet van toepassing
NCW	Netto Contante Waarde
NO	Noordoost
NOB	Noord Oost Brabant
NV / N.V.	Naamloze Vennootschap
O.a.	Onder andere
ODBN	Omgevingsdienst Brabant Noord
OOM	Overheidsontwikkelmodel
OV	Openbaar Vervoer
OV	Openbare Verlichting
OZB	Onroerende zaakbelastingen
PBE	Publiek Belang Elektriciteitsproductie bv
P & C	Planning & Control
PO	Primair Onderwijs
PoC	Percentage of completion
POH	Praktijkondersteuner huisarts
Q	Quarter (=kwartaal)
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
RBL	Regionaal Bedrijvenpark Laarakker
RBL-BNO	Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost
Rbs	Raadsbesluit
RBT	Regionaal Bureau voor Toerisme
RHC	Regionaal Historisch Centrum
RIB	Raadsinformatiebrief
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en Milieu
RMB	Regionaal Milieubedrijf
ROZ	Raad van Onroerende Zaken
RVB	Rijksvastgoedbedrijf
RVML	Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf
RWS	Rijkswaterstaat

Afkorting	Omschrijving
SBO	Speciaal Basisonderwijs
SER	Sociaal Economische Raad
SLA	Service level agreement
STORM	Strong Teens and Resilient Minds
TWAZ	Tijdelijke wet Ambulancezorg
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
VGRP	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VOF	Vennootschap onder firma
VON	Vrij op naam
VPB	Vennootschapsbelasting
VTH	Veiligheid Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VWS	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAJONG	Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor Jonggehandicapten
Wet BOBZ	Bijzondere opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen
WGA	Wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen
WMO / Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WON	Wet Onafhankelijk Netwerkbeheer
Woz	Waardering onroerende zaken
Wpg	Wet publieke gezondheid
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
WZW	Wonen, Zorg en Welzijn
ZVHBNO	Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noord Oost